

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN BİLİM DALI**

**BALIKESİR SANAYİ ODASINA KAYITLI ÜRETİM
İŞLETMELERİNDE MALİYET MUHASEBESİNİN
KULLANILMA DÜZEYİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sema BÜLTE

Balıkesir, 2016

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN BİLİM DALI**

**BALIKESİR SANAYİ ODASINA KAYITLI ÜRETİM
İŞLETMELERİNDE MALİYET MUHASEBESİNİN
KULLANILMA DÜZEYİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sema BÜLTE

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Hüseyin AKAY**

Balıkesir, 2016

ÖNSÖZ

İşletmelerin temel amacı kar elde etmektir. Günümüz iş hayatının zorlu ve karmaşık bir yapıda olması işletmelerin içinde buldukları rekabet ortamlarını oluşturmaktadır. Yoğun rekabet ortamlarında kaliteli ve güvenilir ürün elde etmenin yanında maliyet kontrollerini de sağlayan işletmeler avantajlı olacaklardır. Maliyet kontrollerini yapan işletmeler minimum girdi ile maksimum çıktıyı elde edecekleri için rekabet ortamında da güçlü olup kar maksimizasyonlarını en üst düzeye çıkartacaklardır.

Bu çalışmanın amacı; Balıkesir ilinde faaliyet gösteren üretim işletmelerin maliyet muhasebesi kullanım düzeylerini araştırmak ve maliyet muhasebesi hakkında bilgi sunmaktır. Dolayısıyla maliyet muhasebesinin tanımı, amaçları, maliyet muhasebesinde kullanılan yöntemler bu çalışmanın kapsamında ele alınmaktadır.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım değerli hocam Sayın Prof. Dr. Hüseyin AKAY'a; tez süresi boyunca göstermiş olduğu sabır ve anlayış için Sayın Arş. Gör. Mustafa OĞUZ'a, Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ndeki hocalarıma; yüksek lisansa başlamak için teşvik eden babam ve tez dönemim boyunca beni yalnız bırakmayan Uçak ailesine ve tüm dostlarıma teşekkür ve şükranlarımı sunarım.

Sema BÜLTE
Balıkesir, 2016

ÖZET

BALIKESİR SANAYİ ODASINA KAYITLI ÜRETİM İŞLETMELERİNDE MALİYET MUHASEBESİNİN KULLANILMA DÜZEYİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

BÜLTE, Sema

Yüksek Lisans- İşletme Anabilim Dalı- Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hüseyin AKAY

2016, 94 Sayfa

Maliyet muhasebesi; üretilen mamul veya hizmetlerin birim maliyet, planlama ve kontrol faaliyetlerinde kullanılmak üzere bilgi üreten analitik bir sistemdir. Günümüzde rekabetin şiddetinin artmasıyla birlikte kar marjındaki düşüş, daha düşük maliyetle daha kaliteli ürün veya hizmet üretilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu açıdan yöneticilerin doğru karar verebilmek için güvenilir, şeffaf, doğru ve analitik bilgilere ihtiyaç duymaları maliyet muhasebesi uygulamalarına olan ilgiyi arttırmıştır.

Muhasebenin önemli bir alt dalını oluşturan maliyet muhasebesi işletmelerin ürettiği mamul veya hizmetin maliyetini oluşturmakla kalmayıp, yöneticilerin karar almasını da sağlayan önemli bir bilgi sistemidir. Maliyet muhasebesinin rekabetin şiddeti arttıkça işletmeler tarafından günden güne daha da önemli hale geldiği bilinmektedir.

Bu çalışmada, Balıkesir ilinde faaliyet gösteren üretim işletmelerinde maliyet muhasebesinin kullanılma düzeyi araştırılmıştır. Bu kapsamda öncelikle tezin birinci bölümünde Balıkesir iliyle ilgili bilgi verilmiş olup, ikinci bölümünde maliyet muhasebesiyle ilgili kavramlar açıklanmış ve maliyet muhasebesi işleyişlerinden bahsedilmiştir. Tezin üçüncü bölümünde ise Balıkesir Sanayi Odası'na kayıtlı olarak faaliyet gösteren üretim işletmelerinin maliyet muhasebesi kullanım düzeylerinin araştırılması için uygulanmış olan anket sonucunda elde edilen verilere ve bulgulara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Maliyet muhasebesi, Balıkesir, üretim işletmeleri

ABSTRACT

AN INVESTIGATION ABOUT THE COST ACCOUNTING LEVEL OF USE IN MANUFACTURING BUSINESSES REGISTERED AT BALIKESİR CHAMBER OF INDUSTRY

BÜLTE, Sema

**Master Degree With Thesis - Department of Business Administration- Field of
Accounting and Finance**

Supervisor: Prof. Dr. Hüseyin AKAY

2016, 94 Pages

Cost accounting is an analytical system producing information in order to use in unit cost of products manufactured or services provided, planning and controlling activities. Nowadays, with increased competition, decline in profit margin makes it necessary to produce better quality products or services. In this respect, managers' need to decide reliable, transparent, accurate and analytical information has increased interest in cost accounting practices.

Cost accounting, which constitutes an important sub-branch of accounting, is not only forming costs of companies' production and services, but also an important information system helping managers make decision. The companies know that cost accounting gains importance day by day as the competition increases.

In this study, cost accounting level of use in manufacturing businesses in Balıkesir province is investigated. In this context, information related to Balıkesir province is firstly given and in the second chapter of this thesis, cost accounting concepts and cost accounting functions are explained. In the third chapter of thesis, data collected by the survey, which is conducted to investigate the manufacturing businesses' cost accounting level of use is explained.

Key words: Cost accounting, Balıkesir, manufacturing businesses.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. BALIKESİR İLINE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Balıkesir İlinin Coğrafi Yapısı.....	3
2.2. Balıkesir İlinin Demografik Yapısı.....	4
2.3. Balıkesir İlinin Ekonomik Yapısı.....	7
2.3.1. Balıkesir İlinin Ekonomik Yapısına İlişkin Sektörel Analizler.....	7
2.3.1.1. Tarım Sektörü.....	7
2.3.1.2. Hayvancılık Sektörü.....	11
2.3.1.3. Hizmet Sektörü.....	14
2.3.1.3.1. Turizm Sektörü.....	14
2.3.1.3.2. Ulaşım ve Lojistik Sektörü.....	15
2.3.1.4. Sanayi Sektörü.....	16
2.3.1.5. Diğer Sektörler.....	19
2.3.1.5.1. Madencilik Sektörü.....	19
2.3.1.5.2. Enerji Sektörü.....	20
3. MALİYET MUHASEBESİNE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR VE UYGULAMALAR.....	23
3.1. Maliyet Muhasebesinin Tanımı.....	23
3.2. Maliyet Muhasebesinin Amaçları.....	24
3.2.1. Üretilen Mamul veya Hizmetin Maliyetini Belirlemek.....	24
3.2.2. Maliyet Kontrolüne Yardımcı Olmak.....	25
3.2.3. Planlamaya Yardımcı Olmak.....	26

3.2.4. Yönetim Tarafından Alınacak Özel Kararlara Yardımcı Olmak.....	28
3.3. Maliyet, Gider ve Harcama Kavramları.....	28
3.3.1. Maliyet Kavramı.....	28
3.3.2. Gider Kavramı.....	28
3.3.3. Harcama Kavramı.....	29
3.4. Üretim Maliyeti Hesabında Yapılacak Çalışmanın Aşamaları.....	30
3.4.1. Gider Türleri.....	30
3.4.1.1. Çeşit Esasına Göre Giderler.....	31
3.4.1.2. Üretilen Mamullere Yüklenmesine Göre Giderler.....	32
3.4.1.3. Üretim Hacmi ile Olan İlişkilerine Göre Giderler.....	32
3.4.2. Gider Yerleri.....	33
3.4.3. Gider Taşıyıcıları.....	34
3.5. Tek Düzen Maliyet Muhasebesi Sisteminin İncelenmesi.....	34
3.5.1. 7/A Seçeneğinde Maliyet Hesapları ve İşleyişi.....	36
3.5.2. Gider Çeşitleri.....	39
3.5.3. Gider Yerleri.....	40
3.5.4. Eş Zamanlı Kayıt Sistemi.....	40
3.5.5. 7/B Seçeneğinde Maliyet Hesapları ve İşleyişi.....	41
3.6. Maliyet Hesaplama Yöntemleri ve Maliyet Sisteminin Oluşturulması	42
3.6.1. Maliyet Yöntemleri.....	44
3.6.1.1. Kapsamına Göre Maliyet Yöntemleri.....	44
3.6.1.1.1. Tam Maliyet Yöntemi.....	44
3.6.1.1.2. Değişken Maliyet Yöntemi.....	46
3.6.1.1.3. Normal Maliyet Yöntemi.....	47
3.6.1.1.4. Asal (Direkt) Maliyet Yöntemi.....	49
3.6.1.2. Saptanma Zamanına Göre Maliyet Yöntemleri.....	50
3.6.1.2.1. Fiili (Tarihi) Maliyet Yöntemi.....	51
3.6.1.2.2. Tahmini Maliyet Yöntemi.....	51
3.6.1.2.3. Standart Maliyet Yöntemi.....	52
3.6.1.3. Üretim Biçimine Göre Maliyet Yöntemleri.....	53
3.6.1.3.1. Sipariş Maliyet Yöntemi.....	53
3.6.1.3.2. Safha (Evre) Maliyet Yöntemi.....	56

4. BALIKESİR SANAYİ ODASINA KAYITLI ÜRETİM İŞLETMELERİNDE MALİYET MUHASEBESİ KULLANILMA DÜZEYİNİN ARAŞTIRILMASI.....	59
4.1. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Aracı.....	59
4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	59
4.3. Veri Analizi ve Bulgular.....	60
5. SONUÇ.....	81
6. YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	84
7. EK: ANKET FORMU.....	87

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Yıllara Göre Balıkesir İlinin Nüfusu.....	4
Tablo 2. 2014 Yılı Nüfus Artış Hızı ve Yoğunluğu.....	5
Tablo 3. 2014 Yılı Balıkesir İlçe Merkezleri Nüfusları.....	5
Tablo 4. 2014 Yılı Balıkesir İlinin Yaş ve Cinsiyete Göre Durumu.....	6
Tablo 5. 2014 Yılı Balıkesir İli Arazi Dağılımı.....	8
Tablo 6. 2014 Yılı İtibariyle Ülke Geneli Arazi Dağılımının Balıkesir İli Arazi Dağılımına Oranı	8
Tablo 7. 2014 Yılı Sulanabilir Tarım Arazilerinin Dağılımı.....	9
Tablo 8. 2014 Yılı Balıkesir İl Tarım Arazi Dağılımı	10
Tablo 9. 2014 Yılı İtibariyle Önemli Tarla Ürünlerinin Ekilişi ve Üretimi (Ton).....	10
Tablo 10. Balıkesir İli Yıllar İtibariyle Hayvan Varlığı.....	11
Tablo 11. Yıllar İtibariyle Üretilen Hayvansal Ürünlerin Dağılımı(Ton).....	12
Tablo 12. Yıllar İtibariyle Toplam Su Ürünleri Üretimi.....	13
Tablo 13. Elektrik Dağılımının Sektörel Dağılımı.....	21
Tablo 14. Ankete Katılanların İşletmedeki Görev ve Unvanlarına Göre Dağılımı.....	60
Tablo 15. İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sektör Dağılımı.....	61
Tablo 16. İşletmelerin Kuruluş Yılı.....	61
Tablo 17. İşletmelerin Mülkiyet Yapısı.....	62
Tablo 18. İşletmelerin Hukuki Yapısı.....	62
Tablo 19. İşletmelerin Çalışan Sayısına Göre Dağılımı.....	63
Tablo 20. İşletmede Bulunan Bölümlere Göre Dağılım.....	63
Tablo 21. İşletmelerde Maliyet Muhasebesinden Sorumlu Bulunma Durumuna Göre Dağılım.....	64
Tablo 22. Maliyet Muhasebesinden Sorumlu Kişinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılım.....	65
Tablo 23. Maliyet Muhasebesinden Sorumlu Kişinin Mesleki Kıdemine Göre Dağılım	65
Tablo 24. Maliyet Muhasebesinin Yararlarına Verilen Önem Düzeyine Göre Dağılım	66

Tablo 25. İşletmelerde Bütçe Çalışması Yapılma Durumuna Göre Dağılım.....	66
Tablo 26. Giderleri Muhasebeleştirmede Direkt-Endirekt Ayırma Durumuna Göre Dağılım	67
Tablo 27. Kullanılan Maliyet Hesaplarına Göre Dağılım.....	67
Tablo 28. Mamul Maliyetlendirmede Kullanılan Hesap Dönemine Göre Dağılım.....	68
Tablo 29. Maliyet Muhasebesi Bağlantı Hesapları Kullanım Durumuna Göre Dağılım.....	68
Tablo 30. Maliyet Muhasebesi Yansıtma Hesaplarını Kullanım Durumuna Göre Dağılım	69
Tablo 31. Maliyet Ve Yönetim Muhasebesinin Amaçlarına Göre 8 No'lu Hesap Grubunu Kullanım Durumuna Göre Dağılım	69
Tablo 32. 8 No'lu Hesap Grubunu Kullanım Amacına Göre Dağılım.....	70
Tablo 33. Birleşik ve Yan Mamul Üretme Durumuna Göre Dağılım	70
Tablo 34. Birleşik Mamul Maliyetlerinin Dağıtımında Kullanılan Yönteme Göre Dağılım.....	71
Tablo 35. Fire Maliyeti Yöntemlerine Göre Dağılım	71
Tablo 36. Mamul Fiyatlandırma Politikasına Göre Dağılım	72
Tablo 37. Karlılık Analizi Yöntemine Göre Dağılım.....	73
Tablo 38. İşletmede Kullanılan Modern Maliyetleme Yöntemlerine Göre Dağılım	73
Tablo 39. Kapsamına Göre Kullanılan Maliyet Yöntemlerine Göre Dağılım.....	74
Tablo 40. Saptanma Zamanına Göre Kullanılan Maliyet Yöntemine Göre Dağılım.....	75
Tablo 41. Üretim Biçimine Göre Kullanılan Maliyet Yöntemine Göre Dağılım.....	75
Tablo 42. Giderlerin Sabit Ve Değişken Olarak Ayrılmasında Kullanılan Yönteme Göre Dağılım.....	76
Tablo 43. Maliyet Dağıtım Tablosu Hazırlama Durumuna Göre Dağılım.....	76
Tablo 44. Genel Üretim Giderlerinin Dağıtımında Kullanılan Yönteme Göre Dağılım.....	77
Tablo 45. Genel Üretim Giderlerinin Maliyetlere Yüklenmesinde Kullanılan Dağıtım Anahtarlarına Göre Dağılım.....	78

Tablo 46. Maliyet Unsurlarının Üretim Maliyetindeki Payına Göre Dağılım.....	79
Tablo 47. Kullanılan Stok Yöntemine Göre Dağılım.....	80

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Planlama ve Kontrol Süreci.....	27
Şekil 2. Üretim İşletmesi Muhasebe Sistemi.....	35
Şekil 3. Tekdüzen Hesap Planı.....	35
Şekil 4. Tam Maliyet Yöntemi.....	45
Şekil 5. Değişken Maliyet Yöntemi.....	46
Şekil 6. Normal Maliyet Yöntemi.....	48
Şekil 7. Asal (Direkt) Maliyet Yöntemi.....	49

KISALTMALAR

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
FİFO	: First İn Last Out
GMKA	: Güney Marmara Kalkınma Ajansı
HA	: Hektar Alan
HES	: Hidroelektrik Santral
İDO	: İstanbul Deniz Otobüsü
İİFO	: Last İn First Out
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
RES	: Rüzgar Enerji Santrali
TCDD	: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları
THP	: Tekdüzen Hesap Planı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

1.GİRİŞ

Günümüzde küreselleşmenin önem kazanmasıyla birlikte ekonomik bakımdan ülke sınırları kalkmış, bununla birlikte ulusal ve uluslararası alanda rekabetin önemi artmıştır. Rekabet ortamında düşük kar marjı ile çalışılması işletmelerin doğru analizlerle doğru karar verebilmesi için maliyet analizinin yapılmasını kaçınılmaz kılmıştır.

Muhasebenin bir alt dalı olan maliyet muhasebesi, sayısal verilerin kullanılarak işletmenin geçmiş, günümüz ve gelecekte ki durumu hakkında gerekli değerleri sunan bir bilgi sistemidir. Maliyet muhasebesi kullanan işletmeler maliyetlerin hangi giderlerden oluştuğu, giderlerin türleri, fonksiyonları ve gider yerleri hakkında bilgi sahibi olurlar. Üretimde maliyet kontrolünün sağlanması, elde edilen bir ürünün maliyetinin hesaplanıp rekabet ortamında fiyatının belirlenmesi, yönetim kararlarında sayısal veriler kullanarak gerçekçi rakamlara ulaşmak maliyet muhasebesi kullanan işletmeler tarafından sağlanan faydalar arasında gösterilebilmektedir.

İllerin gelişmişlik düzeyinde ekonomik faktörler ilk sıralarda yer almaktadır. Sanayisi gelişen bir ilin ekonomik açıdan gelişmiş olduğunu söylemek mümkündür. Bu kapsamda tezin amacı, Balıkesir ilinde sanayi odasına kayıtlı üretim işletmelerinde maliyet muhasebesi kullanım düzeylerinin araştırılmasıdır.

Bu bağlamda tezin ikinci bölümünde araştırmanın gerçekleştirildiği Balıkesir ilinin özelliklerine yer verilmiştir. Balıkesir ilinin demografik, coğrafi, ekonomik ve sanayi yapısından bahsedilmiştir. Yine ekonomik yapı başlığı içerisinde; hizmet, tarım, hayvancılık, enerji ve madencilik sektörü incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, öncelikle maliyet muhasebesinin tanımı, amaçları, maliyet muhasebesinde yer alan temel kavramlar tanıtılmıştır. Daha sonra maliyet muhasebesi uygulama yöntemleri içerisinde yer alan; üretim maliyeti hesaplamasında yapılacak çalışmaların aşamalarından, tek düzen maliyet muhasebesi sistemlerinden, maliyet hesaplanma yöntemleri ve maliyet sisteminin oluşturulmasından bahsedilmiştir.

Dördüncü bölümde, Balıkesir ili sanayi odasına kayıtlı üretim işletmelerine uygulanan anket sonuçları analiz edilmiş olup; beşinci bölümde, tez sırasında elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Altıncı bölümde tezin oluşturulmasında yararlanılan kaynaklar, yedinci ve son bölümde anket formuna yer verilmiştir.

2. BALIKESİR İLİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Balıkesir ili üzerine yapılan araştırmalara göre bu topraklara M.Ö. 8.000–3.000 yılları arasında yerleşildiği bilinmektedir. Farklı medeniyet ve kültürlere ev sahipliği yapmış olan il 1926 yılında Balıkesir adını almıştır. Çalışmanın birinci bölümünü oluşturan bu bölümde, Balıkesir ilinin coğrafik ve demografik yapısı ile ekonomik yapısı hakkındaki genel bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Balıkesir İlinin Coğrafi Yapısı

Yüzölçümü 14.299 km² olan Balıkesir ilinin toprakları 39,20° - 40,30° Kuzey paralelleri ve 26,30° - 28,30° Doğu meridyenleri arasında yer alır. Kuzeybatı Anadolu'da bulunan Balıkesir ili, kuzeyde Marmara Denizi, batıda Ege Denizi ve Çanakkale, güneyde İzmir ve Manisa, güneydoğuda Kütahya, doğuda ise Bursa illeriyle komşudur. İlin kuzey yöndeki en uç noktası güneydekine 175 kilometre, doğu yöndeki en uç noktası batısındakine 210 kilometre uzaklıktadır (T.C. Balıkesir Valiliği Resmi İnternet Sitesi, 2016).

İlin topraklarının büyük bir kısmı Marmara Bölgesi'nde, geri kalan kısmı da Ege Bölgesi'ndedir. Balıkesir, Türkiye geneli iki denize kıyısı olan altı ilden bir tanesidir. Yüz ölçümü bakımından ise 81 il içinde Türkiye'nin en büyük 12. ilidir (GMKA Resmi İnternet Sitesi, 2016).

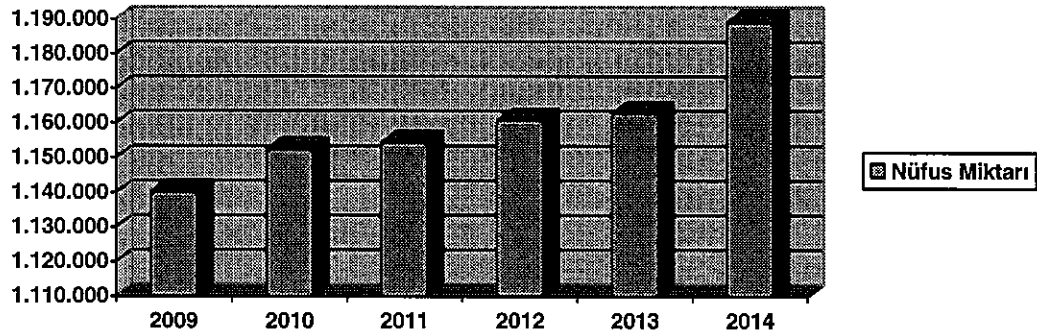
İlin Ege Denizi'nde Ayvalık Adaları olarak bilinen 22 adası, Marmara Denizi'nde de Marmara Adaları olarak bilinen 7 adası olmak üzere toplam 29 adası vardır. Başlıca ovaları ise Gönen Ovası, Manyas Ovası, Balıkesir Ovası ve Körfez Ovaları'dır. Önemli gölleri Manyas ve Tabak Gölü'dür. Önemli akarsuları Susurluk Çayı, Gönen Çayı, Koca Çay, Havran Çayı, Simav Çayı, Atnos Çayı, Üzümcü Çayı ve Kille Deresi'dir. İlin en yüksek noktası 2089 metre ile Dursunbey ilçesinde bulunan Akdağ tepesidir. Karadağ, Edincik Dağı, Kapıdağ, Sularya Dağı, Keltepe, Çataldağı, Alaçam Dağları, Madra Dağları, Kaz Dağı ve Hodul Dağı, ilin önemli dağlarıdır (GMKA Resmi İnternet Sitesi, 2016).

Ormanlar, ilin topraklarının %31'ini kaplamaktadır. İlin arazisinin %32'si kültür arazisi, %8'i çayır ile mera ve %15'i kullanılmayan arazidir. Genel olarak ormanlarda karaçam, kızılçam, kayın, gürgen, meşe, söğüt, ılgın, çınar ve zeytin ağaçları vardır. Kuşçenneti Millî Parkında çeşitli kuş türleri bulunmaktadır. Ayrıca ilin iki denize kıyısı olması sebebiyle çeşitli balık türleri bulunmaktadır (GMKA Resmi İnternet Sitesi, 2016).

2.2. Balıkesir İlinin Demografik Yapısı

Bir ilin sosyo-ekonomik gelişmesinde coğrafi konum, iklim, ulaşım, arazi yapısı etkili olduğu kadar en önemli faktörlerden birisi de nüfus büyüklükleri ve nüfusun yapısal özellikleridir. Bu açıdan bakıldığında 2014 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre, Balıkesir'in nüfusu 1.189.057 kişi olup, Türkiye nüfusunun %1,53'lik payına sahiptir. Bu nüfusun %49.92'si olan 593.529'i erkek, %50.08'i olan 595.528'i kadındır. Balıkesir ili nüfus sıralamasında 17. sırada yer almaktadır (GMKA, 2010–2013: 15). Tablo 1'de Balıkesir ilinin nüfusu yıllar itibariyle gösterilmiştir.

Tablo 1. Yıllara Göre Balıkesir İlinin Nüfusu

Kaynak: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), 2016.

Tablo 1'de de görüldüğü gibi Balıkesir ilinin nüfusu yıllar itibariyle sürekli artış göstermiştir. 2009 yılında toplam nüfus 1.140.085 iken 2014 yılında toplam nüfus 1.189.057 kişiye ulaşmıştır.

Tablo 2. 2014 Yılı Nüfus Artış Hızı ve Yoğunluğu

İl	Yıllık Nüfus Artış Hızı (%o)	Nüfus Artış Hızına Göre Sıra No.	Nüfus Yoğunluğu	Nüfus Yoğunluğuna Göre Sıra No.
Balıkesir	22,4	11	83	31

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Verileri, 2016.

Tablo 2’de görüldüğü gibi 2014 yılı ADNKS verilerine göre Balıkesir’de yıllık nüfus artış hızı binde 22,4 olup nüfus artış hızı bakımından Türkiye genelinde 11. sıradadır. Balıkesir’de kilometrekareye 83 kişi düşmekte ve nüfus yoğunluğu (kişi/km²) bakımından Türkiye genelinde 31. sırada yer almaktadır (TÜİK Resmi İnternet Sitesi, 2016).

Tablo 3. 2014 Yılı Balıkesir İlçe Merkezleri Nüfusları

Yıl	İlçe	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Toplam Nüfus
2014	Altıeylül	87.233	84.790	172.023
2014	Karesi	84.282	86.494	170.776
2014	Bandırma	73.337	71.752	145.089
2014	Edremit	69.456	70.705	140.161
2014	Gönen	36.294	36.801	73.095
2014	Ayvalık	34.426	35.454	69.880
2014	Burhaniye	29.013	28.541	57.554
2014	Bigadiç	23.884	24.586	48.470
2014	Susurluk	19.748	20.181	39.929
2014	Dursunbey	19.145	20.266	39.411
2014	Sındırgı	17.151	18.440	35.591
2014	Erdek	17.805	16.871	34.676
2014	İvrindi	17.111	17.096	34.207
2014	Havran	14.008	13.868	27.876
2014	Kepsut	12.662	11.518	24.180
2014	Manyas	10.122	10.355	20.477
2014	Savaştepe	9.335	9.528	18.863
2014	Balya	6.885	7.027	13.912
2014	Gömeç	6.603	6.828	13.431
2014	Marmara	5.029	4.427	9.456

Kaynak: TÜİK Verileri, 2016.

Tablo 3 incelendiğinde, ilçe merkezlerinde yaşama oranının en yüksek %14,46 ile Altıeylül, en düşük oran %0,79 ile Marmara’da olduğu görülmektedir. Nüfusun en çok olduğu ilk üç ilçe sırasıyla; Altıeylül, Karesi, Bandırma ilçeleri olup, nüfusu en az olan üç ilçe ise sırasıyla; Balya, Gömeç ve Marmara ilçeleridir. En çok nüfusa sahip Altıeylül’de ikamet eden 172.023 kişi iken, en az nüfusa sahip Marmara’da ikamet eden kişi sayısı 9.456 kişidir.

Tablo 4. 2014 Yılı Balıkesir İlinin Yaş ve Cinsiyete Göre Durumu

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	33.396	31.439	64.835
5-9	34.949	33.201	68.150
10-14	37.071	35.023	72.094
15-19	44.277	40.113	84.390
20-24	43.650	38.337	81.987
25-29	40.516	37.423	77.939
30-34	42.748	41.555	84.303
35-39	42.914	42.631	85.545
40-44	42.862	43.393	86.261
45-49	41.939	42.838	84.777
50-54	42.296	44.187	86.483
55-59	39.335	40.874	80.209
60-64	33.737	35.264	69.001
65-69	26.744	29.076	55.820
70-74	20.030	22.888	42.918
75-79	13.783	17.377	31.120
80-84	8.923	12.382	21.305
85-89	3.524	5.876	9.400
90+	835	1.685	2.520
Toplam	593.529	595.528	1.189.057

Kaynak: TÜİK Verileri, 2016.

Tablo 4’te 2014 yılı Balıkesir ilinin yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus verileri incelendiğinde, Balıkesir nüfusunun en yoğun 50–54 yaş aralığında olduğu görülmektedir. 90 ve üzerindeki yaş aralığında ise nüfusun en az olduğu görülmektedir. 15–19 yaş aralığında erkek nüfusun kadın nüfusundan belirgin olarak fazlayken 35–39 yaş aralığında kadın-erkek nüfusunun çok yakın olduğu görülmektedir.

2.3. Balıkesir İlinin Ekonomik Yapısı

Balıkesir ilinin ekonomik yapısı incelendiğinde coğrafi konumu itibariyle farklı sektörlerde hizmet sunmaya elverişli olduğu görülmektedir. Marmara Bölgesi’nin güneyinde ve Ege Bölgesi’nin kuzeyinde kalan ilimiz, gelişmiş iki il arasında köprü işlevi görmektedir. İlin ekonomisi genellikle tarıma dayansa da hayvancılık, turizm, sanayi, madencilik, enerji, ulaştırma ve lojistik alanında da gelişmiştir.

2.3.1. Balıkesir İlinin Ekonomik Yapısına İlişkin Sektörel Analizler

Bu kısımda Balıkesir ilinde yapılan ekonomik faaliyetleri daha detaylı inceleyebilmek için sektörel analizler yapılmıştır. Sektörler beş-başlık altında incelenmiş; tarım sektörü, hayvancılık sektörü, hizmet sektörü, sanayi sektörü ve diğer sektörler olarak bir ayrıma gidilmiştir.

2.3.1.1. Tarım Sektörü

Balıkesir, değişik iklimleri bir araya getiren coğrafi konumu ve verimli toprakları sayesinde ülkemizin önemli tarım alanlarından biri olmuştur. İlin başlıca geçim kaynağı da tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Her mevsim ayrı ürünler yetiştirdiği için tarımsal üretim çeşitli bir yapıya sahiptir. Balıkesir’de; buğday, arpa, mısır, ayçiçeği, susam, haşhaş, tütün, şekerpancarı, yem bitkileri, zeytin, kavun, karpuz, narenciye, bakla, sarımsak, kuşkonmaz, domates ile diğer sebze ve meyvelerin birçoğu yetiştirilmektedir (Özşen, 2008: 10). İlin 71 dekarlık alanında da seracılık yapılamakta olup, buralarda domates, salatalık ve taze fasulye üretilmektedir (GMKA Resmi İnternet Sitesi, 2016).

Türkiye'nin 12 tonluk kuşkonmaz üretiminin tamamı Balıkesir ilinde gerçekleştirilmektedir (GMKA Resmi İnternet Sitesi, 2016). Balıkesir ili baklagil üretiminde Türkiye'de 1., silajlık mısır ve bamya üretiminde 2., çeltik, bakla ve kavun üretiminde 3., çavdar ve domates üretiminde ise 4. sırada yer almaktadır. İlin sahil kesiminde 81.291 hektar zeytin alanı bulunmakta olup 10 milyon kadar zeytin ağacından 215.454 ton zeytin üretimi yapılmaktadır. Türkiye'deki toplam zeytin üretiminin %8'ini teşkil etmektedir (T.C. Balıkesir Valiliği Resmi İnternet Sitesi, 2016).

Tablo 5. 2014 Yılı Balıkesir İli Arazi Dağılımı

Arazi Dağılımı	Alanı (hektar)	Toplam Yüzölçümüne Oranı (%)
Tarım Alanı	422.212	29,2
Çayır-Mera Alanı	81.006	5,60
Orman Alanı	680.220	47
Tarım Dışı Arazi	263.862	18,2
TOPLAM	1.447.300	100

Kaynak: T.C. Balıkesir Valiliği Resmi İnternet Sitesi, 2016.

Tablo 5 incelendiğinde Balıkesir ilinin toplam yüzölçümü (göller dahil) 1.447.300 hektar olup bunun 422.212 hektarı tarım alanı, 81.006 hektarı çayır ve mera alanı, 680.220 hektarı orman alanı, 263.862 hektarı tarım dışı arazi olarak kullanılmaktadır. İlin %47'si orman alanı, %29,2'si tarım alanı, %18,2'si tarım dışı arazi ve %5,6'sı çayır-mera alanıdır.

Tablo 6. 2014 Yılı İtibariyle Ülke Geneli Arazi Dağılımının Balıkesir İli Arazi Dağılımına Oranı

	Tarım Alanı(ha)	Çayır-Mera Alanı(ha)	Orman Alanı(ha)	Tarım Dışı Arazi(ha)
Türkiye	38.560.000	14.617.000	21.678.000	3.679.700
Balıkesir	422.212	81.006	680.220	263.862
Türkiye'ye Oranı%	1,09	0,55	3,14	6,62

Kaynak: T.C. Balıkesir Valiliği Resmi İnternet Sitesi, 2016.

Tablo 6'da Balıkesir ili arazi dağılımının Türkiye'ye oranına baktığımızda tarım arazilerinin ülke genelinde ki oranı %1,09'dur. Çayır-mera alanı %0,55, Orman alanı %3,14 ve tarım dışı arazi ise %6,62'dir.

Tablo 7. 2014 Yılı Sulanabilir Tarım Arazilerinin Dağılımı

Arazinin Adı	Alanı (Hektar)	Toplam Tarım Alanına Oranı (%)
Devlet Tarafından Sulanan Arazi	125.888	30
Halk Tarafından Sulanan Arazi	6.199	2
Toplam Sulanan Tarım Arazisi	132.087	31
Sulanabilecek Tarım Arazisi	282.328	67
Sulanamayan Tarım Arazisi	135.325	32
Toplam Tarım Alanı	422.212	100

Kaynak: T.C. Balıkesir Valiliği Resmi İnternet Sitesi, 2016.

Balıkesir ilinde, tarımın yoğun olarak yapılmasından dolayı önemli miktarda su kullanılmaktadır. Tablo 7'de de görüldüğü gibi toplam sulanan tarım arazisi tarım alanının %22'si olup arazinin %58'i devlet, %42'si halk tarafından sulanmaktadır. Sulanabilecek tarım arazisi 282.328 hektar olup tarım alanlarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu alanda sulu tarıma geçildiği zaman Balıkesir'in tarımsal üretimden elde ettiği Gayri Safi Milli Hasıla'da büyük oranda artış olacaktır (Özşen, 2008: 114). 2010 yılında tamamlanan Havran Barajı sayesinde 3.060 hektar daha sulanabilmektedir.

Tablo 8. 2014 Yılı Balıkesir İl Tarım Arazi Dağılımı

Arazi Dağılımı	Alanı (hektar)	Toplam Tarım Arazisine Oranı (%)
Tarla Arazisi	297.706	70,06
Sebze Arazisi	82.092	19,5
Zeytinlik	29.369	6,9
Meyvelik-Dutluk	10.618	2,5
Bağ Arazisi	2.378	0,5
Süs Bitkileri	49	0,01
Toplam	422.212	100

Kaynak: T.C. Balıkesir Valiliği Resmi İnternet Sitesi, 2016.

Tablo 8’de görüldüğü gibi Balıkesir ilindeki işlenebilir arazi dağılımının büyük oranı tarla arazisi olarak kullanılmaktadır. 2. sırayı %19,5’lik oranla sebze arazisi alırken Balıkesir için önemli bir ürün olan zeytin ise %6,9’luk oranla 3. sırada yer almaktadır. En az alan ise süs bitkileri arazisi olarak ayrılmıştır.

Tablo 9. 2014 Yılı İtibariyle Önemli Tarla Ürünlerinin Ekilişi ve Üretimi (Ton)

Ürünler	Ekilen Alan	Üretim Ton
Buğday	1.187.644	316.069
Silajlık Mısır	241.503	1.106.004
Çeltik	163.020	122.276
Arpa	157.517	46.565
Çavdar	109.931	38.606
Toplam	2.101.118	1.629.520

Kaynak: T.C. Balıkesir Valiliği Resmi İnternet Sitesi, 2016.

2014 yılı verilerine göre, ilde toplam 1.629.520 ton tarla ürünleri üretimi yapılmaktadır. Tarla ürünlerinden en çok silajlık mısır üretimi yapılmıştır. En az üretimi yapılan ürün ise çavdardır. Tabloda da görüldüğü gibi 2014 yılında buğday için ekilen tarım alanı ilk sırada yer almak da olup çavdar için ayrılan alan en azdır.

2.3.1.2. Hayvancılık Sektörü

Hayvancılık, ülkemizde kırsal kesim için lokomotif sektörlerin başında gelir. İlimizde de hayvancılık önemli geçim kaynağıdır. Balıkesir ilinde hayvancılığın büyük çoğunluğu mera hayvancılığına dayanmaktadır. Ancak hava koşulları, zirai mücadeleler nedeniyle meralar ve hazine arazileri otlakiye olma özelliğini yitirmektedir. Mera hayvancılığının yanında Balıkesir’de besicilik ve kümes hayvanı işletmeciliği önemli bir yere sahiptir. Besicilik ve kümes hayvanı işletmeciliği yapanların sayısında yıllar itibariyle artış görülmektedir (T.C. Balıkesir Valiliği Resmi İnternet Sitesi, 2016).

Tablo 10. Balıkesir İli Yıllar İtibariyle Hayvan Varlığı

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sığır	453.951	493.058	510.752	542.922	562.615	544.965
Manda	2.128	2.015	2.092	2.195	2.458	2.504
Koyun	607.537	630.302	660.787	695.691	791.355	816.290
Keçi	141.842	160.963	164.745	187.668	202.338	212.058
Broiler	16.823.325	16.745.848	19.474.854	21.177.966	21.782.959	25.533.677
Yumurta Tavuğu	5.125.905	5.334.806	5.197.855	6.066.074	5.710.346	6.583.220
Hindi	4.135	3.610	3.794	58.620	150.314	155.983

Kaynak: T.C. Balıkesir Valiliği Resmi İnternet Sitesi, 2016.

Tablo 10 incelendiğinde büyükbaş hayvan sayısı içinde en çok olan sığırdır. Balıkesir’de sığır 2014 yılı itibariyle 544.965 baştır ve yıllar itibariyle artış göstermiştir. Manda üretimi ise 2014 yılı itibariyle 2.504 baştır. Küçükbaş hayvan sayısı içinde en çok olan koyundur. Küçükbaş hayvan üretimi yıllar itibariyle artış göstermiştir. Koyun 2014 yılı itibariyle 816.290 baştır. 2014 yılı keçi sayısı ise 212.058 baştır. Balıkesir ili için önemli olan kümes hayvancılığında Broiler (etlik piliç) sayısı yıllar itibariyle artış göstermiştir. Yumurta tavuğu ve hindi sayısında ise yıllar itibariyle dalgalanmalar görülmektedir. Balıkesir ilinde 2014 yılı Broiler 25.533.677 baştır. Yumurta tavuğu 2014 yılında 6.538.220 baş iken 2014 yılı hindi 155.983 baştır.

Tablo 11. Yıllar İtibariyle Üretilen Hayvansal Ürünlerin Dağılımı (Ton)

ÜRÜN	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Süt	693.776	683.191	707.647	740.104	750.711	790.732
Tavuk Eti	210.396	239.324	259.165	262.585	205.384	251.142
Yumurta (1000 Adet)	1.283.147	744.731	776.529	1.098.838	1.243.507	1.274.308
Bal	2.016	1.976	2.418	2.485	2.582	2.638
Yün	1.228	1.273	1.344	1.425	1.656	1.700
Kıl Üretimi	54	63	64	73	90	94

Kaynak: TÜİK Verileri, 2016.

Tablo 11’de Balıkesir ilinde yıllar itibariyle üretilen hayvansal ürünlerin dağılımına baktığımızda yumurta ve süt üretimi önemli bir yere sahiptir. Tablo 11’deki veriler incelendiğinde süt, yün ve kıl üretiminin yıllar itibariyle artış gösterdiği görülmektedir.

İlimiz de hayvansal ürünler arasında kanatlı ürünlerin üretimi de önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle ilimizin uygun alanlarında kanatlı hayvanların yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bandırma İlçesi kanatlı ürünlerin işlendiği önemli ticari işletmelere sahiptir. Türkiye’de 2014 yılında toplam 1.894.669 ton tavuk eti üretilmiştir. Balıkesir ili ülke genelindeki üretimin % 15’ini oluşturmaktadır. Yumurta üretimi de yıllar itibariyle artış göstermiş olup Türkiye’de 2014 yılında 17.145.389.000 adettir. Balıkesir ili toplam üretimin % 10’luk kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 12. Yıllar İtibariyle Toplam Su Ürünleri Üretimi

Su Ürünleri	2012	2013	2014
Deniz Balıkları	2.792.032	2.347.138	3.008.575
Diğer Deniz Ürünleri	207.688	241.050	248.636
İç Su Balıkları	1.880.613	2603.620	2.149.762
Kültür Balıkları	104.771	527.649	444.715
TOPLAM	4.985.104	5.719.457	5.851.688

Kaynak: TÜİK Verileri, 2016.

Marmara Denizi gerek dip balıkları gerekse göçmen balıklar yönünden zengin bir denizdir. Başta hamsi, bakalorya, sardalya, istavrit, palamut ve kolyoz gibi göçmen balıkların yanı sıra dip ürünlerinden karides bu denizimizdeki ticari tür zenginliğini arttırmaktadır.

Ege Denizi kıta sahanlığının dar olması ve kademeli teraslarla derinleşmesi nedeniyle Marmara Denizi kadar tür adedi açısından zengin değildir. Burada özellikle lüfer, palamut, orkinos, sardalya, kolyoz, mercan, fangri, çipura ve levrek bulunmaktadır.

İlimizde 133,25 ton/yıl kapasiteli 10 adet alabalık işletmesi, 30 ton/yıl kapasiteli 1 adet çipura ve levrek yetiştiriciliği işletmesi, 3.500 ton/yıl kapasiteli 2 adet midye yetiştiricilik tesisi mevcuttur. Ayrıca 1 adet 2.000 ton/yıl kapasiteli çipura-levrek yetiştiricilik projesi, 1 adet kurbağa ve 1 adet sünger yetiştiriciliği projesi onay aşamasındadır.

Tablo 12'deki veriler incelendiğinde 2014 yılında deniz balıkları ve diğer deniz balıklarının üretiminde genel itibariyle artış gözlenmektedir. İç su balıkları ve kültür balıkları üretimi ise 2014 yılında bir önceki yıla göre düşüş gözlenmektedir.

2.3.1.3. Hizmet Sektörü

Balıkesir ilinde hizmetler sektöründe turizm, ulaşım ve lojistik hizmetleri öne çıkmaktadır. Her ne kadar Balıkesir ilinin ekonomik yapısı tarım ve hayvancılığa dayansa da coğrafi konum itibariyle turizm, ulaşım ve lojistik hizmetleri de önem arz etmektedir.

2.3.1.3.1. Turizm Sektörü

Balıkesir tarihi ve kültürel bakımdan zengin bir mirasa sahip olmasının yanı sıra coğrafi konumu ve doğası ile önemli bir turizm merkezidir. Balıkesir’de turizm faaliyetlerinin gelişmesinde Ege Denizi ve Marmara Denizi kıyılarında çoğu ince kumlu doğal kumsalların ve temiz plajların bulunmasının önemi büyüktür. Balıkesir ilinde on dokuz tane mavi bayraklı plaj bulunmaktadır. Türkiye’deki turizm faaliyetlerinin büyük çoğunluğunu kıyı turizminin oluşturduğu düşünülürse Ayvalık, Edremit, Burhaniye, Erdek, Gömeç, Güre, Altınoluk ve Akçay gibi kıyı turizminin yaygın olduğu Balıkesir ili büyük avantaja sahiptir (GMKA, 2010–2013: 75). Ayrıca Balıkesir’de termal turizm, doğa turizmi ve dalış turizminin de bulunması turizmin zenginleşmesini sağlamaktadır.

Balıkesir termal turizm açısından yüksek potansiyele sahiptir. Termal turizm sağlık amaçlı olduğu için genellikle 14 ve 21 günlük programlar halinde düzenlenmektedir. Bu açıdan gelen turistler uzun süre konaklamaktadır (GMKA, 2010–2013: 79). Gönen Kaplıcaları, Edremit-Güre, Sındırgı Hisaralan, Bigadiç Hisarköy, Balya ılıca-şifa kaplıcaları en bilinen termal tedavi merkezleridir (T.C. Balıkesir Valiliği Resmi İnternet Sitesi, 2016).

Edremit Körfezi’nin kuzeyinde bulunan Kaz Dağları Milli Parkı kültürel değerlerle doğal değerlerin birleştiği bir alandır. Kaz Dağları eteklerine doğru yayılan güzel köyleri ve bol oksijeni ile ünlüdür. 1993 yılında milli park statüsüne kavuşmuştur. Bir diğer önem arz eden ekolojik değer ise Alaçam Dağları’dır.

Alaçam dağları Balıkesir'in güneydoğusu ile Kütahya'nın kuzeybatısını kaplayan dağlardır. En yüksek zirvesi Dursunbey ilçesinde olan dağ 1615 metre yüksekliğindedir.

Kaz Dağları ve Alaçam Dağları atlı doğa sporları, trekking, tırmanma, kış sporları ve yayla turizmi için elverişlidir. Ayı deresi, Sutüven Şelalesi, Şahinderesi Kanyonu, Sarıkız, Tozluyurt, Manastır Mevkii, Pınarbaşı, Hasan Boğuldu'da dağcılık ve jeep safari yapabilme imkanları mevcut olup, planör uçuşu, yamaç paraşütü, rafting, kaya tırmanışı gibi spor dallarında da değerlendirilmeyi bekleyen bir potansiyel oluşturmaktadır. 1959 yılında Milli Park statüsüne alınan Manyas Kuş Cenneti ise, Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlanmış ve 1976 yılında "A Sınıfı" diploma ile ödüllendirilmiş daha sonra 1981, 1986, 1991 ve 1996 yıllarında yenilenmiştir. Manyas Kuş Cenneti Milli Parkı doğaseverlerin ve kuş gözlem topluluklarının büyük ilgisini çekmektedir (GMKA, 2010–2013: 81).

2.3.1.3.2. Ulaşım ve Lojistik Sektörü

Ulaşım ve lojistik sektörü ekonomik ilişkilerin şekillenmesinde önemli bir etkidir. Ekonomik ve pratik olarak ulaşılabilir olmak ya da olmamak, ülkeler veya ülkeler içerisinde ki bölgeler arasında gelişme farkı yaratmaktadır (Özşen, 2008: 148). Marmara Bölgesi'nin önemli bir kenti olan Balıkesir'de 637 km devlet yolu ile 607 km il yolu olmak üzere toplam 1244 km karayolu ağı bulunmaktadır. İle daha çok karayolu ile olmak üzere deniz, hava ve demiryolu bağlantıları ile da ulaşmak mümkündür. İstanbul'dan deniz otobüsleriyle ve havayoluyla, İzmir'den demiryolu ile Ankara'dan ise hem demir yolu hem de havayolu ile ulaşılabilir (GMKA, 2010–2013: 102).

Balıkesir Ege Denizi ve Marmara Denizi'ne kıyısı olması nedeniyle ulusal ve uluslararası yük ve yolcu taşımacılığında büyük öneme sahiptir. Balıkesir ilinde birisi Ege, yedisi Marmara Denizinde olmak üzere toplam 8 iskele ve liman tesisi bulunmaktadır. En aktif limanlar TCDD Bandırma Limanı, BAGFAŞ Limanı ve Saraylar Belediye İskelesidir. Bandırma ile İstanbul Yenikapı arasında İstanbul Deniz Otobüsleri (İDO) tarafından seferler düzenlenmektedir ve 2011 yılı verilerine göre deniz otobüsünü toplam 967.115 kişi kullanmıştır (GMKA, 2010–2013: 103).

Devlet Demiryollarının düzenlediği Eskişehir, Ankara, Kütahya ve İzmir tren seferleri ile de Balıkesir'e ulaşım sağlanabilmektedir. Ulaştırma Bakanlığının 2009-2013 yılı stratejik planında yer alan Balıkesir "TCDD Gökköy Lojistik Köyü"nü kurulması çalışmaları başlanmış ve 2015 yılında hizmete açılmıştır. (Ulaştırma Bakanlığı, 2013: 124). Lojistik köy Tekirdağ-Bandırma Transferleri Projesi ve Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesiyle bütünleşecek olup hem Avrupa'ya hem de Orta Asya'ya yüklenen ürünler kesintisiz gidecektir.

Balıkesir'de üç adet havaalanı bulunmaktadır. 1997 yılında Edremit Kocaseyit Havaalanı ve 1998 yılında Balıkesir Havaalanı hizmete açılmıştır. Balıkesir Bandırma'da ise askeri havaalanı bulunmaktadır. Kesintisiz ve düzenli tarifeli yurt içi ve yurt dışı uçak seferleri yapılmamasına rağmen Körfez Havaalanı 120.000 yolcu kapasiteli olup yaz aylarında faaldir. Balıkesir Merkez Havaalanı ise 100.000 yolcu kapasitelidir.

2.3.1.4. Sanayi Sektörü

2014 yılı verilerine göre Türkiye'de sanayi işletmeleri değerlendirildiğinde başta İstanbul %24 olmak üzere, Bursa %10, Ankara %8, Konya %5, İzmir %5, Kayseri %3, Adana %2, Denizli %2, Gaziantep %2, Kocaeli %2, Tekirdağ %2, Samsun %2 olmak üzere; toplam %67'si on iki ilimizde yer almaktadır.

Bölgelere göre değerlendirme yapıldığında; sanayi işletmelerinin %43'ü Marmara Bölgesinde yer almaktadır. Sanayi Genel Müdürlüğü'nün yayımlanmış olduğu durum raporuna göre; Balıkesir ilinin ait olduğu bölge değerlendirilmesi yapıldığında; %3,81'lik oranla Balıkesir ili, %0,65'lik oranla Bilecik, %22,79'lük oranla Bursa, %1,14'lük oranla Çanakkale, %0,68'lik oranla Edirne, %56'lık oranla İstanbul, %1,47'lik oranla Kırıkkale, %4,99'lük oranla Kocaeli, %2,83'lük oranla Sakarya, %4,54'lik oranla Tekirdağ, %0,84'lük oranla Yalova yer almaktadır (T.C. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 81 il değerlendirme raporu, 2014: 129). İlin ekonomisinde sanayinin oranı yüksek olsa da Marmara Bölgesi'ndeki diğer illere göre 5. sırada yer almaktadır.

Balıkesir’de tarımın önemli bir yerinin olması sebebiyle sanayi de daha çok tarım endüstrisi alanında gelişmiştir (Özşen, 2008: 130). Balıkesir ekonomisinde un, yem, zeytin, zeytinyağı, salça, konserve, nebati yağ, şekerin yeri büyüktür. Balıkesir’de sanayi tesisleri merkez ilçede toplanmamış olup, ilçelere Sektörel ve homojen olarak dağılmıştır. Sanayi merkez ilçede tarım makineleri, çimento, sentetik çuval, trafo, mermer, jeneratör, un, yem, Ayvalık ve Edremit’te zeytinyağı ve sabun, Bandırma’da beyaz et ve gübre, Manyas, Gönen ve Susurluk’ta kimyasal madde, şarap, gübre sanayi ve deri, süt ve süt ürünleri, Dursunbey’de orman ürünleri, Bigadiç ve Sındırgı ise madencilikte yoğunlaşmıştır (T.C. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 81 il değerlendirme raporu, 2014: 129).

Balıkesir’de gıda sektöründe faaliyet gösteren firmalar tüm firma sayısının 1/3’ünü oluşturmaktadır. Gıda sektöründe öne çıkan ilk sektörlerden biri beyaz et tir. Ülkemizin beyaz et üretiminin % 18’si Balıkesir’de gerçekleştirilmektedir. Gıda da bir diğer önemli sektör ise süt işletmesidir. En büyüğü 700 ton/gün kapasiteli irili ufaklı birçok süt fabrikası ve mandıra bulunmaktadır (GMKA, 2010–2013: 85).

Balıkesir ilinde 2015 yılı verileri incelendiğinde sanayi siciline kayıtlı 2090 sanayi işletmesi bulunmaktadır. Bu sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda; %30 gıda ürünlerinin imalatı, %8 ağaç ve mantar ürünleri imalatı, %8 fabrikasyon metal ürünleri imalatı , %8 mobilya imalatı, %5 diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, %5 diğer madencilik ve taş ocakçılığı, %5 başka yerde sınıflandırılmamış makine ve donanım imalatı, %5 kauçuk ve plastik ürünlerinin imalatı, %2 kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı, %1 tekstil ürünlerinin imalatı, %1 deri ve ilgili ürünlerin imalatı, %1 kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması, %1 ana metal sanayi, %1 elektrikli teçhizat imalatı, %1 giyim eşyası imalatı, %1 elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtım sektörlerinden oluşmaktadır (T.C. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 81 İl Değerlendirme Raporu, 2014: 129).

2014 yılı verileri değerlendirildiğinde Balıkesir ilinde bulunan sanayi işletmelerinin %68’i mikro ölçekli, %25’i küçük ölçekli, %7’si orta ölçekli, %1’i büyük ölçekli işletmelerdir. Sanayi sicil kayıtlarına göre ise toplam 41.828 personel çalışmaktadır. Çalışanların %42’si ise gıda ürünlerinin imalatı sektöründe

çalışmaktadır. Personel sayısına göre büyük işletmeler; Banvit Bandırma Vitaminli Yem Sanayi Ömerköy Kavşağı Tesisleri, Türkiye Şeker Fabrikaları (Susurluk Şeker Fabrikası), Yarış Kabin Sanayi ve Ticaret A.Ş. (T.C. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 81 İl Değerlendirme Raporu, 2014: 129).

Balıkesir ilinde 5 adet sicil almış Organize Sanayisi Bölgesi (OSB) bulunmakta olup, doluluk oranı; karma OSB'lerde %79, ihtisas OSB'lerde %0'dır. Bunlar; Balıkesir OSB, Balıkesir II OSB, Bandırma OSB, Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşletme İhtisas OSB, Gönen Deri OSB'dir.

Balıkesir OSB 2006 yılında tamamlanmıştır. Toplamda 144 adet sanayi parseline oluşmakta olup 134 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 91 adedi üretim, 29 adedi inşaat, 14 adedi proje aşamasındadır. Henüz 10 adet parsel tahsis edilmemiştir. Üretime geçen parsellerde yaklaşık 5.730 kişi istihdam edilmektedir. Ağırlıklı sektör grubu; fabrikasyon metal ürünleri imalatı, gıda ürünleri ve ağaç – ağaç ürünleri imalat sanayidir.

Balıkesir II. Kısımındaki OSB 2005 yılında tamamlanmış ve 66 adet sanayi parselinin 43 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin 28 adedi üretim, 8 adedi inşaat, 7 adedi proje aşamasındadır. 23 adet parsel henüz tahsis edilmemiştir. Üretime geçen parsellerde yaklaşık 900 kişi istihdam edilmektedir. Ağırlıklı sektör grubu; tekstil ürünleri imalatı ve ana metal sanayidir.

Bandırma OSB 2004 yılında tamamlanmış ve 52 adet sanayi parselinin 51 adedi tahsis edilmiştir. Bu parsellerin; 32 adedi üretim, 19 adedi inşaat aşamasındadır. 1 adet parsel tahsis edilmemiştir. Üretime geçen parsellerde yaklaşık 750 kişi istihdam edilmektedir. Ağırlıklı sektör grubu; gıda ürünleri imalatı, ana metal sanayi ve motorlu kara taşıtı treyler – yarı treyler imalat sanayidir.

Gönen Deri OSB 'de 2007 yılında tamamlanmış olup toplamda 55 adet sanayi parseli bulunmaktadır. Bu parsellerin 33 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin tamamı proje aşamasındadır. 22 adet parsel henüz tahsis edilmemiştir.

Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşletme İhtisas OSB 2015 yılı Yatırım Programında “45 hektar” olarak ve 100.000 TL ödenekle yer almaktadır. 317.244m²’lik alan için kamu yararı kararı verilmiştir. Bölgede 43 adet parsel bulunmaktadır. Altyapı proje aşamasındadır (T.C. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 81 İl Değerlendirme Raporu, 2014: 130).

2.3.1.5. Diğer Sektörler

Bu bölümde Balıkesir İlinin ekonomik yapı içerisinde katkısı olan ancak ilin ekonomisinde belirleyici nitelikte olmayan faaliyetleri ele alınmıştır. Madencilik ve enerji sektörüne kısaca değinilmiştir.

2.3.1.5.1. Madencilik Sektörü

Balıkesir ilinin sahip olduğu özellikler çeşitli maden yatakları oluşumu için uygun ortam teşkil etmektedir. Balıkesir metalik cevherleşmeler, enerji hammaddeleri ve özellikle endüstriyel hammadde kaynakları yönünden ülkemizin madencilik sektöründe ve dış ticaretinde önemli yer tutan yataklara sahiptir (Özşen, 2008: 145). Dünyada ticareti yapılan 90 çeşit mineralden 57 çeşidi ülkemizde olup, 37 çeşidi ise Balıkesir ilindedir. Balıkesir maden ruhsat sayısı açısından Türkiye’de en çok ruhsata sahip il konumundadır (T.C. Balıkesir Valiliği Resmi İnternet Sitesi, 2016).

Metalik madenler bakımından ildeki en önemli madenler kurşun, çinko, bakır, altın, antimon, civa, demir, krom, manganez, volfram cevherleşmeleridir. İl ve yakın çevresinde özellikle bakır, kurşun, çinko öneme sahiptir ve Balya, Dursunbey, Ayvalık ilçelerinde bulunmaktadır (GMKA Resmi İnternet Sitesi, 2016). Altın Havran, Kepsut ve Ayvalık ilçelerinde, Antimon genellikle Erdek ve İvrindi ilçelerinde, Gönen ve Savaştepe ilçelerinde civaya rastlanılmış ancak civa üretimi yasaklandığı için işletilmemektedir.

İlimizde demir hemen hemen tüm ilçelere dağılmış olup en önemlileri Havran-Eğmir ve Ayvalık-Ayazmana ilçelerindedir. Bunlar dışında Şamlı, Edremit, Burhaniye, Balya, Dursunbey ve Bigadiç ilçelerinde de çok sayıda demir yatakları yer almaktadır. Bigadiç, Edremit ve Dursunbey ilçelerinde çok sayıda manganez bulunmaktadır (Balıkesir İli Maden ve Enerji Kaynakları Resmi İnternet Sitesi, 2016).

Balıkesir endüstriyel hammaddeler açısından da önemli yatak ve potansiyellere sahiptir. Bunların başında bor, mermer ve kaolen gelmektedir. Ülkemizin işletilen ilk bor yatağı olan Sultançayırı ve Bigadiç önemli bor yataklarıdır. Dünya bor minerallerinin 1/3'ü Bigadiç'te bulunmaktadır. Ülkemizin en büyük kaolen sahası Sındırgı-Düvertepe'de bulunmakta olup, İvrindi, Gönen ve Ayvalık ilçelerinde de çok sayıda kaolen yatakları yer almaktadır. Balıkesir mermer potansiyeli açısından da önemli bir konuma sahiptir. Marmara Adası mermerleri, Manyas, Bigadiç, Ayvalık en önemli mermer sahaları arasında yer almaktadır. Ülkemizdeki mermer rezervinin ¼'ü Bigadiç'te bulunmaktadır. İldeki diğer endüstriyel hammadde kaynakları ise kil, talk, perlit, vollastonit ve manyezittir (T.C. Balıkesir Valiliği Remi İnternet Sitesi, 2016).

Balıkesir ili linyit ve jeotermal enerji hammaddeleri bakımından da zengin alanlara sahiptir. Ağırlıklı olarak, Gönen, Havran, Balya ve Susurluk ilçelerinde jeotermal enerji yer alır. İl dahilinde bilinen önemli linyit oluşumları ise Dursunbey, Balya ve Gönen ilçelerinde yer almaktadır. Dursunbey linyit sahaları ildeki bilinen en önemli kömür oluşumudur.

2.3.1.5.2. Enerji Sektörü

Günümüzde kişi başına tüketilen enerji, refahın önemli göstergelerinden biridir. Üretim ve toplumsal gereksinimlerin artmasıyla enerji tüketimi hız kazanmaktadır. Balıkesir ili elektrik tüketiminin sektörel dağılımını incelediğimizde tüketimin büyük çoğunluğunun sanayi kaynaklı olduğu görülmektedir. Tablo 13'te detaylı olarak Balıkesir ilinin sektörel dağılımı verilmiştir.

Tablo 13. Elektrik Dağılımının Sektörel Dağılımı (2012)

Kullanım Alanları	Türkiye	Balıkesir
Mesken	45.375.137	737.986
Ticaret	31.825.922	348.543
Resmi Daire	8.793.496	296.026
Sanayi	92.301.731	1.112.128
Tarımsal Sulama	5.545.989	34.114
Aydınlatma	3.884.688	75.507
Diğer	8.196.386	65.659
Toplam	194.923.349	2.669.963

Kaynak: TÜİK Verileri, 2012.

Tablo 13'te görüldüğü gibi elektrik tüketiminin %47'si sanayide, %23'ü meskenlerde ve %16'sı ticaret alanında kullanılmaktadır. Balıkesir ilinde elektrik tüketiminin Türkiye oranlarıyla kıyasladığımızda sanayi, ticaret ve tarımsal sulama alanında düşük kaldığı görülmektedir.

Balıkesir ilinin enerji potansiyeline bakıldığında; rüzgar enerjisi, jeotermal enerji ve biyokütle açısından avantajlı olduğu görülmektedir.

Türkiye genelinde kurulu 24 Rüzgar Enerji Santrali (RES)'den 2 tanesi Balıkesir ilinde yer almaktadır. 2006 yılında Balıkesir-Bandırma'da ve 2008 yılında Balıkesir-Şanlı'da üretime geçmiştir. Balıkesir'de RES kurulu gücü Türkiye toplamının %23.37'sini oluşturmaktadır. Balıkesir'de Susurluk, Bandırma, Havran ve Kepsut'ta 2 tane olmak üzere toplam 5 RES daha inşa halinde yer almaktadır. Ayrıca Çaygören ve Gönen'de toplam kurulu gücü 15,2 megawatt olan iki Hidroelektrik Santrali (HES) bulunmaktadır (GMKA, 2010–2013: 111).

Balıkesir jeotermal kaynak suları açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bigadiç, Hisaralan ve Gönen sahası önemli jeotermal alanlardır. Jeotermal enerjiden elektrik üretimi, konut ve sera ısıtmacılığı alanlarından faydalanılmaktadır. Konut ısıtmasında Gönen’de 3400, Edremit’te 2000 konutta kullanılmaktadır. Sındırgı’da jeotermal enerjiden sera ısıtmasında yararlanılmaktadır. Gönen’de ayrıca deri tabaklamada jeotermal enerji kullanılmaktadır (GMKA, 2010–2013: 126).

Balıkesir ilinde tarım ve hayvancılığın gelişmiş olması biyokütle enerji kaynakları bakımından zengin olunmasını sağlamıştır. Zeytinyağı üretiminde katı atık olarak ele geçen prina yakıt olarak kullanılmaktadır. Bandırma’da yılda 26 milyon KW üretim potansiyeline sahip sığır dışkısından biyogaz üretim tesisi kurulmuş ve Enerji Piyasası Denetleme Kurumu’ndan lisans alarak enerji üretimi yapmaktadır (GMKA, 2010–2013: .126).

3. MALİYET MUHASEBESİNE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR VE UYGULAMALAR

Bu bölümde araştırmanın konusunu oluşturan maliyet muhasebesine ilişkin temel kavramlar, tanımlar ve işleyişler hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ele alınacak olan analiz konuları teorik olarak incelenmiş olup, hem maliyet muhasebesi konusunda bilgilendirme hem de üçüncü bölümde yapılacak olan analize dayanak oluşturma amaçlanmıştır.

3.1. Maliyet Muhasebesinin Tanımı

Maliyet muhasebesi, işletmelerde üretimi yapılan her türlü mamul veya hizmetlerin, belli bir işletme biriminin ve üretim konusu mamul veya hizmetin gider oluşturan maliyetinin hesaplanması, kaydedilmesi, sonuçların raporlanması ve analiz edilmesini kapsayan bir süreçtir (Lazol, 2004: 3).

Maliyetlerin hesabında yapılan işlemler ve teknikler benzer nitelikte olup şu sırayı izlemektedir (Akdoğan, 2000: 6):

- Maliyet çalışmasının yapılmasındaki amacın tanımlanması,
- İşletmenin çalışma alanına uygun maliyet merkezlerinin seçimi ve ana hesapların bu maliyet merkezlerine göre biçimlendirilmesi,
- İşletme faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan giderlerin çeşitlerine ve fonksiyonlarına göre belirlenmesi,
- Maliyet giderlerinin maliyet merkezlerine dağıtımı ve maliyetleri tespiti,
- Maliyet merkezlerinde toplanan giderlerin birim maliyetlerinin bulunması,
- Maliyet bilgilerinin raporlanması.

Maliyet muhasebesi; giderlerin türlerine ilişkin hesapların yürütülmesi, üretim çalışmalarının sonuçlarının hesaplarda gösterilmesi, sorumluluk merkezlerinin denetlenmesi, ilgili ürün ya da hizmet fiyatının belirlenmesinde ve diğer bölümlere bilgi sağlaması yönünden işletmeler için önemlidir (Erdoğan ve Saban, 2010: 8).

3.2. Maliyet Muhasebesinin Amaçları

İşletmelerin, üretimini yaptıkları mamul ya da hizmetlerin maliyetlerini doğru olarak bilmeden herhangi bir ekonomik faaliyette rekabet edebilmeleri hemen hemen olanaksızdır (Altuğ, 2001: 10). Maliyet muhasebesinin temel amacı, işletme içi ve işletme dışı kullanıcılar için finansal nitelikte bilgi sağlamaktır (Sönmez, 2007: 71).

Maliyet muhasebesi uzun yıllar boyunca, maliyetlerin hesaplanması ve stok kontrolünü sağlayabilmek amacıyla kullanılmış olsa da günümüzde hızlı değişim sonucunda geliştirilen modern bir maliyet muhasebe sistemi kullanılır olmuştur (Gürdal, 2007: 2). Geliştirilen modern maliyet muhasebesinin amaçlarını ise şu şekilde belirtmek mümkündür (Bakmay, 2008: 38):

- Üretilen mamul veya hizmetin maliyetini belirlemek,
- Maliyet kontrolüne yardımcı olmak,
- Planlamaya yardımcı olmak,
- Yönetim tarafından alınacak özel kararlara yardımcı olmak.

3.2.1. Üretilen Mamul veya Hizmetin Maliyetini Belirlemek

Maliyet muhasebesinin en temel amacı üretilen mamul veya hizmetlerin maliyetini hesaplamaktır. Maliyetlerin gerçek ve amaca uygun olarak hesaplanması, işletmelerin diğer amaçlarını da etkileyeceği için önemlidir (Kaygusuz ve Dokur, 2009: 19). Mal veya hizmetlerin kaç liraya mal olduğunun saptanması; genel muhasebenin düzenleyeceği mali tablolar ve mamullerin satış fiyatının belirlenmesi açısından önemlidir (Erdoğan ve Saban, 2010: 10). Belirlenen maliyet bilgileri,

işletme yönetiminin alacağı fiyatlama kararlarına dayanak oluşturacağı gibi rekabet açısından da önemlidir (Hacıüstemoğlu, 2000: 7). Mamullerin maliyetlerinin bilinmesi, hangi mamul veya mamul grubunun en yüksek karı sağladığını da ortaya çıkartır.

Mamul maliyetlerinin hesaplanması mali tablolardan gelir tablosunun kalemlerinden biri olan “Brüt Satış Karı”nın saptanması için koşuldur. Brüt satış karının bulunabilmesi satışların maliyetinin bir unsuru olan “Satılan Mamul Maliyeti”nin saptanmasına bağlıdır (Erdoğan ve Saban, 2010: 10). Ayrıca stok değerlendirme girdisi olarak kullanmak için de mamul ve yarı mamullerin maliyetlerinin bilinmesine ihtiyaç vardır. Bu bilgiler doğrultusunda işletmelerin stok seviyeleri ve belirli dönem için karlılığı doğru olarak belirlenebilir. Böylelikle maliyet muhasebesi bilgileri işletmede stok yönetimine de temel oluşturur (Lazol, 2004: 3).

3.2.2. Maliyet Kontrolüne Yardımcı Olmak

İşletmelerin en önemli kuruluş amacı kar marjını en üst seviyeye çıkartmaktır. Kar; satış fiyatı ve maliyet masrafları arasındaki fark olduğuna göre, rekabetin arttığı bir ortamda karı arttırmanın önemli bir yolu olan maliyetleri kısma düşüncesi maliyet muhasebesini masraf kontrolüne yöneltmiştir. Artan rekabet koşulları ve azalan kar marjları her geçen gün maliyet kontrolünün önemini de arttırmaktadır.

Maliyet kontrolü; gerçekleşen fiili maliyetler ile önceden belirlenen maliyetlerle karşılaştırılarak sapmaların belirlenmesiyle yapılmaktadır. Bu sapmaların nedenleri araştırılır ve önleyici önlemler alınır. Böylece üretim maliyetleri, hem maliyet türleri itibariyle mümkün olduğunca geniş ayrıma tabi tutulacak, hem de maliyet yerleri itibariyle ayrıntılı olarak izlenmiş olacaktır (Elitaş, 2010: 4). Maliyet yerleri ve maliyet türlerinin ayrıntılı olarak izlenmesi sonucu her bir mamulün veya mamul grubunun, işletme faaliyetleri sonuçları üzerindeki etkisinin doğru olarak saptanmasını sağlayacaktır. Zarar eden mamul var ise onun üretimine son verme veya iyileştirme işlemi sağlanabilir.

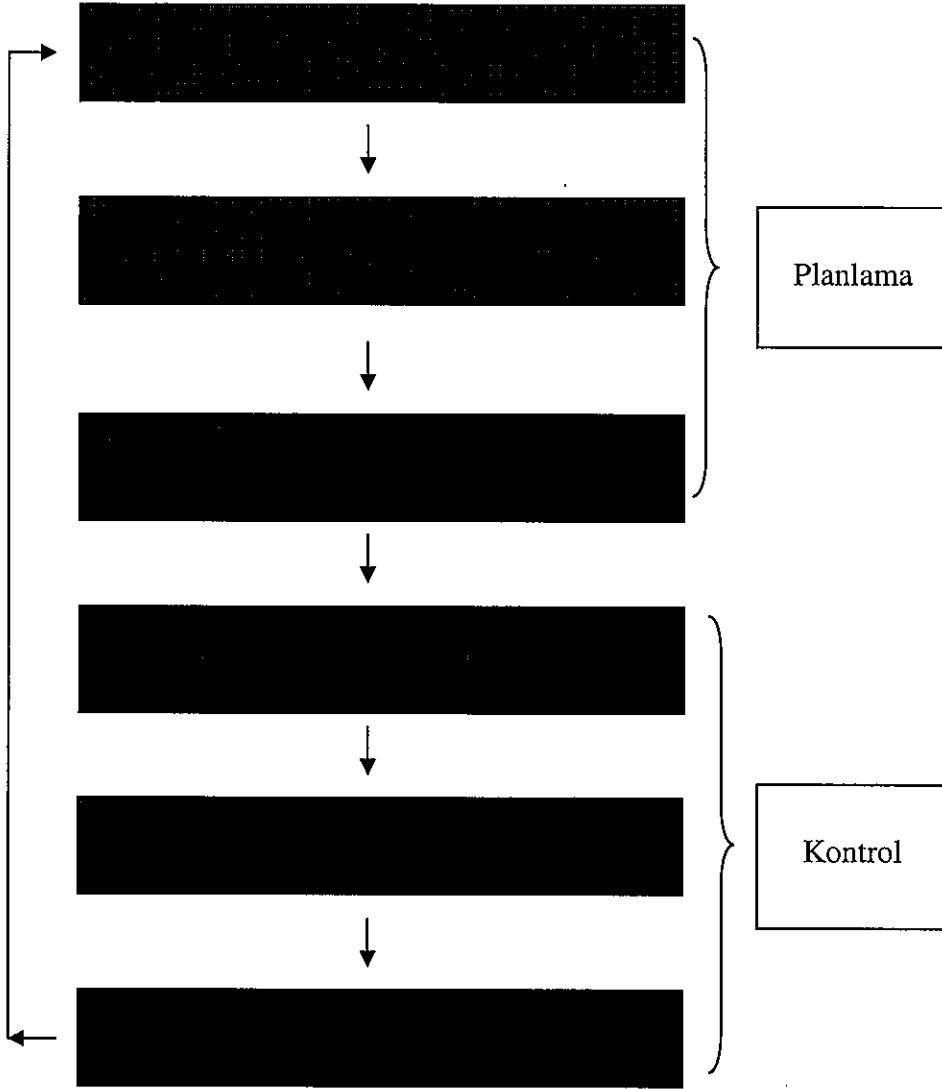
Maliyet kontrol sisteminin başarılı sonuçlar verebilmesi için işletmede aşağıdaki unsurların mevcut olması gerekir (Lazol, 2004: 4):

- Gider yerleri oluşturularak maliyetlerle ilgili yetkiler ve sorumluluklar açık olarak belirlenmelidir.
- Başarının ölçülmesinde kullanılmak amacıyla maliyet standartları belirlenmelidir.
- Raporlama sistemi kurulmalı ve etkin bir şekilde çalıştırılmalıdır.
- Fiili maliyetleri belirleyen sistem iyi işlemelidir.
- Fiili ve standart maliyetler karşılaştırılmalı ve önemli farklar ortaya çıkartılarak düzeltici tedbirler alınmalıdır.

3.2.3. Planlamaya Yardımcı Olmak

Planlama; amaçların belirlenmesi ve bu amaçlara ulaşmak için araçların seçiminde kullanılacak karar modelidir. İşletmenin kullanım amacına göre oluşturacağı kısa ve uzun vadeli planlar geçmiş dönem maliyet muhasebesi verileri incelenerek oluşturulur (Hacırüstemoğlu, 2000: 7). Planlama işlevi, planların uygulanması ve geri bildirimlerinden oluşan kontrol işleviyle birleştiğinde yönetim sürecini oluşturur. İşletme yönetiminin planları muhasebede rakamsal olarak ifade edilmesi ile de bütçeler oluşturulur (Elitaş, 2010: 4). Planlarda işletmenin gelecekteki faaliyetleri, bunların gerektireceği giderler, bu faaliyetler sonucu oluşturulacak değerler, satılacak mamul ve elde edilecek kar belirtilir. Planlardaki tüm değerler tahminlere dayanır (Erdoğan ve Saban, 2010: 11).

Şekil 1. Planlama ve Kontrol Süreci

İşletmelerin maliyetlerini belirlemede planlama ve kontrol işlevleri şekil 1’de görüldüğü gibi iç içedir. İşletmeler geleceğe ilişkin amaçlarını oluştururken planlama sürecinde geçmişte elde edilen maliyet bilgilerinden yararlanarak formüle etmekte ve bu amaçlara ulaşmanın yollarını belirlemektedir. Şekilde 1’de görüldüğü gibi geleceği ilişkin amacın veri girişleri yapılmakta, amaca uygun verilerin tahmini maliyetleri işlenmekte ve faaliyetin planlaması yapılarak planlama süreci tamamlanmaktadır. Bir sonraki süreç planlama işlemi tamamlanan amacın kontrolünü sağlamaktır. Kontrol sürecinde ise, planlanan değerler ile fiili değerler yani gerçekleşen değerler karşılaştırılarak fark analizi yapılmaktadır. Farkın oluşması halinde düzeltilmesi için amaca uygun çalışmalar yapılmalıdır (Kaygusuz ve Dokur, 2009: 21).

3.2.4. Yönetim Tarafından Alınacak Özel Kararlara Yardımcı Olmak

İşletme yöneticileri, günlük faaliyetlerini sürdürürken aldıkları rutin kararlar haricinde özel kararlar da almaktadırlar. Bu kararlar; yeni bir ürünün üretimine geçme kararı, üretim sisteminde değişiklik yapma kararı, makine veya bina gibi yatırımlar için verilen özel kararlar şeklinde karşımıza çıkabilir. Sözü edilen bu özel kararlar için belirli verilerden yararlanmak gerekmektedir. Maliyet muhasebesi de bu verilerin kolaylıkla elde edilmesini sağlar (Erdoğan ve Saban, 2010: 11).

3.3. Maliyet, Gider ve Harcama Kavramları

Bu kısımda maliyet muhasebenin temel terimleri içerisinde yer alan maliyet, gider ve harcama kavramlarının kısaca açıklamaları yapılmıştır.

3.3.1. Maliyet Kavramı

İşletmeler ekonomik birimlerdir ve çeşitli üretim faktörlerini birleştirmek suretiyle, toplumun ihtiyaçlarını karşılayan mal veya hizmet deneni değerleri yaratırlar. Her işletmenin kendi faaliyet konusunu oluşturan mal veya hizmetlerin üretimi sırasında yok ettiği üretim faktörlerinin para ile ölçülen değerine “maliyet” adı verilmektedir (Bursal ve Ercan, 2000: 3). Daha geniş anlamda maliyet; belirli bir amaca ulaşmak için katlanılan fedakârlıkların toplamıdır (Güzeldere, 2007: 7).

Maliyet tanımında dikkat çeken iki nokta bulunmaktadır. Bu noktalardan ilki bir faktörün ürün maliyetine girebilmesi için, bunun o işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mamul veya hizmeti elde etmek amacıyla yapılması, diğeri ise yapılan bu harcamanın parasal değerinin olmasıdır (Var, 2007: 27).

3.3.2. Gider Kavramı

Gider; bir işletmenin belirli dönemdeki mal teslimi veya üretimi, hizmet kullanımı ya da sürekli ana iş konusuyla ilgili diğeri işlemleri sonucunda işletmenin özkaynaklarında meydana gelen azalışlardır (Özbek, 2005: 4). Gideri kısaca, sermayeyi azaltıcı unsurlar olarak da tanımlamak mümkündür.

Giderin tanımından bahsedebilmemiz için iki temel noktaya dikkat etmek gerekmektedir. Bunlardan ilki özkaynaklarda meydana gelen azalış işletmenin faaliyetinin sürdürülmesiyle ilgili olmalıdır. İşletmenin faaliyetini sürdürmesi ile ilgisi olmayan mal ve hizmet tüketimleri gider sayılmaz. İkinci temel nokta ise, maliyetlerin faydası belirli bir dönemde tüketilmiş olmalıdır. İleriki yıllara sarkan ödemeler ise, işletmenin alacağını oluşturduğu için alacak niteliğinde olmak üzere aktifleştirilirler.

Gider ve maliyet kavramları arasındaki en belirleyici fark, gider için yapılan harcamanın yok olmasıdır. Maliyette ise, yapılan harcama bir aktif değere dönüşmektedir. İkinci belirleyici fark ise giderin işletmenin özkaynaklarında azalmaya yol açmasıdır (Doğan, 2011: 138)

3.3.3. Harcama Kavramı

Harcama; Bir mal, fayda ve hizmet sağlanması veya herhangi bir edim karşılığı olmaksızın ortaya çıkan bir yükümlülük nedeniyle yapılan ödeme ve borçlanmalardır. İşletmeden herhangi bir nedenden dolayı para, çek veya senet karşılığında birtakım iktisadi değerlerin çıkışı anlamındaki ödemeleri kapsamaktadır (Abdioğlu, 2012: 11).

Tanımlardan anlaşıldığı gibi maliyet, gider ve harcama kavramları farklı anlamlardadır. Fakat maliyet, gider ve harcama kavramları birbirleriyle ilişkilidirler. Yapılan harcamalar önce maliyete, kullanıldıktan veya tüketildikten sonra da gidere dönüşmektedirler. Ancak her harcama gider niteliği taşımadığı gibi her gider de harcama gerektirmez. Örneğin; amortisman giderleri hesaben ortaya çıkmış ve harcama gerektirmeyen giderlerdir (Özbek, 2005: 4). Harcamaların gider niteliği taşıması için, harcama karşılığında elde edilen yararın aynı dönemde tüketilmesi gerekmektedir.

3.4. Üretim Maliyeti Hesabında Yapılacak Çalışmanın Aşamaları

Geniş bir kapsamı olan maliyet kavramı; üretim maliyetlerinin tanınması, doğru maliyet hesaplamalarının yapılması, faaliyet giderlerinin tespit edilmesi, plan ve bütçelerin kolaylıkla hazırlanabilmesi, maliyetleri kontrol edebilme ve karar alma sürecinde maliyet bilgilerini daha etkin bir şekilde kullanabilme açısından maliyetlerin sınıflandırılmasında fayda elde edilmektedir (Abdioğlu, 2012: 23).

İşletmeler hangi tür işletme olursa olsun faaliyetlerini gerçekleştirirken birtakım maliyetlere katılmak zorundadırlar. Bu maliyetlerin oluşma ve sınıflandırılma biçimleri işletmelerin faaliyet gösterdiği sektöre göre farklılık göstermektedir (Garrison ve Noreen, 2000: 45). Üretim işletmelerinde üretilen mamullerin maliyetlerinin hesaplanması şu aşamalardan oluşmaktadır (Çetiner, 2001: 13);

1. Maliyetlere katılacak giderler türlerinin ayrı ayrı tespiti, izlenmesi ve kaydedilmesi (gider türü hesaplamaları),
2. Bu giderlerin işletmenin hangi bölümü tarafından yapıldığının tespiti, izlenmesi ve kaydedilmesi (gider yeri hesaplamaları),
3. Bu giderlerin hangi mamullerin maliyetine katılacağına tespiti, izlenmesi ve kaydı (gider taşıyıcıları hesaplamaları) ile yapılır.

3.4.1. Gider Türleri

Bir işletmede maliyete katılacak olan giderler değişik açılardan sınıflandırılabilir. Üretim maliyeti ile olan ilişkisi açısından gider türleri; çeşit esasına göre gider türleri, üretilen mamullere yüklenmesine göre gider türleri, üretim hacmi ile olan türleri ilişkilerine göre gider türleri olmak üzere üç şekilde sınıflandırılabilir.

3.4.1.1. Çeşit Esasına Göre Giderler

Çeşit esasına göre giderler, çeşitlerini belirleyen doğal adlarına göre adlandırılmaktadır. Maliye Bakanlığı Tekdüzen Hesap Plan'ında maliyet hesaplarının 7/B seçeneği bu sınıflandırmaya göre yapılmıştır.

- a- İlk Madde ve Malzeme Giderleri:** İşletme faaliyetlerinin devamlılığını sağlamak amacıyla kullanılan ya da tüketilen her türlü madde ve malzemelere ilişkin giderlerdir. İlk madde ve malzemeler üretimle ilişkileri açısından, direkt ve endirekt ilk madde ve malzeme olarak iki ana gruba ayrılır. Direkt ilk madde ve malzeme; üretilen ürünün temel yapısını oluşturmakta olup, hangi ürün ya da ürün grubu için ne kadar kullanıldığı izlenebilen ve iktisadi nitelik taşıyan ilk madde ve malzemeler direkt ilk madde ve malzeme olarak adlandırılmaktadır. Örneğin; zeytinyağı üretiminde kullanılan zeytin direkt ilk madde ve malzemeye örnek gösterilebilir. Endirekt ilk madde ve malzeme ise; üretilen ürünün temel yapısını oluşturmayıp hangi ürün ya da ürün grubu içerisinde ne kadar kullanıldığı izlenemeyen ve değer olarak direkt ilk madde ve malzeme kadar önem arz etmeyen ürünlerdir. Ayakkabı üretiminde kullanılan çivi veya tutkal endirekt ilk madde ve malzemelere örnek gösterilebilir.
- b- İşçi Ücret ve Giderleri:** İşletme faaliyetlerini yürütmek, üretim ve hizmetleri gerçekleştirmek için İş Kanunu'na göre çalıştırılan işçiler için tahakkuk ettirilen (esas işçilik, ikramiyeler vs. gibi) ücretlerdir.
- c- Memur Ücret ve Giderleri:** İşletme faaliyetlerini yürütmek, üretim ve hizmetleri gerçekleştirmek için çalıştırılan maaşlı tüm personel için tahakkuk ettirilen tüm tutarları kapsar.
- d- Dışarıdan Sağlanan Fayda ve Hizmetler:** Bir işletmenin faaliyetlerini yerine getirebilmesi için dışarıdan sağlanan tüm fayda ve hizmete yapılan ödemeyi kapsamaktadır. Örneğin; elektrik, su, doğalgaz, haberleşme vb. giderler.

- e- **Çeşitli Giderler:** İşletmenin faaliyetini sürdürmek için yukarıda sayılan giderler dışında yapılan ödemeleri kapsamaktadır. Örneğin; reklam giderleri, yolluk, sigorta vb. giderler.
- f- **Vergi, Resim ve Harçlar:** Mevzuat gereğince tahakkuk ettiren vergi, resim, harç vb. giderlerdir.
- g- **Amortisman ve Tükenme Payları:** Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ve özel tükenmeye tabi varlıklar için ayrılan giderlerdir.
- h- **Finansman Giderleri:** İşletmelerin kaynak ihtiyacını karşılamak için yaptığı kısa veya uzun vadeli borçlanmalara ilişkin olarak oluşan faiz, kur farkları, komisyon vb. giderlerdir.

3.4.1.2. Üretilen Mamullere Yüklenmesine Göre Giderler

Giderler üretilen mamullere yüklenmesi bakımından direkt ve endirekt giderler olarak ikiye ayrılmaktadır.

- a- **Direkt Giderler:** Giderler doğrudan doğruya üretilen ürünün bünyesine girebiliyor ve hangi ürüne ne kadar malzemenin kullanıldığı kolayca tespit edilebiliyorsa bu ürünlere direkt gider denir.
- b- **Endirekt Giderler:** Giderler doğrudan doğruya üretilen ürünün bünyesine girmiyor ve dağıtım anahtarları kullanılarak mamul maliyeti hesaplanıyorsa bu ürünlere endirekt gider denilmektedir.

3.4.1.3. Üretim Hacmi İle Olan İlişkilerine Göre Giderler

Giderler üretim hacmi ile olan ilişkilerine göre mamullere yüklenmesi bakımından sabit, değişken ve karma giderler olarak üçe ayrılmaktadır.

- a- **Sabit Giderler:** Belirli bir zaman dilimi ve üretim hacmi içerisinde, üretim miktarındaki artış veya azalışlardan etkilenmeyen ve hep aynı kalan giderlerdir. Sabit giderler belirli bir dönem veya üretim hacmi döneminde sabit olsa da birim başına değişken giderleri oluşturmaktadır. Faaliyet hacmi arttıkça birim başına düşen sabit gider azalmakta faaliyet hacmi azaldıkça birim başına düşen sabit gider artmaktadır. Sabit giderlere örnek olarak işletmenin kira gideri verilebilir.
- b- **Değişken Giderler:** Üretim hacmine bağlı olarak artabilen ya da azalabilen giderlerdir. Değişken giderler birim başına sabit, toplam olarak değişken niteliktedir. Örneğin; ilk madde ve malzeme, direkt işçilik giderleri vb. giderler.
- c- **Karma Gider:** Sabit ve değişken gider özelliğinde bünyesinde taşıyan gider türüdür. Bu giderler üretim aynı olsa da devam eder ancak üretim artarsa artış gösterebilir. Örneğin; tamir ve bakım-onarım gibi giderler.

3.4.2. Gider Yerleri

Gider yeri, üretim faaliyetlerinin yapıldığı ve maliyetlerin oluştuğu, işletme organizasyon yapısı içerisinde yer alan birim ya da birim içerisinde yer alan bir alanı ifade etmektedir. Üretim işletmeleri açısından ortak özellikler göz önünde bulundurulduğunda, gider yerleri şu şekilde sınıflandırılabilir (Çetiner, 2001: 16):

- a- **Esas Üretim Gider Yerleri:** İşletmenin faaliyet konusunu teşkil eden ürünlerinin üretildiği yerlerdir (A üretim atölyesi, B üretim atölyesi vb.).
- b- **Yardımcı Üretim Gider Yerleri:** İşletme üretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için esas üretim yerleri ve diğer bölümlere ihtiyaçları olan girdileri sağlayan bölümlerdir (Bakım-onarım atölyesi, kontrol birimi vb.).
- c- **Sosyal Hizmet Gider Yerleri:** İşletmenin tüm gider yerlerine hizmet sunan birimlerdir (Yemekhane, revir vb.).

- d- **Yönetim Birimleri Gider Yeri:** Genel yönetim faaliyetlerinin yürütüldüğü birimlerdir (genel müdürlük, muhasebe bölümü, insan kaynakları bölümü vb.).
- e- **Pazarlama, Satış ve Dağıtım Gider Yerleri:** İşletmede üretimin gerçekleşmesinden sonra ürünlerin stoklanması, pazarlama faaliyetlerinin yapılması, satış ve sevkiyatın gerçekleştirilmesi ve satış sonrası garanti hizmetlerinin yürütülmesi gibi faaliyetleri olan bölümlerdir (satış bölümü, pazarlama bölümü ve garanti hizmetleri bölümünü vb.)

3.4.3. Gider Taşıyıcıları

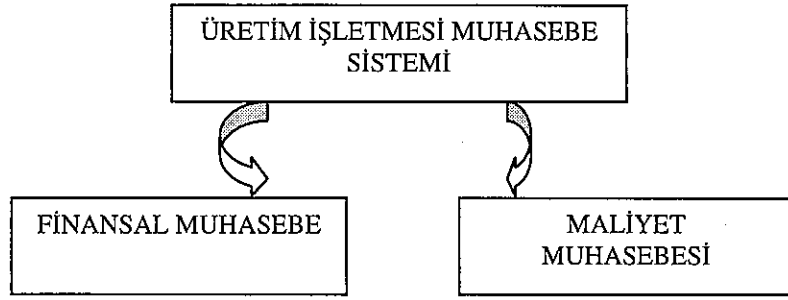
Üretim ile ilgili yapılan giderler üretim sonunda ürün maliyeti hesaplanmasının yapılabilmesi için toplanır. Bu dağıtımdan pay alacak gider taşıyıcıları şunlardır.

- a- Mamul mallar
- b- Yarı mamul mallar
- c- Yan ürünler
- d- Fireler
- e- Artık maddeler

3.5. Tekdüzen Maliyet Muhasebesi Sisteminin İncelenmesi

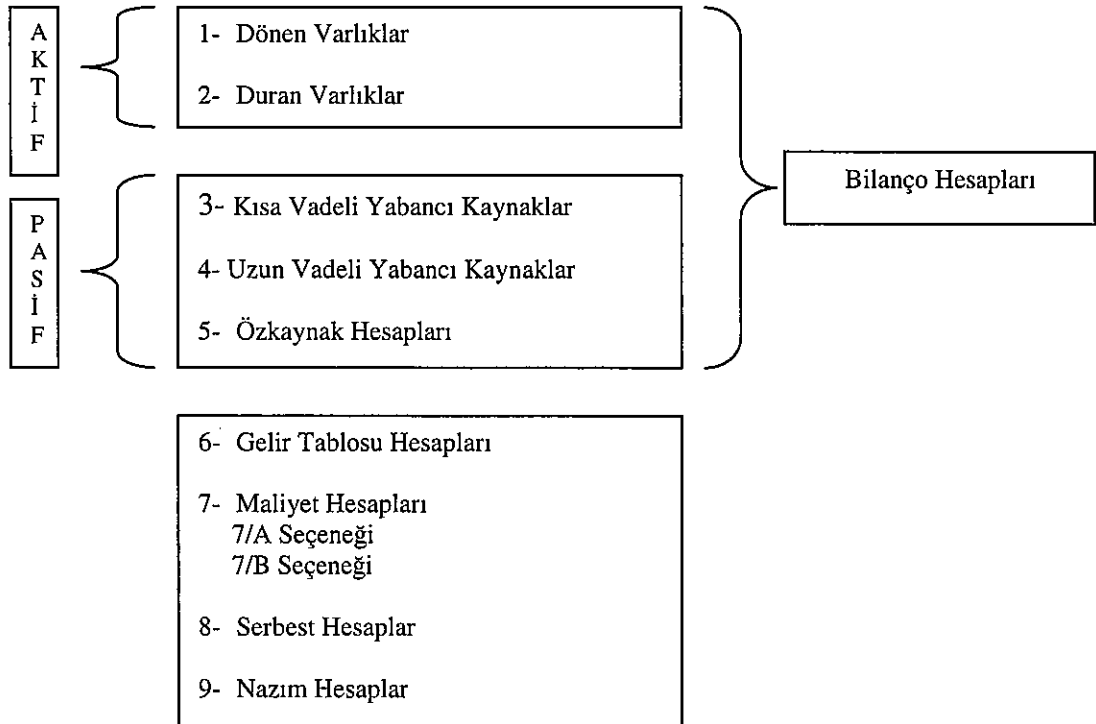
Tekdüzen muhasebe sistemi geniş, geniş kapsamlı olup hem finansal hem de maliyet muhasebesi ile ilgili ilkeleri içermektedir. Tekdüzen maliyet muhasebesi sistemi ölçü ve nitelik bakımından benzer olan işletmelerde, benzer işleyişe sahip olaylar ve koşullara uygulanabilen bir muhasebe sistemidir (Abdioğlu, 2012: 37).

Şekil 2. Üretim İşletmesi Muhasebe Sistemi

Ülkemizde 26 Aralık 1992 tarihinde yürürlüğe giren "1. Sıra no'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği" ile 01 Ocak 1994 tarihinden itibaren "Tekdüzen Hesap Planı" yasal olarak yürürlüğe girmiştir. Bununla zorunlu olarak bütün işletmelerin tek bir muhasebe ve buna bağlı olarak tek bir raporlama sistemine göre muhasebe düzenlerini oluşturmaları amaçlanmıştır. Tebliğ ile işletmelerin muhasebe uygulamalarında bütünlüğü sağlamaları amacıyla Tekdüzen Hesap Planı (THP) uygulama mecburiyeti getirilmiştir. Tekdüzen Hesap Planı, muhasebe işlemlerinin kaydedilmesinde kullanılan, belirli bir sisteme göre hazırlanmış 9 ana sınıfta toplanmış hesapların yer aldığı listeye denir (Abdioğlu, 2012: 38).

Şekil 3. Tekdüzen Hesap Planı

Tekdüzen Hesap Planı içerisinde yer alan 7 numaralı hesap sınıfı olan maliyet hesapları, uygulamada esneklik sağlanmak amacıyla iki seçenek halinde 7/A ve 7/B olarak sunulmuştur. Maliyetler defter-i kebirde, 7/A seçeneğinde fonksiyon esasına göre, 7/B seçeneğinde ise çeşit (tür) esasına göre izlenir. Bu husus dikkate alındığında her işletme kendi faaliyet türüne, büyüklüklerine ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmeleri için kolaylık sağlanmıştır. 7/A seçeneği orta ve büyük ölçekli işletmeler için, 7/B seçeneği ise küçük üretim, hizmet ve ticaret işletmeleri için düşünülmüştür.

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği uyarınca 2016 yılı için, 2015 yılında aktif toplamı 2.345.800 TL'yi aşan veya net satışlar toplamı 4.691.300 TL'yi aşan üretim veya hizmet işletmeleri 2016 yılında maliyet hesaplarını 7/A seçeneğine göre tutmak zorundadır. Bununla birlikte 7/B seçeneğini ise, 2015 yılında aktif toplamı 2.345.800 TL'yi veya net satışlar toplamı 4.691.300 TL'yi aşmayan bilanço esasına göre defter tutan üretim veya hizmet işletmeleri ile istemeleri halinde tüm ticaret şirketleri uygulayabilecektir.

3.5.1 7/A Seçeneğinde Maliyet Hesapları ve İşleyişi

Vergi Usul Kanunu Tebliği uyarınca parasal limitleri aşan büyük ve orta ölçekli üretim işletmeleri için zorunlu olan 7/A seçeneğinde; giderler, esas defterlerde fonksiyon esasına göre belirlenmiştir. Eş zamanlı kayıt yönteminin kullanılması gereken bu uygulamada, giderler bir taraftan yapıldıkları anda büyük defter hesaplarına fonksiyon esasına göre kaydedilirken diğer taraftan yardımcı defterlerde hem çeşit hem de gider yerleri açısından izlenecek şekilde kayıtlanmaktadır. Gider çeşitlerinin izleneceği yardımcı defter kayıtlarının, giderlerin ait oldukları gider yerlerini de gösterecek şekilde tutulması durumunda yöntem amacına ulaşmış olacaktır. Bu kayıt yönteminde; giderler eş zamanlı olarak hem fonksiyonlarına, hem çeşitlerine hem de ilgili gider yerlerine göre izlendiğinden; muhasebe kayıtlarının azaltılmasına ve her kademenin üretim ve hizmet maliyetlerinin belirli bir düzen içerisinde oluşturulmasını sağlamaktadır (Abdioğlu, 2012: 42). 7/A seçeneğinde maliyet hesap grupları şu şekildedir:

- 70 MALİYET MUHASEBESİ BAĞLANTI HESAPLARI
- 71 DİREKT İLK MADDE MALZEME GİDERLERİ
- 72 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ
- 73 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ
- 74 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ
- 75 ARAŞTIRMA GELİŞTİRME GİDERLERİ
- 76 PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ
- 77 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ
- 78 FİNANSMAN GİDERLERİ

Genel muhasebe ve maliyet muhasebesinin birbirinden ayrı olarak yürütüldüğü durumlar için 70 no'lu maliyet muhasebesi bağlantı hesap grupları içerisinde yer alan 700 MALİYET MUHASEBESİ BAĞLANTI HESABI ve 701 MALİYET MUHASEBESİ YANSITMA HESABI her iki muhasebe arasında bağlantının kurulması amacıyla kullanılır.

Defter-i kebirde fonksiyonel maliyet hesap gruplarından her biri, gider hesapları, yansıtma hesapları ve fark hesapları olarak bölümlenir (Özbek, 2005: 14).

Gider hesapları; dönem içinde yapılan ve tahakkuk ettirilen giderlerin izlendiği ve borç kalanı veren hesaplardır. Bu hesaplara ait yapılacak kayıtlara ilişkin olarak düzenlenecek muhasebe fişlerinde gider yerleri ve gider çeşitlerine ait numaralar birlikte yazılır. Gider hesapları aşağıdaki gibi gruplanmıştır (Erdoğan, 2002: 79).

- 710 DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ
- 720 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ
- 730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ
- 740 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ
- 750 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ
- 760 PAZARLAMA, SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ
- 770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ
- 780 FİNANSMAN GİDERLERİ

Yansıtma hesapları; dönem içinde oluşan ilgili hesap kalemlerinin, üretim hesaplarına aktarılması amacıyla kullanılır (Özbek, 2005: 14). Bu hesapların hesap planında yer almasının temel nedenlerinden biri de, “fiili maliyetler” uygulandığı zaman gider hesaplarında toplanan giderlerin tümünün; önceden saptanmış maliyet yöntemlerinin (tahmini ve standart maliyet yöntemleri) kullanılması durumunda ise, standartlara göre saptanan giderlerin ilgili hesaplara yüklenmesini sağlamak amacıyla kullanılır. Fiili maliyet sisteminde üretime fiili maliyetler yüklendiğinden, dönem sonunda bir maliyet hesabının borç toplamı ile yansıtma hesabının alacak toplamı eşittir ve dönem sonlarında maliyet hesapları ile yansıtma hesapları karşılıklı olarak kapatılır. Yansıtma hesapları aşağıdaki gibi gruplanmıştır (Bursal ve Ercan, 2000:132).

- 711 DİREKT İLK MADDE VE MALZEME YANSITMA HESABI
- 721 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ YANSITMA HESABI
- 731 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ YANSITMA HESABI
- 741 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ YANSITMA HESABI
- 751 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ YANSITMA HESABI
- 761 PAZARLAMA, SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ YANSITMA HESABI
- 771 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ YANSITMA HESABI
- 781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABI

Fark hesapları ise, önceden saptanmış maliyet yöntemlerinin kullanılması durumunda, fiili giderler ile önceden saptanmış giderler arasında gerçekleşen farkların kaydedilmesi amacıyla kullanılan hesaplardır. Bu hesaplar oluşan farkların artı ya da eksi olup olmamasına göre borç ya da alacak kalanı verebilen hesaplardır. Fark hesapları aşağıdaki gibi gruplanmıştır (Elitaş, 2010: 12).

- 712 DİREKT İLK MADDE VE MALZEME FİYAT FARKI HESABI
- 713 DİREKT İLK MADDE VE MALZEME MİKTAR FARKI HESABI
- 722 DİREKT İŞÇİLİK ÜCRET FARKI HESABI
- 723 DİREKT İŞÇİLİK SÜRE (ZAMAN) FARKI HESABI
- 732 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ BÜTÇE FARKI HESABI

- 733 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ VERİMLİLİK FARKLARI HESABI
- 734 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ KAPASİTE FARKLARI HESABI
- 742 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ FARK HESABI
- 752 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDER FARKLARI
- 762 PAZARLAMA, SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ FARK HESABI
- 772 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ FARK HESABI
- 782 FİNANSMAN GİDERLERİ FARK HESABI

3.5.2. Gider Çeşitleri

Gider çeşitleri hesapları, büyük defterde fonksiyonel maliyet hesaplarında izlenen maliyetlerin, eş zamanlı kayıt yöntemi yardımıyla, yardımcı defterlerde de maliyet çeşitlerini daha ayrıntılı olarak izlenmesini olanaklı kılmıştır (Bursal ve Ercan, 2000: 137). Gider çeşit hesapları, üretim ve hizmet işletmelerinde üretim sırasında katlanması gereken maliyetlerin işletmelerin bünyesine göre detaylandırmasıdır (Yükçü, 2007:729). Gider çeşidi hesaplarının işletmelerin kendi ihtiyaç ve tercihlerine göre sabit, değişken ve yarı değişken olarak gruplandırması olanaklıdır.

7/A seçeneğinde yardımcı defterlerde izlenecek gider çeşitleri; 0-9 sayılı hesaplarda kodlanmıştır. Gider çeşitleri hesaplarının kodlanmasında aşağıda belirtilen sınıflama esas alınmıştır.

0- İlk Madde Ve Malzeme Giderleri

1- İşçi Ücret Ve Giderleri

2- Memur Ücret Ve Giderleri

3- Dışarıdan Sağlanan Fayda Ve Hizmetler

4- Çeşitli Giderler

5- Vergi, Resim ve Harçlar

6- Amortismanlar Ve Tükenme Payları

7- Finansman Giderleri

3.5.3. Gider Yerleri

Gider yeri, işletmenin üretim ve hizmet faaliyetlerini gerçekleştirdiği ve maliyetlerin oluştuğu, örgütün bir birimini veya birim içindeki bir yeri ifade eder. Giderlerin yerine göre ayrılması, işletme faaliyetlerini fonksiyon olarak birbirinden ayırmaya ve buna dayalı olarak gerçekleşen maliyet giderlerini temel ve alt dereceli olarak ayrı ayrı hesaplamaya olanak sağlamaktadır. Giderlerin planlanması, kontrol edilmesi ve dengeli bir biçimde toplanıp dağıtılması genellikle işletmelerin organizasyon şemaları esas alınmaktadır (Erdoğan, 2002: 86).

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde gider yerleri 10-99 sayılı hesaplarda kodlanmış olup, aşağıdaki sınıflama esas alınmıştır.

- 10- Esas Üretim Gider Yerleri
- 20- Yardımcı Üretim Gider Yerleri
- 30- Yardımcı Hizmet Gider Yerleri
- 40- Yatırım Gider Yerleri
- 50- Üretim Yönetimi Gider Yerleri
- 60- Araştırma Ve Geliştirme Gider Yerleri
- 70- Pazarlama, Satış Ve Dağıtım Gider Yerleri
- 80- Genel Yönetim Gider Yerleri

3.5.4. Eş Zamanlı Kayıt Sistemi

Eş zamanlı kayıt sistemi giderlerin, aynı anda ilgili fonksiyonel hesaplara, gider çeşitleri hesaplarına ve gider yerlerine göre kaydedilmesini sağlamaktadır. Aynı anda birden çok kayıt izlenebilmekte olduğu için muhasebeleştirme süreci kısalmaktadır. İşletmelerin gider analizi ve gider takibi analizlerini kolaylaştırmaktadır. Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliğinde, eş zamanlı kayıt yöntemi benimsenmiş olmasına rağmen işletmelerin eş zamanlı kayıt sistemini uygulamaları konusunda serbest bırakılmıştır (Yükçü, 2007: 731).

3.5.5. 7/B Seçeneğinde Maliyet Hesapları Ve İşleyişi

7/B seçeneği, Vergi Usul Kanunda belirtilen parasal limitleri aşmayan küçük ölçekli üretim ve hizmet işletmeleri ile tüm ticaret işletmelerinin istemeleri halinde giderlerin izlenmesinde bu kullanabilecekleri seçenektir. (Lazol, 2004: 51). Bu seçeneğin kullanılmasında herhangi bir zorunluluk söz konusu olmamakla birlikte 7/A seçeneği ile karşılaştırıldığında hesap sayısındaki azlık da küçük işletmelerin maliyet muhasebesi sistemi için hazırlandığını kanıtlamaktadır (Yükçü, 2007: 748).

Bu uygulamada; giderler maliyet dönemi boyunca defter-i kebirde çeşit esasına göre izlenir. Maliyet çıkartma dönemlerinde ise, söz konusu giderler dağıtım tablosu aracılığıyla fonksiyonlarına dönüştürülerek ilgili gider yerlerine ve hizmet veya mamul maliyetlerine veya sonuç hesaplarına aktarılır (Elitaş, 2010: 14). Gider çeşitlerinin fonksiyonlara dönüştürülmesinde ve ilgili gider yerlerine yüklenmesinde, işletmeler tercih ederse gider çeşit hesaplarından ilgili gider yerlerine ve fonksiyonel gider hesaplarına aktarmalar yapılmasını gerektirecek kayıt düzenini seçerler. İşletmeler isterlerse, eş zamanlı kayıt düzenini bu seçenek için de kullanarak yardımcı defterlerde fonksiyonel gider hesaplarını ve gider yerlerini izleyebilirler. Bu suretle gider çeşitleri tahakkuk ettikçe ilgili defter-i kebir hesaplarında izlenirken; aynı anda yardımcı defterlerde fonksiyonlarına göre izlenip eş zamanlı olarak gider yerlerine aktarılabilirler (Abdioğlu, 2012: 72). 7/B Seçeneğinde işletmeler 79 no.lu maliyet hesap kodlarını kullanırlar. Bu uygulama da maliyet hesap grupları aşağıdaki gibidir.

- 790 İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ
- 791 İŞÇİ ÜCRET VE GİDERLERİ
- 792 MEMUR ÜCRET VE GİDERLERİ
- 793 DIŞARIDAN SAĞLANAN FAYDA VE HİZMETLER
- 794 ÇEŞİTLİ GİDERLER
- 795 VERGİ, RESİM VE HARÇLAR
- 796 AMORTİSMANLAR VE TÜKENME PAYLARI
- 797 FİNANSMAN GİDERLERİ
- 798 GİDER ÇEŞİTLERİ YANSITMA
- 799 ÜRETİM MALİYETİ

3.6. Maliyet Hesaplama Yöntemleri ve Maliyet Sisteminin Oluşturulması

Maliyet muhasebesinin temel amaçlarından biri üretilen mamullerin maliyetlerinin hesaplanmasıdır. Mamullerin maliyetlerinin hesaplanması için, maliyet sisteminin kurulması gerekmektedir. Maliyet muhasebesi sistemleri; maliyet muhasebesinin amaçlarını gerçekleştirmek için yapılan hesap ve kayıt teknikleri olarak tanımlanabilir.

Maliyet muhasebesi sistemleri; üretimle ilgili işlemlerin kayıtlanması, sınıflandırılması, gruplanması, dağıtılması ve yorumlanması gibi pek çok faktörün etkisine bağlı olarak işletmeden işletmeye farklılıklar göstermektedir (Elitaş, 2010: 9). Uygulanacak maliyet muhasebesi sistemini mamullerin cinsi, işletmenin büyüklüğü, genel örgüt yapısı, kullanılan üretim tekniği ve yöneticilerin gereksinim duydukları bilgiler etkilemektedir. Bu nedenle işletmeler, kendi özelliklerine en uygun maliyetleme sistemini seçip, bu sistemi sürekli olarak geliştirmek ve değişen koşullara göre yenilemek durumundadırlar (Özbek, 2005: 22). İşletmeler maliyet sistemlerini kurarken, üç soruya verecekleri cevap sistemin kurulmasında yardımcı olacaktır. Bunlar (Çetin, 1997: 209);

- 1- Hangi giderler üretimin maliyetine yüklenecektir?
- 2- Ne zaman yüklenecektir?
- 3- Nasıl yüklenecektir?

Maliyet sistemi, maliyetlerin kapsamı, nitelik ve hesaplanış şekliyle bir grup maliyet yöntemlerinin bir arada kullanılmasıyla oluşturulur. Bu nedenle, maliyet sistemi oluşturmak için değişik açılardan oluşturulmuş üç grup maliyet yöntemlerinin her birinden, en az bir yöntem alınarak bir araya getirilmesi gerekir. Bunlar (Akdoğan, 2000: 38);

A- Kapsamına Göre

- 1- Tam maliyet yöntemi
- 2- Değişken maliyet yöntemi
- 3- Normal maliyet yöntemi
- 4- Asal (Direkt) maliyet yöntemi

B- Saptanma Zamanına Göre

- 1- Fiili maliyet yöntemi
- 2- Tahmini maliyet yöntemi
- 3- Standart maliyet yöntemi

C- Üretim Biçimine Göre

- 1- Sipariş maliyet yöntemi
- 2- Evre (Safha) maliyet yöntemi

İşletmeler değişik kriterleri temel alarak her gruptan en az birini dikkate alarak maliyet sistemini oluştururlar. Örneğin bir maliyet sistemi;

- Tam Maliyet + Fiili Maliyet + Sipariş Maliyet
- Tam Maliyet + Fiili Maliyet + Safha (Evre) Maliyet
- Değişken Maliyet + Fiili Maliyet + Sipariş Maliyet
- Değişken Maliyet + Standart Maliyet + Safha Maliyet gibi oluşturulabilir.

3.6.1. Maliyet Yöntemleri

Bir işletmede maliyet sisteminin oluşturulmasında üç farklı maliyet yönteminin bir araya getirilmesi gerekir. Bu maliyet yöntemleri; Üretim faaliyetlerinin kapsamına göre, üretim faaliyetlerinin saptanma zamanlarına göre, üretim faaliyetlerinin niteliğine göre maliyetleme yöntemleridir.

3.6.1.1. Kapsamına Göre Maliyet Yöntemi

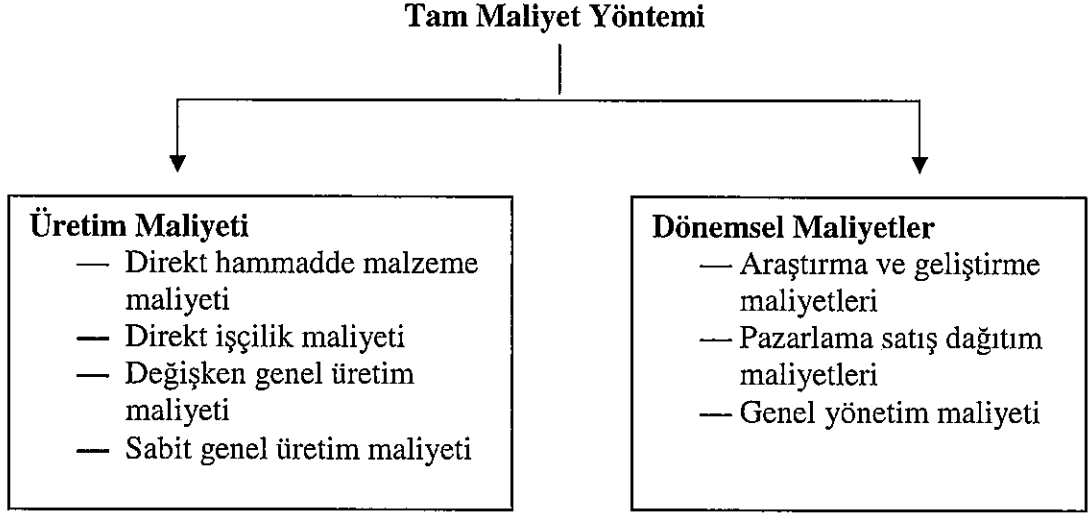
Kapsamına göre maliyet yöntemleri, üretim faaliyeti ile ilgili giderlerin hangilerinin maliyete dahil edileceğini belirleyen yöntemlerden oluşmaktadır (Çaldağ, 2004: 135). Maliyetlerin hesaplanmasında dikkate alınan giderlere göre bu başlık altında dört maliyet yöntemi yer almaktadır. Bunlar;

- 1- Tam maliyet yöntemi
- 2- Değişken maliyet yöntemi
- 3- Normal maliyet yöntemi
- 4- Asal (Direkt) maliyet yöntemi.

3.6.1.1.1. Tam Maliyet Yöntemi

Tam maliyetleme yöntemi, üretilen mamul maliyetinin içine sabit-değişken ayrımı yapılmadan tüm giderlerin (direkt ilk madde malzeme, direkt işçilik ve genel üretim maliyetleri) katıldığı yaklaşıma denmektedir (Özkan, 2006: 108). Üretim faaliyeti dışında kalan tüm giderler ise (araştırma geliştirme, pazarlama, genel yönetim) mamul maliyetine aktarılmayıp doğrudan doğruya dönem giderleri olarak kabul edilir ve gelir tablosu hesaplarına aktarılır. Tam maliyet yöntemi geleneksel maliyet yöntemi olarak kabul edilmekte ve uygulamada en çok kullanılan yöntemdir (Güngörmüş, 2007: 96). Ülkemizdeki tüm mevzuat, tam maliyet sisteminin esaslarına göre hazırlanmış ve tüm değerlendirme ölçüleri bu sisteme göredir (Yükçü ve İçerli, 2007: 67).

Şekil 4. Tam Maliyet Yöntemi

Tam maliyet yöntemine göre maliyetlerin hesaplanışını bir örnek yardımı ile açıklayalım. Örneğin bir üretim işletmesinde, Mart ayı maliyet döneminde 5.000 adet S mamulü üretildiği ve bu ayda yapılan üretim giderlerinin aşağıdaki biçimde olduğunu varsayalım.

Gider Türü	Tutar
Direkt ilk madde malzeme giderleri	2.000.000 TL
Direkt işçilik giderleri	3.500.000 TL
Değişken genel üretim giderleri	1.500.000 TL
Sabit genel üretim giderleri	3.000.000 TL
Toplam	10.000.000 TL

Tam maliyet yönteminde bütün giderler maliyetlere yüklendiği için söz konusu maliyet döneminde toplam üretim maliyeti 10.000.000 TL'dir. Maliyet döneminde toplam 5.000 adet üretim yapıldığı bilindiğine göre üretilen mamullerin birim maliyeti $10.000.000 \text{ TL} / 5.000 \text{ adet} = 2.000 \text{ TL/ adet}$ olarak bulunur.

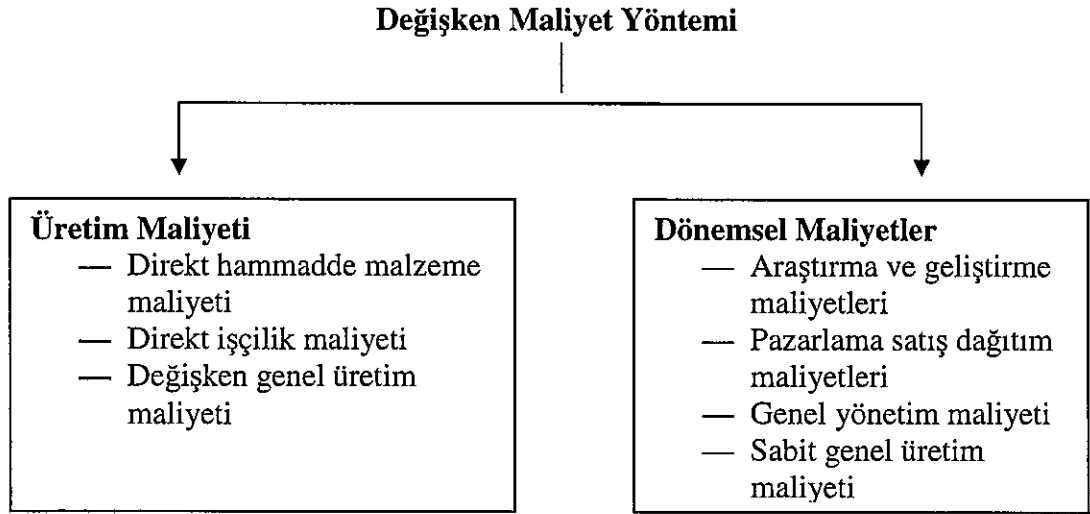
Tam maliyet yönteminin en önemli yararı, giderlerin sınıflandırılmadan mamuller ile ilişkilendirilmesidir (Kaygusuz ve Dokur, 2009: 262). Her mamulün satış fiyatına göre bütün giderlerden sonra bırakacağı karı görme imkanını yöneticilere sunması ve yönetimin bu uygulamaya alışkın olması yöntemin sağladığı yararlar olarak söylemek mümkündür (Akdoğan, 2000: 41).

Yöntemin en önemli sakıncası ise, üretim miktarı ne kadar olursa olsun sabit üretim giderleri mamullere yüklendiği için bu giderlerin mamul birimi başına düşen payı üretimin fazla olduğu dönemlerde düşük, üretimin azaldığı dönemlerde ise yüksek olmasına neden olmaktadır. Bu ise birim maliyetlerde dönemler arasında büyük dalgalanmaların olmasına yol açmaktadır (Akdoğan, 2000: 41).

3.6.1.1.2. Değişken Maliyet Yöntemi

Değişken maliyet yöntemi, genel üretim giderlerinden sadece dönemin üretim hacmine bağlı olarak değişim gösteren yani değişken üretim giderlerinin dikkate alınarak mamul maliyetinin hesaplandığı yöntemdir (Göçmen, 2007: 52). Bu yöntemde, maliyetin hesaplanmasında sadece değişken (direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri ve değişken genel üretim giderleri) giderler dikkate alınır (Lazol, 2004: 152). Sabit genel üretim giderleri ise dönem gideri olarak gelir tablosuna aktarılır.

Şekil 5. Değişken Maliyet Yöntemi

Değişken maliyeti savunanlara göre; sabit giderlerin üretim hacmi ne olursa olsun katlanılması gereken giderlerdir. Değişken giderler ise tümüyle üretim miktarına bağlı olarak artış ya da azalış gösteren giderlerdir. Bu nedenle, değişken giderler mamul maliyetine yüklenmeli, sabit giderler ise dönem gideri olarak kaydedilmelidir (Yükçü ve İçerli, 2007: 67).

Değişken maliyet yöntemi, maliyetleri değişken ve sabit olarak ayırdığı için maliyet-hacim kar analizlerine (kara geçiş - başabaş) uygundur (Lazol, 2004: 152). Çeşitli yönetim kararlarının alınmasında ve minimum satış fiyatının belirlenmesinde oldukça yararlı bir sistemdir (Erdoğan ve Saban, 2010: 50). Ancak değişken maliyet yöntemi mevzuatımızda hiç yer almamaktadır. Bu nedenle yaygın olarak kullanılmamaktadır (Uyar, 2008: 134).

Değişken maliyet yöntemine göre maliyetlerin hesaplanışını bir örnek yardımı ile açıklayalım. Örneğin bir üretim işletmesinde, Mart ayı maliyet döneminde 5.000 adet S mamulü üretildiği ve bu ayda yapılan üretim giderlerinin aşağıdaki biçimde olduğunu varsayalım.

Gider Türü	Tutar
Direkt ilk madde malzeme giderleri	2.000.000 TL
Direkt işçilik giderleri	3.500.000 TL
Değişken genel üretim giderleri	1.500.000 TL
Toplam	7.000.000 TL

Değişken maliyet yönteminde değişken giderler maliyetlere yüklendiği için söz konusu maliyet döneminde toplam üretim maliyeti 7.000.000 TL'dir. Maliyet döneminde toplam 5.000 adet üretim yapıldığı bilindiğine göre üretilen mamullerin birim maliyeti $7.000.000 \text{ TL} / 5.000 \text{ adet} = 1.400 \text{ TL/ adet}$ olarak bulunur.

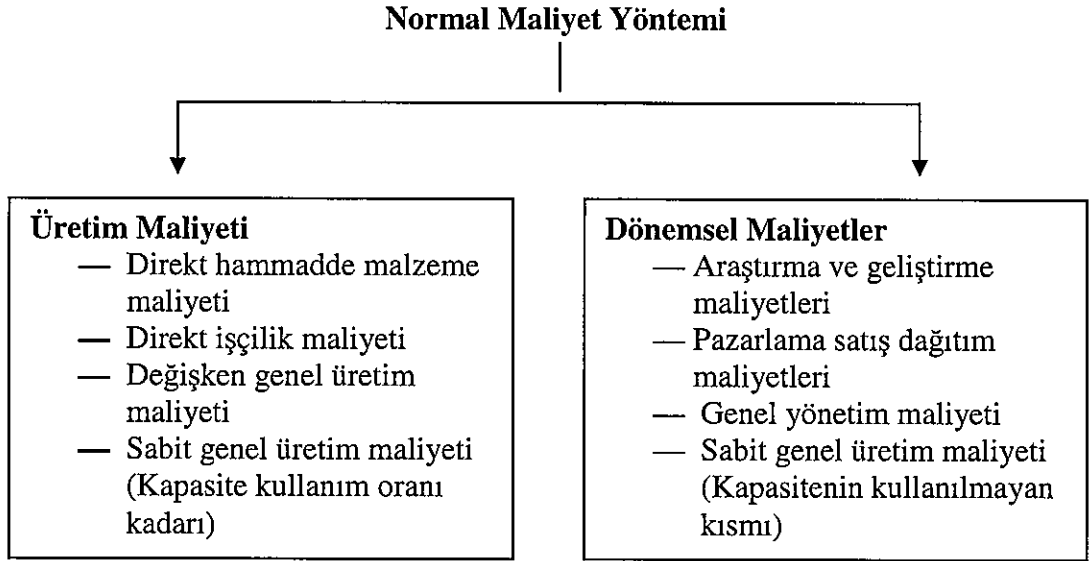
Değişken maliyet yönteminde hesaplamalardan da görüleceği gibi tam maliyet yöntemine göre birim maliyetler daha düşük çıkmıştır.

3.6.1.1.3. Normal Maliyet Yöntemi

Normal maliyet yöntemi, direkt ilk madde ve malzeme ile direkt işçilik maliyetlerinin tamamının, genel üretim maliyetlerinin ise değişken kısmının tamamını sabit giderlerin ise kapasite kullanım oranına göre üretim maliyetine eklendiği maliyetleme yaklaşımına denmektedir (Özkan, 2006: 108). Boş kapasiteye düşen sabit genel üretim giderleri ise sonuç hesaplarına aktarılır.

Normal maliyet yöntemi tam maliyet yöntemiyle karşılaştırılınca genel üretim giderlerinden sabit genel üretim gideri tam maliyet yönteminde direkt üretim maliyetine eklenirken normal maliyet yönteminde ise sabit genel üretim gideri kullanılan kapasiteye isabet eden kısmı eklenmektedir. Böylece normal maliyet yöntemi tam maliyet yöntemine göre üretim hacmindeki dalgalanmaların birim üretim maliyetlerini etkilemesine engel olmaktadır (Yükçü, 2007: 348).

Şekil 6. Normal Maliyet Yöntemi

Normal maliyet yöntemine göre maliyetlerin hesaplanışını bir örnek yardımı ile açıklayalım. Örneğin bir üretim işletmesinde, Mart ayı maliyet döneminde 5.000 adet S mamulü üretildiği ve işletmenin aylık üretim kapasitesi 10.000 adet olduğunu varsayalım. Bu ayda yapılan üretim giderlerinin aşağıdaki biçimde olduğunu varsayalım.

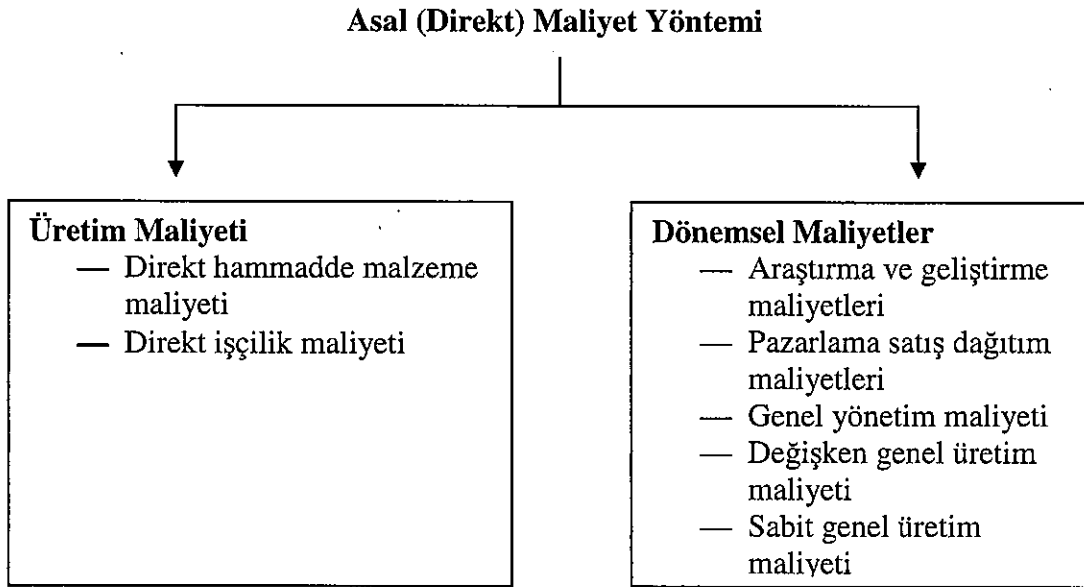
Gider Türü	Tutar
Direkt ilk madde malzeme giderleri	2.000.000 TL
Direkt işçilik giderleri	3.500.000 TL
Değişken genel üretim giderleri	1.500.000 TL
Sabit genel üretim giderleri	3.000.000 TL

Yukarıdaki örneğimizde işletme % 50 kapasite ile çalışmıştır. Normal maliyet yönteminde sabit genel üretim giderlerini kapasite kullanım oranına göre maliyetlere yükliyorsak 3.000 TL'nin %50 si mamul maliyetlerine eklenecektir. O halde maliyet döneminde toplam üretim maliyeti 8.500.000 TL'dir. Maliyet döneminde toplam 5.000 adet üretim yapıldığı bilindiğine göre üretilen mamullerin birim maliyeti $8.500.000 / 5.000 \text{ adet} = 1.700 \text{ TL / adet}$ olarak bulunur.

3.6.1.1.4. Asal (Direkt) Maliyet Yöntemi

Asal (direkt) maliyet yöntemi, sadece direkt nitelikte olan yani direkt ilk madde ve malzeme ve direkt işçilik giderlerini mamul maliyetine dahil eden bir yöntemdir (Göçmen, 2007: 52). Değişken ve sabit genel üretim giderleri, bu yöntemde üretim maliyetinin hesaplanmasına dahil edilmeden dönem gideri olarak gelir tablosuna aktarılmaktadır (Kaygusuz ve Dokur, 2009: 281).

Şekil 7. Asal (Direkt) Maliyet Yöntemi

Bu yöntem, genel üretim giderlerinin önemsiz olduğu durumda uygulanmaktadır. Ancak günümüzde, genel üretim giderleri maliyetlerde önemli bir yer tuttuğu için uygulamada bu yöntem çok kullanılmamaktadır (Akdoğan, 2000: 43).

Direkt maliyet yöntemine göre maliyetlerin hesaplanışını bir örnek yardımı ile açıklayalım. Örneğin bir üretim işletmesinde, Mart ayı maliyet döneminde 5.000 adet S mamulü üretildiği ve bu ayda yapılan üretim giderlerinin aşağıdaki biçimde olduğunu varsayalım.

Gider Türü	Tutar
Direkt ilk madde malzeme giderleri	2.000.000 TL
Direkt işçilik giderleri	3.500.000 TL
Toplam	5.500.000 TL

Direkt maliyet yönteminde sadece direkt giderler maliyetlere yüklendiği için söz konusu maliyet döneminde toplam üretim maliyeti 5.500.000 TL'dir. Maliyet döneminde toplam 5.000 adet üretim yapıldığı bilindiğine göre üretilen mamullerin birim maliyeti $5.500.000 \text{ TL} / 5.000 \text{ adet} = 1.100 \text{ TL/ adet}$ olarak bulunur.

Görüldüğü gibi bu yöntemde, birim maliyet diğer yöntemlere göre daha düşük çıkmıştır. Stok değerlerini düşük göstermek isteyen işletmeler için cazip bir yöntem olabilmektedir.

3.6.1.2. Saptanma Zamanına Göre Maliyet Yöntemleri

Üretim giderlerinin ne zaman üretim maliyetine ekleneceği sorusuna cevap verilirken bu yöntem kullanılmaktadır. Maliyetlerin saptanma zamanına göre maliyet yöntemleri üç başlık altında incelenmektedir. Bunlar (Çetin, 1997: 22):

- Fiili (Tarihi) Maliyet Yöntemi,
- Tahmini Maliyet Yöntemi ve
- Standart Maliyet Yöntemi'dir.

3.6.1.2.1. Fiili (Tarihi) Maliyet Yöntemi

Fiili maliyet yöntemi, mamul maliyeti üretim tamamlandıktan sonra ve giderlerin fiilen gerçekleşen tutarlarını esas alarak hesaplanmasıyla oluşan bir maliyet yöntemidir (Göçmen, 2007: 53). Yani; işletmenin belirli bir dönemde ürettiği mamullere ait tüm giderler o dönemde üretilen mamullerin maliyetine aktarılmaktadır (Güngörmüş, 2007: 97). Bu nedenle birim maliyeti hesaplamak için üretimin tamamlanmış olması ve tüm giderlerin gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Maliyetlerin hesaplanması gerçek verilere dayanmaktadır.

İşletmenin elde ettiği fiili maliyetler, gerçek durumu göstermesi bakımından, yönetimin her zaman ihtiyaç duyduğu maliyetlerdir. Ancak bu yöntem ile elde edilen maliyetlerin kontrolü mümkün değildir. Çünkü bu yöntemde maliyetlerin karşılaştırılmasında kullanılacak veriler yoktur (Güngörmüş, 2007: 97).

Bu sistem esas olarak diğer sistemlerin doğruluk derecesini ölçmek amacıyla dönem sonunda uygulanan bir yöntemdir. Fiili maliyet sisteminin tek başına kullanılması durumunda, bu sistem işletmeye sadece yasal muhasebe kayıtlarının yapılmasında yararlı olacaktır (Erdoğan ve Saban, 2010: 51).

3.6.1.2.2. Tahmini Maliyet Yöntemi

Maliyetler, sadece geçmiş dönem sonuçlarına ve gelecekteki olası gelişmelere göre dönem sonunda gerçekleşecek maliyetlerin tahmin edilmesine ve kayıtların bu maliyetlere göre tutulması esasına dayanan bir yöntemdir. Üretilen mamulun maliyetleri bilimsel olmayan bir biçimde geçmiş verilerden yararlanılarak tahmin edilmiştir (Güngörmüş, 2007: 97).

Maliyet muhasebesinin planlama ve kontrol işlevleri önem kazandıkça fiili maliyet yöntemleri yetersiz kalmaktadır. İşletmeler başarılarını saptamada, sipariş edilen mamuller için mamul satış fiyatını belirlemede ve maliyet kontrolünü gerçekleştirmede maliyetleri önceden saptamak durumundadırlar. Bu durumlarda tahmini maliyet yöntemi bir alternatif oluşturmaktadır (Erdoğan ve Saban, 2010: 51).

Ancak; bilimsel hiçbir tarafı olmadığı için gerçek maliyetleri vermemesinden dolayı ülkemizde önerilmeyen bir yöntemdir. Özellikle enflasyonist ortamlarda kullanılması, işletmelerin maliyetleri tespit etmesinde yanıltıcı olacağından sakıncalı bir yöntemdir (Çetin, 1997: 23).

3.6.1.2.3. Standart Maliyet Yöntemi

İşletmelerin, üretilecek mamullerin maliyetlerini, üretim yapılmadan ve bilimsel yöntemlerle olması gereken düzeyde planlaması ve kayıtların belirlenen standartlara göre tutulmasını öngören bir yöntemdir (Göçmen, 2007: 53). Bu maliyetler, belirli koşullar altında bir işletmede gerçekleşmesi gereken ve bilimsel yöntemlere göre saptanan maliyetlerdir (Akdoğan, 2000: 45).

Günümüzün değişen koşullarında fiili maliyetler gelecekle ilgili kararların alınmasında yetersiz kalmaktadır. Bu yetersizlik gelecekle ilgili öngörülen maliyet rakamlarının kullanılması ile giderilmektedir. Gelecekle ilgili maliyet yöntemini kapsayan iki yöntem bulunmaktadır. Bunlar, tahmini maliyet yöntemi ve standart maliyet yöntemi. Tahmini maliyet yöntemi standart maliyet yöntemine benzer nitelikte olsa da bilimsel verilerden çok tecrübeler dayandığı için maliyetlerin kontrolünde yetersiz kalabilmektedir (Lazol, 2004: 211). Bu nedenden dolayı standart maliyet yöntemi, tahmini maliyet yöntemine göre daha çok tercih edilmektedir. Standart maliyet yöntemi fiili maliyetlere yol göstermesi açısından önemlidir. Olması gereken yani hesaplanan standart maliyet ile gerçekleşen yani fiili olarak hesaplanan maliyetlerin karşılaştırılmasına imkân vermektedir. Fiili maliyetlerle standart maliyetler karşılaştırılarak, sapmalar belirlenir ve sapmalar varsa nedenleri araştırılarak gerekli önlemler alınır. İşletmeler bu yöntemi, planlama ve kontrol işlemlerinde etkin olarak kullanır (Çetin, 1997: 22).

Standart maliyet yönteminde, maliyet unsurlarının standartları ayrı ayrı belirlenmektedir. Hem fiyat hem de miktar bilimsel yollarla tespit edilmektedir. Üretim için ne kadar işçilik kullanılmadığı? Bu sorunun cevabı zaman etütleri yapılarak tespit edilmelidir. Bir mamul ne kadar sürede üretilmekte ve bu zamana karşılık gelen işçilik ücretinin ne kadar olduğu yapılan etütlerde tespit edilir. Genel üretim gideri olarak mamule yüklenecek değişken ve sabit giderleri miktar olarak

tespit etmek, üretimle ilişkili olmayan giderler ise maliyetten çıkartılmalıdır. Giderlerin dağılımı yapılırken dağıtım anahtarları doğru olarak tespit edilmelidir (Çetin, 1997: 22).

3.6.1.3. Üretim Biçimine Göre Maliyet Yöntemleri

İşletmelerde birim maliyetin hesaplanmış şeklini etkileyen bir diğer faktör de işletmelerdeki üretim biçimleridir. İşletmelerin üretim biçimine göre maliyet yöntemleri;

- 1- Sipariş Maliyet Yöntemi
- 2- Safha Maliyet Yöntemi olmak üzere ikiye ayrılır.

3.6.1.3.1. Sipariş Maliyet Yöntemi

“Sipariş maliyet yöntemi, işletmede üretilen her bir mamul veya siparişe ilişkin her maliyet unsurunu ayrı ayrı belirleyen veya mamul maliyetini özel olarak hesaplamaya olanak sağlayan bir maliyet hesaplama yöntemidir” (Uyar, 2008: 133). Sipariş maliyet yönteminde müşterilerin özel talepleri üretilebildiği gibi işletmeler daha sonra satmak üzere belirli bir üretim programına göre özellik arz eden mamul veya mamul gruplarından belirli miktarda partiler halinde ancak her parti diğerinden farklı tür ve nitelikte mamul üretimi de yapabilirler (Güzeldere, 2007: 27). “İş emri maliyet yöntemi” de denilen bu yöntem; inşaat, uçak, gemi, makine, mobilya, konfeksiyon, döküm imalatı yapan şirketler, yedek parça, hastanelerde tedavi, otellerde konaklama ve yayınevleri gibi büyük ve birbirinden ayrı ürünler üreten işletmelerde ve tür ve nitelikleri ve işlevleri müşteri tarafından belirlenen mamullerin siparişi üzerine üretim yapan tüm şirketlerde kullanılabilir (Akdoğan, 2000: 428).

Sipariş maliyet yönteminde, direkt ilk madde ve malzeme giderleri ile direkt işçilik giderleri doğrudan doğruya üretim partileri halinde izlenmekte, genel üretim giderleri ise bazı kıstaslardan yararlanarak siparişlere dağıtılmaktadır. Her bir hesaplanan siparişin toplam maliyeti o siparişteki birim miktara bölünerek birim maliyet elde edilmektedir (Akdoğan, 2000: 429).

Sipariş maliyet yönteminde maliyetlerin hesaplanmasında aşağıdaki işlemler yapılır.

i- Üretimi yapılacak her mamul veya mamul grubu için ayrı bir sipariş numarası verilir ve o sipariş için ayrı bir sipariş maliyet kartı açılır. Siparişin hangi müşteriye ait olduğu, üretim miktarı, siparişin üretime başlanma ve bitiş tarihleri sipariş maliyet kartlarında tutulmaktadır (Kaygusuz ve Dokur, 2009: 305).

ii- Direkt ilk madde ve malzeme giderleri, malzeme istek fişleri veya sipariş no belirtilerek yapılır. Sipariş için üretim bölümüne ilk madde ve malzeme ambarından yapılan çıkışlar ambar fişlerinden kolaylıkla elde edilebilir. Bu fişlerin dökümünden her siparişte kullanılan ilk madde ve malzeme miktarı belirlenir ve bulunan maliyet sipariş maliyet kartına işlenir.

iii- İşçilik ücretlerinin belirlenmesinde ise işçi çalışma kartları kullanılmaktadır. Siparişe ilgili çalışan işçi sayısı ve kaç saat çalıştıkları tespit edilir. Çalışılan saat ile ortalama ücret miktarı çarpılarak siparişe ilgili direkt işçilik maliyeti hesaplanır. Hesaplanan maliyet de sipariş maliyet kartına işlenir.

iv- Sipariş maliyeti hesaplanırken direkt ilk madde ve malzeme giderleri ile direkt işçilik giderleri doğrudan üretilen sipariş maliyetine yüklenirken, genel üretim giderlerinin siparişe yüklenmesi yükleme oranı ile yapılmaktadır. Genel üretim giderlerinin siparişlere dağıtımında, gider yerinde kullanılan faaliyet hacimleri ölçü olarak kullanılır. Bu ölçülerin başlıcaları; kullanılan ilk madde ve malzeme miktarı veya tutarı, kullanılan direkt işçilik saati veya ücreti, kullanılan makine sayısı, direkt maliyetler toplamı, önceden tahmin edilmiş götürü oranları esas alınır. Hesaplanan yükleme oranı ile siparişe yüklenen genel üretim gideri de sipariş için açılan sipariş maliyet kartına işlenir (Lazol, 2004: 156).

v- Maliyet dönemi içerisinde üretimi tamamlanmış olan siparişlerin, sipariş maliyet kartındaki direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri ve genel üretim giderleri toplanarak, ilgili siparişin toplam maliyeti bulunur. Sipariş maliyet kartında yazan sipariş miktarına toplam maliyet bölünerek birim maliyet hesaplanır.

vi- Üretimi tamamlanmış siparişlerin toplam üretim maliyeti, üretim hesabından çıkartılarak ambardaki mamuller hesabına devredilir ve sipariş maliyet kartları da mamuller dosyasına takılır. Mamuller ambar giriş belgesi ile ambara alınır (Akdoğan, 2000: 430).

Sipariş maliyet yöntemi uygulanırken sipariş maliyetini hesaplamada kullanılan bir takım belgeler bulunmaktadır. Bunlar; sipariş maliyet yönteminde en önemli olan sipariş maliyet kartı, sipariş emirleri belgesi, işçi zaman kartı, personel çalışma zamanı saptama defter föyü, personel çalışma puantaj kartı, iş emirleri ve gider yeri itibariyle direkt malzeme çıkışları, üretim ve üretim maliyeti saptama defter föyü, mamul maddeler ambar giriş belgesidir (Akdoğan, 2000: 430).

Sipariş maliyet yöntemi uygulandığında işletmelere yararlarının olmasının yanında zararları da bulunmaktadır. Sipariş maliyet yönteminin yararları;

- Karlı çalışılan işlerin karsız çalışılan işlerden kolayca ayrılmasını sağlamaktadır.
- İşletmelerde gelecekte alınacak siparişlerin maliyetlerinin tahmin edilmesini sağlamaktadır.
- Gerçek maliyet ile tahmini maliyetlerin karşılaştırılmasıyla fiyatların rasyonelliğinin, verimliliğinin denetlenmesini sağlamaktadır.
- Maliyet verilerinin işletme yönetimine kullanışlı bir biçimde sunulmasını sağlar.
- Satış fiyatının maliyete dayalı olduğu ihalelerde ve diğer sözleşmelerde maliyetlerin tahmin edilmesine olanak sağlamaktadır.
- Üretimde kullanılan çeşitli ilk madde ve malzemenin miktar olarak da belirlenmesi sonucu; işçilik zaman kontrolü, ilk madde ve malzeme miktarı kontrolüne de olanak sağlar.

- Siparişlerin ve gider merkezlerinin giderlerinin dökümü, gider kontrolünün yapılmasını kolaylaştırır.
- İşçilerin verimliliğinin ölçülmesinde, işçilerin zamanlarını iyi kullanıp kullanmadıklarının bilinmesinde yararlıdır.

Sipariş maliyet yönteminin sakıncaları ise;

- En büyük sakınca sistemin her bir sipariş için özel ve ayrıntılı olarak maliyet hesaplanması zaman alıcıdır ve personel maliyetlerini arttırmaktadır.
- Geçmişte yapılan siparişlerin maliyetlerinden hareket ederek gelecekteki siparişin maliyetinin tahmininde yararlanılması, maliyet giderleri ve siparişlerin bir dönemden ötekine farklı olması nedeniyle, hatalı sonuçlara neden olabilir.
- Bu yöntem fiili maliyet yöntemine dayalı olarak uygulandığında fiili maliyet sisteminin sakıncalarını da beraberinde getirmektedir. Fakat bu yönden standart maliyet yöntemiyle birlikte kullanıldığında bu sakıncalar giderilebilir (Akdoğan, Gündüz ve Sevim, 2012: 182).

3.6.1.3.2. Safha (Evre) Maliyet Yöntemi

Safha maliyet yöntemi, belirli bir hammaddenin birbirine bağlı evrelerden geçerek sürekli ve kütle halinde birbirine benzeyen mamullerin üretildiği maliyet sistemidir (Güzeldere, 2007: 30). Safha maliyet sisteminde üretilen mamuller homojen, birbirinin aynısı ya da birbirinden fazla farklı olmayan mamullerdir. Bu sistemde üretim, müşterilerin özel istekleri doğrultusunda olmayıp büyük miktarda üretim yapan işletmeler tarafından aynı nitelikte mamullerin stoklanması veya satışı için yapılır. Çimento, petrol ürünleri, un, şeker, çay, tuz, kimyevi madde gibi işletmeler safha maliyet yöntemini uygular.

Safha maliyet yönteminde üretim aşamalar halinde oluşmaktadır. Her aşamada üretim maliyetleri toplanmakta ve her bir aşamada üretilen mamul sayısına bölünerek ilgili aşamanın birim maliyeti hesaplanır. Safha maliyet yönteminde, bir aşamada tamamlanan mamuller işlem görmek üzere diğer aşamaya aktarılmaktadır. Aktarılan mamuller, tamamlandıkları aşamanın birikimli maliyetiyle maliyetlendirilerek bir sonra ki aşamaya aktarılacak toplam maliyeti belirler. Safha maliyetler birikimli olarak son safhaya ulaşır ve her aşama bir önceki aşamanın da maliyetini taşımaktadır (Çetin, 1997: 29).

Safha maliyet yöntemini uygulamanın işletmelere sağlayacağı yararlar ve zararlar bulunmaktadır. Safha maliyet yöntemini kullanmanın yararları (Güzeldere, 2007: 32);

- Standart ürünlerin üretilmesi, uygulama ve hesaplama kolaylığı sağlamaktadır.
- Maliyetler belirli aralıklarla hesaplandığından dolayı, zaman açısından maliyet hesabında bir düzen söz konusudur ve işletme yöneticileri mamulün her aşamasında oluşan maliyetlerden haberdar olur ve her aşamada ki maliyetleri kolaylıkla takip edebilmektedir.
- Dönemsel olarak aynı dönemlerin uygulanmasıyla maliyetleri karşılaştırma olanağı olduğundan, işletme yöneticilerinin vereceği kararlarda yardımcı olur.
- Birim maliyetlerin hesaplanması kolaydır.

Safha maliyet yöntemini uygulamanın sakıncaları ise (Abdioğlu, 2012: 337);

- Safha maliyet yönteminin uygulanma sürecinde gerçek maliyetler kullanıldığı için maliyetlerin hesaplanmasında gecikmeler olduğunda raporların düzenlenmesinde de gecikmeler yaşanacaktır.

- Mamullerin birbirine benzer olmaması halinde, birim maliyetlerin hesaplamalarının yapılması zorlaşmaktadır.
- İşletmede birden fazla çeşitte mamulün üretilmesi halinde, maliyetlerin hesaplanması güçleşecektir.
- Yarı mamul stoklarının bulunması halinde, tamamlanma derecesinde yapılan hatalar, birim maliyetlerin hatalı bulunmasına neden olmaktadır. Bu durum, satılan malın maliyetini olumsuz etkilemektedir.
- Yarı mamul ve fire gibi unsurlar maliyet hesabının yapılmasını zorlaştırmaktadır.

4. BALIKESİR SANAYİ ODASINA KAYITLI ÜRETİM İŞLETMELERİNDE MALİYET MUHASEBESİ KULLANILMA DÜZEYİNİN ARAŞTIRILMASI

Araştırmanın amacı; Balıkesir Sanayi Odasına kayıtlı üretim işletmelerinde maliyet muhasebesi uygulamalarının nasıl ve ne düzeyde yapıldığının ortaya konulmasıdır.

Bu bölümde araştırmanın yöntemi ve veri toplama aracı, araştırmanın evreni ve örnekleme ile veri analizi ve elde edilen bulgular üzerinde durulacaktır.

4.1. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Aracı

Bu araştırma; betimsel yöntem kullanarak nicel verilere dayalı ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle değiştirmeden betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırma konusu olan nesne, bireyin kendi mevcut koşulları içinde değerlendirilip betimlenir (Karasar, 2014; 77).

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği tercih edilmiştir. Anket, istenilen bilgilere ulaşmak amaçlı olarak iki bölümden oluşmaktadır. Oluşturulan anket formunda 36 soru yer almaktadır.

4.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bu araştırmanın evreni, Balıkesir'de faaliyet gösteren ve Balıkesir Sanayi Odasına kayıtlı 844 adet üretim işletmesidir. Araştırma kapsamında rastgele seçilmiş 356 üretim işletmesine e-mail yoluyla anket uygulanmış ve bunlardan 96 üretim işletmesi ankete yanıt vermiştir. Anket analizi %90 güven düzeyine ve 7,91 hata düzeyine göre test edilmiştir.

4.3. Veri Analizi ve Bulgular

Balıkesir Sanayi Odası'na kayıtlı üretim işletmelerinde maliyet muhasebesinin kullanım düzeyinin araştırılması amacıyla yapılan bu çalışmada elde edilen nicel veriler SPSS 23 paket programı vasıtası ile analiz edilmiştir. Katılımcılara demografik özelliklerine ilişkin yöneltilen sorulara verilen cevapların dağılımlarını tespit edebilmek için frekans, yüzde değerleri hesaplanmıştır.

Tablo 14. Ankete Katılanların İşletmedeki Görev ve Unvanlarına Göre Dağılımı

İşletmedeki Görev ve Unvanınız Nedir?	<i>f</i> (Frekans)	% (Yüzde)	% Geçerli (Geçerli yüzde)	% Yığılımlı (Birikimli yüzde)
Muhasebe Personeli/Memuru	15	15,6	15,6	15,6
Muhasebe Sorumlusu/Yetkilisi	25	26,0	26,0	41,6
Muhasebe Müdür Yardımcısı	2	2,1	2,1	43,7
Muhasebe Müdürü	18	18,8	18,8	62,5
Mali Müşavir	11	11,5	11,5	74
Yönetici	25	26,0	26,0	100,0
Toplam	96	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %15,6'sı muhasebe personeli/memuru, %26,0'sı muhasebe sorumlusu/yetkilisi, %2,1'i muhasebe müdür yardımcısı, %18,8'i muhasebe müdürü, %11,5'i mali müşavir, %26,0'sı yöneticidir. Bu sonuca göre katılımcıların büyük çoğunluğu yönetici ve muhasebe sorumlu/yetkilisidir.

Tablo 15. İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sektör Dağılımı

İşletmeniz Hangi Sektörde Faaliyet Göstermektedir?	<i>f</i>	%	% Geçerli	% Yığılımlı
Tekstil, Giyim, Deri	10	10,4	10,4	10,4
Madencilik ve Taş Ocağı	8	8,3	8,3	18,8
Orman Ürünleri Mobilya	7	7,3	7,3	26,0
Toprağa Dayalı Sanayi	2	2,1	2,1	28,1
Gıda	15	15,6	15,6	43,8
Demir-Çelik, Metal, Cam	22	22,9	22,9	66,7
Enerji, İnşaat	13	13,5	13,5	80,2
Kimya, Kauçuk, Petrol, Lojistik ve Plastik	5	5,2	5,2	85,4
Gübre, Yem, İçki ve Tütün	3	3,1	3,1	88,5
Diğer	11	11,5	11,5	100,0
Toplam	96	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan işletmelerin %10,4'ü tekstil, giyim, deri sektöründe, %8,3'ü madencilik ve taşocağı sektöründe, %7,3'ü orman ürünleri mobilya sektöründe, %2,1'i toprağa dayalı sanayi sektöründe, %15,6'sı gıda sektöründe, %22,9'u demir-çelik, metal, cam sektöründe, %13,5'i enerji, inşaat sektöründe, %5,2'si kimya, kauçuk, petrol, lojistik ve plastik sektöründe, %3,1'i gübre, yem, içki ve tütün sektöründe, %11,5'i diğer sektörlerde faaliyet göstermektedir. Bu tabloya göre işletmelerin büyük çoğunluğu demir-çelik, metal, cam ve gıda sektöründe faaliyet göstermektedir.

Tablo 16. İşletmelerin Kuruluş Yılı

İşletmeniz Kaç Yılında Kurulmuştur?	<i>f</i>	%	% Geçerli	% Yığılımlı
1985 ve öncesinde	37	38,5	38,5	38,5
1986 -1990	8	8,3	8,3	46,9
1991-1995	13	13,5	13,5	60,4
1996-2000	12	12,5	12,5	72,9
2001-2005	10	10,4	10,4	83,3
2006 ve sonrası	16	16,7	16,7	100,0
Toplam	96	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların işletmelerin %38,5'i 1985 yılı ve öncesinde, %8,3'ü 1986–1990 yılları arasında, %13,5'i 1991–1995 yılları arasında, %12,5'i 1996–2000 yılları arasında, %10,4'ü 2001–2005 yılları arasında, %16,7'si 2006 yılı ve sonrasında kurulmuştur. Bu sonuçlara göre ankete katılan işletmelerin büyük çoğunluğu 1985 ve öncesinde kurulmuştur.

Tablo 17. İşletmelerin Mülkiyet Yapısı

İşletmeniz Hangi Mülkiyet İçerisinde Yer Almaktadır?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% Geçerli</i>	<i>% Yığılımlı</i>
Özel	94	97,9	97,9	97,9
Yabancı Sermayeli	1	1,1	1,1	99,0
Yabancı Ortaklı	1	1,0	1,0	100,0
Toplam	96	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan işletmelerin %97,9'u özel, %1,1'i yabancı sermayeli, %1,0'i yabancı ortaklıdır. Bu sonuca göre işletmelerin çoğunluğu özel mülkiyet yapısına sahiptir.

Tablo 18. İşletmelerin Hukuki Yapısı

İşletmeniz Hangi Hukuki Yapı İçerisinde Yer Almaktadır?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% Geçerli</i>	<i>% Yığılımlı</i>
Adi Şirket	4	4,2	4,2	4,2
Komandit Şirket	1	1,0	1,0	5,2
Limited Şirket	56	58,3	58,3	63,5
Anonim Şirket	35	36,5	36,5	100,0
Toplam	96	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan işletmelerin %4,2'si adi şirket, %1,0'i komandit şirket, %58,3'ü limited şirket, %36,5'i anonim şirket yapısındadır. Bu sonuçlara göre işletmelerin çoğunluğu sermaye şirkettir.

Tablo 19. İşletmelerin Çalışan Sayısına Göre Dağılımı

İşletmenizdeki Kaç Kişi Çalışmaktadır?	<i>f</i>	%	% _{Geçerli}	% _{Yığılımlı}
1-50	55	57,3	57,3	57,3
51-100	18	18,8	18,8	76,0
101-150	9	9,4	9,4	85,4
151-200	4	4,2	4,2	89,6
201 ve daha fazlası	10	10,4	10,4	100,0
Toplam	96	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan işletmelerin %57,3'ü 1-50 kişi aralığında, %18,8'i 51-100 kişi aralığında, %9,4'ü 101-150 kişi aralığında, %4,2'si 151-200 kişi aralığında, %10,4'ü 201 ve daha fazla çalışana sahiptir. Bu sonuçlara göre işletmelerin büyük çoğunluğunda 1-50 kişi aralığında çalışan bulunmaktadır.

Tablo 20. İşletmede Bulunan Bölümlere Göre Dağılım

İşletmenizdeki Hangi Bölümler Bulunmaktadır?	<i>f</i>	%	% _{Geçerli}	% _{Yığılımlı}
Genel Muhasebe	23	24,0	24,0	24,0
Genel Muhasebe, Maliyet Muhasebesi	36	37,5	37,5	61,5
Genel muhasebe, Maliyet Muhasebesi, Yönetim Muhasebesi	2	2,1	2,1	63,5
Genel Muhasebe, Maliyet Muhasebesi, Yönetim Muhasebesi, Finansman	1	1,0	1,0	64,6
Genel Muhasebe, Maliyet Muhasebesi, Yönetim Muhasebesi, Finansman, Bütçeleme	4	4,2	4,2	68,8
Genel Muhasebe, Maliyet Muhasebesi, Finansman	20	20,8	20,8	89,6
Genel muhasebe, Maliyet Muhasebesi, Finansman, Bütçeleme	7	7,3	7,3	96,9
Genel Muhasebe, Yönetim Muhasebesi	1	1,0	1,0	97,9
Genel Muhasebe, Finansman	1	1,1	1,1	99,0
Maliyet Muhasebesi	1	1,0	1,0	100,0
Toplam	96	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan işletmelerin %24,0'ü genel muhasebe, %37,5'i genel muhasebe ve maliyet muhasebesi, %2,1'i genel muhasebe, maliyet muhasebesi, yönetim muhasebesi, %1,0'i genel muhasebe, maliyet muhasebesi, yönetim muhasebesi ve finansman, %4,2'si genel muhasebe, maliyet muhasebesi, yönetim muhasebesi, finansman ve bütçeleme, %20,8'i genel muhasebe, maliyet muhasebesi ve finansman, %7,3'ü genel muhasebe, maliyet muhasebesi, finansman, bütçeleme, %1,0'i genel muhasebe ve yönetim muhasebesi, %1,1'i genel muhasebe ve finansman, %1,0'i maliyet muhasebesi bölümlerinden oluşmaktadır. Tablo incelendiğinde işletmelerin çoğunluğu genel muhasebe, genel ve maliyet muhasebesini bir arada kullanan işletmeler oluşturmaktadır. Toplam 71 şirket maliyet muhasebesi kullanmakta olup 25 işletme sadece genel muhasebe kullandığı için bundan sonra ki analizlerde 71 şirket üzerinden veri analizi yapılacaktır.

Tablo 21. İşletmelerde Maliyet Muhasebesinden Sorumlu Kişi Bulunma Durumuna Göre Dağılım

İşletmenizde Maliyet Muhasebesinden Sorumlu Kişi Bulunmakta mıdır?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{Geçerli}</i>	<i>%_{Yığılımlı}</i>
Evet	71	74,0	74,0	74,0
Hayır	25	26,0	26,0	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan işletmelerin %74,0'ünde maliyet muhasebesinden sorumlu kişi bulunmakta, %26,0'sında maliyet muhasebesinden sorumlu kişi bulunmamaktadır. Bu sonuca göre işletmelerin büyük çoğunluğunda maliyet muhasebesinden sorumlu kişi bulunmaktadır.

Tablo 22. Maliyet Muhasebesinden Sorumlu Kişinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılım

Cevabınız Evet İse İşletmenizde Maliyet Muhasebesinden Sorumlu Kişinin Öğrenim Durumu Nedir?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{Geçerli}</i>	<i>%_{Yığılmı}</i>
Lise	9	12,7	12,7	12,7
MYO	16	22,5	22,5	35,2
Lisans	40	56,3	56,3	91,5
Yüksek lisans	5	7,0	7,0	98,6
Doktora	1	1,4	1,4	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %12,7'si lise, %22,5'i MYO, %56,3'ü lisans, %7,0'si yüksek lisans, %1,4'ü doktora öğrenim durumuna sahiptir. Bu sonuçlara; göre katılımcıların büyük çoğunluğu lisans öğrenim durumuna sahiptir.

Tablo 23. Maliyet Muhasebesinden Sorumlu Kişinin Mesleki Kıdemine Göre Dağılım

Cevabınız Evet İse İşletmenizde Maliyet Muhasebesinden Sorumlu Kişinin Mesleki Kıdemi Nedir?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{Geçerli}</i>	<i>%_{Yığılmı}</i>
5 ve 5 Yıldan Az	10	14,1	14,1	14,1
6-10	22	31,0	31,0	45,1
11-15	19	26,8	26,8	71,8
16-20	8	11,3	11,3	83,1
21 ve Daha Fazla	12	16,9	16,9	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %14,1'i 5 ve 5 yıldan az, %31'i 6-10 yıl, %26,8'i 11-15 yıl, %11,3'ü 16-20 yıl, %16,9'u 21 ve daha fazla yıl mesleki deneyime sahiptir. Bu sonuçlara göre katılımcıların çoğunluğu 6-10 yıl mesleki kıdeme sahiptir.

Tablo 24. Yönetim Kararlarında Maliyet Muhasebesinin Önemi Düzeyine Göre Dağılım

Yönetim Kararlarınızda Maliyet Muhasebesinin Önemi Nedir?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%</i> Geçerli	<i>%</i> Yığılımlı
Yararlanmıyoruz	2	2,8	2,8	2,8
Çok Az Yararlanıyoruz	8	11,3	11,3	14,1
Belirli Ölçüde Yararlanıyoruz	25	35,2	35,2	49,3
Çok Yararlanıyoruz	28	39,4	39,4	88,7
Çok Fazla Yararlanıyoruz	8	11,3	11,3	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %11,3'ü maliyet muhasebesinden çok fazla yararlanmakta, %39,4'ü çok yararlanmakta, %35,2'si belirli ölçüde yararlanmakta, %11,3'ü çok az yararlanmakta, %2,8'i yararlanmamaktadır. Bu sonuçlar incelendiğinde işletmelerin çoğunluğu yönetim kararlarında maliyet muhasebesinden yararlanmaktadır.

Tablo 25. İşletmelerde Bütçe Çalışması Yapılma Durumuna Göre Dağılım

İşletmenizde Bütçe Çalışması Yapıyor musunuz?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%</i> Geçerli	<i>%</i> Yığılımlı
Evet	56	78,9	78,9	78,9
Hayır	15	21,1	21,1	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan işletmelerin %78,9'unda bütçe çalışması yapılmakta iken, %21,1'inde bütçe çalışması yapılmamaktadır. Bu sonuçlara göre işletmelerin büyük çoğunluğunda bütçe çalışması yapılmaktadır.

Tablo 26. Giderleri Muhasebeleştirmede Direkt-Endirekt Ayırma Durumuna Göre Dağılım

Giderleri Muhasebeleştirirken Direkt - Endirekt Olarak Ayırıyor musunuz?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%</i> _{Geçerli}	<i>%</i> _{Yığılımlı}
Evet	57	80,3	80,3	80,3
Hayır	14	19,7	19,7	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %80,3'ü giderleri muhasebeleştirirken direkt-endirekt ayrımı yapmakta iken, %19,7'si giderleri muhasebeleştirirken direkt-endirekt ayrımı yapmamaktadır.

Tablo 27. Kullanılan Maliyet Hesaplarına Göre Dağılım

Maliyet Hesapları Seçeneğinden Hangisini Kullanıyorsunuz?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%</i> _{Geçerli}	<i>%</i> _{Yığılımlı}
7/A	67	94,4	94,4	94,4
7/B	4	5,6	5,6	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %94,4'ü 7/A maliyet hesabını kullanmakta, %5,6'sı ise 7/B maliyet hesabını kullanmaktadır. Sonuçlar incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun 7/A maliyet hesabını kullandıkları görülmektedir.

Tablo 28. Mamul Maliyetlendirmede Kullanılan Hesap Dönemine Göre Dağılım

Mamul Maliyetlemede Hangi Hesap Dönemini Kullanıyorsunuz?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{Geçerli}</i>	<i>%_{Yığılımlı}</i>
Aylık	28	39,4	39,4	39,4
3 Aylık	39	54,9	54,9	94,4
6 Aylık	1	1,4	1,4	95,8
Yıllık	3	4,2	4,2	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %39,4'ü aylık, %54,9'u 3 aylık, %1,4'ü 6 aylık ve %4,2'si yıllık dönemde mamul maliyetleme kullanmaktadır. Bu sonuçlar incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu mamul maliyetlemede 3 aylık hesap dönemini kullanmaktadır.

Tablo 29. Maliyet Muhasebesi Bağlantı Hesapları Kullanım Durumuna Göre Dağılım

Maliyet Muhasebesi Bağlantı Hesaplarını (700 ve 701) Kullanıyor musunuz?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{Geçerli}</i>	<i>%_{Yığılımlı}</i>
Evet	30	42,3	42,3	42,3
Hayır	41	57,7	57,7	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %57,7'si maliyet muhasebesi bağlantı hesaplarını kullanmamakta, %42,3'ü maliyet muhasebesi bağlantı hesaplarını kullanmaktadır.

Tablo 30. Maliyet Muhasebesi Yansıtma Hesaplarını Kullanım Durumuna Göre Dağılım

Maliyet muhasebesi yansıtma hesaplarını kullanıyor musunuz?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%</i> Geçerli	<i>%</i> Yığılımlı
Evet	52	73,2	73,2	73,2
Hayır	19	26,8	26,8	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %73,2'si yansıtma hesaplarını kullanmakta, %26,8'i yansıtma hesaplarını kullanmamaktadır.

Tablo 31. Maliyet ve Yönetim Muhasebesinin Amaçlarına Göre 8 No'lu Hesap Grubunu Kullanım Durumuna Göre Dağılım

Maliyet ve Yönetim Muhasebesinin Amaçlarına Göre 8 No'lu Hesap Grubunu Kullanıyor musunuz?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%</i> Geçerli	<i>%</i> Yığılımlı
Evet	15	21,1	21,1	21,1
Hayır	56	78,9	78,9	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %21,1'i maliyet ve yönetim muhasebesinin amaçlarına göre 8 no'lu hesap grubunu kullanmakta, %78,9'u maliyet ve yönetim muhasebesinin amaçlarına göre 8 no'lu hesap grubunu kullanmamaktadır.

Tablo 32. 8 No'lu Hesap Grubunu Kullanım Amacına Göre Dağılım

Cevabınız Evet İse Kullanım Amacınız Nedir?	<i>f</i>	%	% <i>Geçerli</i>	% <i>Yığılımlı</i>
Gider Yerlerini İzlemek İçin	6	6,2	37,5	37,5
Giderleri Çeşitlerine Göre İzlemek İçin	10	10,4	62,5	100,0
Toplam	16	16,7	100,0	
Hayır Yanıtı Verenler	55	83,3		
Toplam	71	100,0		

Araştırmaya katılanların %6,2'si gider yerlerini izlemek için, %10,4'ü giderleri çeşitlerine göre izlemek için 8 No'lu hesap grubunu kullanmaktadır. Katılanların %83,3'ü ise 8 No'lu hesap grubunu kullanmamaktadır. Bu sonuçlara göre 8 no'lu hesap grubunu kullanmayanların sayısı fazladır. 8 no'lu hesap grubunu kullananlar ise çoğunlukla gider çeşitlerini izlemek için kullanmaktadırlar.

Tablo 33. Birleşik ve Yan Mamul Üretme Durumuna Göre Dağılım

Birleşik ve Yan Mamul Üretimi Yapıyor musunuz?	<i>f</i>	%	% <i>Geçerli</i>	% <i>Yığılımlı</i>
Evet	29	40,8	40,8	40,8
Hayır	42	59,2	59,2	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %40,8'i birleşik ve yan mamul üretimi yapmakta iken %59,2'si birleşik ve yan mamul üretimi yapmamaktadır.

Tablo 34. Birleşik Mamul Maliyetlerinin Dağıtımında Kullanılan Yönteme Göre Dağılım

Yukarıdaki Soruya Cevabımız Evet ise Birleşik Mamul Maliyetlerinin Dağıtımında Hangi Yöntemi Kullanıyorsunuz?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{Geçerli}</i>	<i>%_{Yığılmı}</i>
Üretim Miktarını Esas Alan	19	26,8	65,5	65,5
Birleşik Maliyetleri Dağıtmaksızın Brüt Karı Hesaplama Yöntemi	2	2,8	6,9	72,4
Satış Değerini Esas Alan Yöntem	7	9,9	24,1	96,6
Tahminin Net Gerçekleşebilir Değer Yöntemi	1	1,4	3,4	100,0
Toplam	29	40,8	100,0	
Hayır yanıtı verenler	42	59,2		
Toplam	71	100,0		

Araştırmaya katılanların %26,8'i birleşik mamul maliyetlerinin dağıtımında üretim miktarını esas alan yöntemi, %2,8'i birleşik maliyetleri dağıtmaksızın brüt karı hesaplama yöntemi, %9,9'u satış değerini esas alan yöntemi, %1,4'ü tahminin net gerçekleşebilir değer yöntemini kullanmaktadır. Araştırmaya katılanların %40,8'i bu yöntemleri kullanmamaktadır. Sonuçlar incelendiğinde evet yanıtı veren katılımcıların büyük çoğunluğunun üretim miktarını esas alan yöntemi kullandığı gözlemlenmektedir.

Tablo 35. Fire Maliyeti Yöntemlerine Göre Dağılım

Fire Maliyeti Hangi Yöntemlerle Yapılmaktadır?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{Geçerli}</i>	<i>%_{Yığılmı}</i>
Fire Üretim Sonunda Belirleniyor ve Mamule Verilmektedir	41	57,7	57,7	57,7
Fire Üretimin Başında veya Üretim Sırasında Belirleniyor ve Fire Maliyet, Hem Tamamlanan Mamule Hem de Dönem Sonu Yarı mamul Stokuna Verilmektedir	18	25,4	25,4	83,1
Fire maliyeti zarar yazılıyor	12	16,9	16,9	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %57,7'si fire maliyetini üretim sonunda belirliyor ve mamule veriyor, %25,4'ü fire maliyetine üretimin başında veya üretim sırasında belirliyor ve fire maliyet, hem tamamlanan mamule hem de dönem sonu yarı mamul stokuna veriyor, %16,9'u ise fire maliyetini zarar yazıyor.

Sonuçlara göre katılımcıların büyük çoğunluğu fire maliyetini üretim sonunda belirliyor ve mamule veriyor.

Tablo 36. Mamul Fiyatlama Politikasına Göre Dağılım

Mamul Fiyatlama Politikası Olarak Hangi Politikayı Kullanmaktasınız?	<i>f</i>	%	% <i>Geçerli</i>	% <i>Yığılımlı</i>
Rekabet Ortamındaki Piyasa Fiyatı	22	31,0	31,0	31,0
Ticari Maliyet + Kar	22	31,0	31,0	62,0
Sanayi Maliyeti + Kar	12	16,9	16,9	78,9
Müşteri Talebine Göre Belirlenen Özel Fiyat	8	11,3	11,3	90,1
Değişken Maliyetler + Belirli Bir Oran	6	8,5	8,5	98,6
Diğer	1	1,4	1,4	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %31,0'i rekabet ortamındaki piyasa fiyatını, %31'i ticari maliyet ve karı, %16,9'u sanayi maliyeti ve karı, %11,3'ü müşteri talebine göre belirlenen özel fiyatı, %8,5'i değişken maliyetler ve belirli bir oranı, %1,4'ü diğer politikaları kullanmaktadır. Sonuçlar incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun rekabet ortamındaki piyasa fiyatı politikasını ve ticaret maliyeti- kar politikalarını uyguladıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 37. Karlılık Analizi Yöntemine Göre Dağılım

İşletmede Kullanılan Karlılık Analizi Yöntemi Nedir?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{Geçerli}</i>	<i>%_{Yığılımlı}</i>
Her Mamulun Karlılığını Ayrı Ayrı Hesaplama	46	64,8	64,8	64,8
Hem Mamulun Hem De Bölümün Karlılığını Ayrı Ayrı Hesaplama	14	19,7	19,7	84,5
Her Bölümün Karlılığını Ayrı Ayrı Olarak Hesaplama	6	8,5	8,5	93,0
İşletmede Karlılık Analizi Yapılmamaktadır	2	2,8	2,8	95,8
Diğer	3	4,2	4,2	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %64,8'i her mamulun karlılığını ayrı ayrı hesaplama yöntemini, %19,7'si hem mamulun hem de bölümün karlılığın ayrı ayrı hesaplama yöntemini, %8,5'i her bölümün karlılığını ayrı ayrı olarak hesaplama yöntemini, %4,2'si diğer yöntemleri kullanmaktadır. %2,8'i işletmede ise karlılık analizi yapılmamaktadır. Sonuçlara göre işletmelerin büyük çoğunluğu her mamulun karlılığını ayrı ayrı hesaplama yöntemini kullanmaktadır.

Tablo 38. İşletmede Kullanılan Modern Maliyetleme Yöntemlerine Göre Dağılım

İşletmenizde Modern Maliyetleme Yöntemlerinden Hangisini Kullanıyorsunuz?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%_{Geçerli}</i>	<i>%_{Yığılımlı}</i>
Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemi	25	35,2	35,2	35,2
Tam Zamanında Üretim	23	32,4	32,4	67,6
Hedef Maliyetleme	6	8,5	8,5	76,1
Mamul Yaşam Seyri Analizi	1	1,4	1,4	77,5
Değer Zinciri Analizi	1	1,4	1,4	78,9
Hiçbiri	15	21,1	21,1	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %35,2'si modern maliyetleme yöntemlerinden faaliyet tabanlı maliyetleme yöntemini, %32,4'ü modern maliyetleme yöntemlerinden tam zamanında üretim yöntemini, %8,5'i modern maliyetleme yöntemlerinden hedef maliyetleme yöntemini, %1,4'ü modern maliyetleme yöntemlerinden mamul yaşam seyri analizi yöntemini, %1,4'ü modern maliyetleme yöntemlerinden değer zinciri analizi yöntemini kullanmaktadır. %21,1'i ise modern maliyetleme yöntemlerinden hiçbirini kullanmamaktadır. Sonuçlara göre işletmelerin çoğunluğunda modern maliyetleme yöntemlerinden; faaliyet tabanlı maliyetleme yöntemi ve tam zamanında üretim yöntemi kullanılmaktadır.

Tablo 39. Kapsamına Göre Kullanılan Maliyet Yöntemlerine Göre Dağılım

Kapsamına Göre Maliyet Yöntemlerinden Hangisini Kullanıyorsunuz?	<i>f</i>	%	% _{Geçerli}	% _{Yığılımlı}
Tam Maliyet Yöntemi	33	46,5	46,5	46,5
Değişken Maliyet Yöntemi	15	21,1	21,1	67,6
Normal Maliyet Yöntemi	17	23,9	23,9	91,5
Direkt Maliyet Yöntemi	6	8,5	8,5	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %46,5'i tam maliyet yöntemini kullanmakta, %21,1'i değişken maliyet yöntemini kullanmakta, % 23,9'u normal maliyet yöntemini kullanmakta, %8,5'i direkt maliyet yöntemini kullanmaktadır. Sonuçlara göre katılımcıların büyük çoğunluğunun tam maliyet yöntemini kullandığı gözlemlenmiştir.

Tablo 40. Saptanma Zamanına Göre Kullanılan Maliyet Yöntemine Göre Dağılım

Kapsamına Göre Maliyet Yöntemlerinden Hangisini Kullanıyorsunuz?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%</i> Geçerli	<i>%</i> Yiğitlilik
Fiili Maliyet Yöntemi	37	52,1	52,1	52,1
Tahmini Maliyet Yöntemi	20	28,2	28,2	80,3
Standart Maliyet Yöntemi	14	19,7	19,7	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %52,1'i saptanma zamanına göre fiili maliyet yöntemini kullanmakta, %28,2'si saptanma zamanına göre tahmini maliyet yöntemini kullanmakta, %19,7'si saptanma zamanına göre standart maliyet yöntemini kullanmaktadır. Sonuçlar incelendiğinde katılanların büyük çoğunluğunun saptama zamanına göre fiili maliyet yöntemini kullandığı gözlemlenmiştir.

Tablo 41. Üretim Biçimine Göre Kullanılan Maliyet Yöntemine Göre Dağılım

Üretim Biçimine Göre Hangi Maliyet Yöntemini Kullanıyorsunuz?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%</i> Geçerli	<i>%</i> Yiğitlilik
Sipariş Maliyet Yöntemi	35	49,3	49,3	49,3
Safha- Evre Maliyet Yöntemi	15	21,1	21,1	70,4
Karma Maliyet Yöntemi	21	29,6	29,6	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan işletmelerin %49,3'ü üretim maliyetine göre sipariş maliyeti yöntemini, %21,1'i üretim maliyetine göre safha-evre maliyet yöntemini, %29,6'sı ise üretim maliyetine göre karma maliyet yöntemini kullanmaktadır. Sonuçlara göre katılımcıların çoğunluğunun üretim maliyetine göre kullanığı maliyet yöntemi olarak sipariş maliyeti yöntemini kullanmaktadır.

Tablo 42. Giderlerin Sabit Ve Değişken Olarak Ayrılmasında Kullanılan Yönteme Göre Dağılım

Giderlerin Sabit ve Değişken Olarak Ayrılmasında Hangi Yöntemi Kullanıyorsunuz?	<i>f</i>	%	% _{Geçerli}	% _{Yığılımlı}
Mühendislik Yöntemi	3	4,2	4,2	4,2
Muhasebe Yöntemi	58	81,7	81,7	85,9
Matematiksel Ve İstatistiksel Teknikler	4	5,6	5,6	91,5
Hiçbiri	6	8,5	8,5	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %4,2'si giderlerin sabit ve değişken olarak ayrılmasında mühendislik yöntemini, %81,7'si giderlerin sabit ve değişken olarak ayrılmasında muhasebe yöntemini, %5,6'sı giderlerin sabit ve değişken olarak ayrılmasında matematiksel ve istatistiksel teknikler yöntemini kullanmaktadır. Katılanların %8,5'i giderlerin sabit ve değişken olarak ayrılmasında hiçbir yöntemi kullanmamaktadır.

Sonuçlar incelendiğinde kullanıcıların büyük çoğunluğunun, giderlerin sabit ve değişken olarak ayrılmasında kullandığı yöntemin muhasebe yöntemi olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 43. Maliyet Dağıtım Tablosu Hazırlama Durumuna Göre Dağılım

Genel Üretim Maliyetlerini Mamullere Yükleme İçin Maliyet Dağıtım Tablosu Hazırlıyorsunuz musunuz?	<i>f</i>	%	% _{Geçerli}	% _{Yığılımlı}
Evet	51	71,8	71,8	71,8
Hayır	20	28,2	28,2	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %71,8'i genel üretim maliyetlerini mamullere yüklemek için maliyet dağıtım tablosu hazırlamakta, %28,2'si ise genel üretim maliyetlerini mamullere yüklemek için maliyet dağıtım tablosu hazırlamamaktadır. Sonuçlara göre araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu genel üretim maliyetlerini mamullere yüklemek için maliyet dağıtım tablosu hazırlamaktadır.

Tablo 44. Genel Üretim Giderlerinin Dağıtımında Kullanılan Yönteme Göre Dağılım

Yukarıdaki Soruya Cevabınız Evet ise Genel Üretim Giderlerinin Dağıtımında Hangi Yöntemi Kullanıyorsunuz?	<i>f</i>	%	% _{Geçerli}	% _{Yığılmı}
Basit Dağıtım Yöntemi	29	40,8	56,9	56,9
Kademeli Dağıtım Yöntemi	14	19,7	27,5	84,3
Matematik Dağıtım Yöntemi	4	5,6	7,8	92,2
Planlamalı Dağıtım Yöntemi	4	5,6	7,8	100,0
Toplam	51	71,8	100,0	
Hayır yanıtı verenler	20	28,2		
Toplam	71	100,0		

Araştırmaya katılanların %40,8'i genel üretim giderlerinin dağıtımında basit dağıtım yöntemini kullanmakta, %19,7'si genel üretim giderlerinin dağıtımında kademeli dağıtım yöntemini kullanmakta, %5,6'sı genel üretim giderlerinin dağıtımında matematik dağıtım yöntemini kullanmakta, %5,6'sı genel üretim giderlerinin dağıtımında planlamalı dağıtım yöntemini kullanmaktadır. Bu sonuçlara göre katılımcıların çoğunluğu genel üretim giderlerinin dağıtımında basit dağıtım yöntemini kullanmaktadır.

Tablo 45. Genel Üretim Giderlerinin Maliyetlere Yüklenmesinde Kullanılan Dağıtım Anahtarlarına Göre Dağılım

Genel Üretim Giderlerinin Maliyetlere Yüklenmesinde Hangi Dağıtım Anahtarlarını Kullanıyorsunuz?	f	%	% _{Geçerli}	% _{Yığılımı}
Direkt İşçilik Giderleri	8	11,3	11,3	11,3
Direkt İşçilik Giderleri, Direkt İşçilik Saatleri, Direkt Hammadde Giderleri, Makina Çalışma Saatleri, Üretim Miktarı, Faaliyet Esasına Dayalı	1	1,4	1,4	12,7
Direkt İşçilik Giderleri, Direkt Hammadde Giderleri	18	25,4	25,4	38,0
Direkt İşçilik Giderleri, Direkt Hammadde Giderleri, Makina Çalışma Saatleri, Üretim Miktarı	1	1,4	1,4	39,4
Direkt İşçilik Giderleri, Direkt Hammadde Giderleri, Makina Çalışma Saatleri, Üretim Miktarı, Tahmini Yükleme Oranı	1	1,4	1,4	40,8
Direkt İşçilik Giderleri, Direkt Hammadde Giderleri, Üretim Miktarı	3	4,2	4,2	45,1
Direkt İşçilik Giderleri, Direkt Hammadde Giderleri, Faaliyet Esasına Dayalı, İlk maliyet (Direkt Hammadde + Direkt İşçilik)	1	1,4	1,4	46,5
Direkt İşçilik Giderleri, Makina Çalışma Saatleri, Üretim Miktarı,	1	1,4	1,4	47,9
Direkt İşçilik Saatleri	4	5,6	5,6	53,5
Direkt İşçilik Saatleri, Direkt Hammadde Giderleri, Makina Çalışma Saatleri, Makina Çalışma Saatleri	1	1,4	1,4	54,9
Direkt İşçilik Saatleri, Direkt Hammadde Giderleri, Üretim Miktarı	2	2,8	2,8	57,7
Direkt İşçilik Saatleri, Makina Çalışma Saatleri, Faaliyet Esasına Dayalı	1	1,4	1,4	59,2
Direkt Hammadde Giderleri	5	7,0	7,0	66,2
Makina Çalışma Saatleri	1	1,4	1,4	67,6
Üretim Miktarı	16	22,5	22,5	90,1
Faaliyet Esasına Dayalı	2	2,8	2,8	93,0
Tahmini Yükleme Oranı	4	5,6	5,6	98,6
Diğer	1	1,4	1,4	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların genel üretim giderlerinin maliyetlere yüklenmesinde en çok kullandıkları anahtarlar %25,4'lük oranla direkt işçilik ve direkt hammadde giderleri (ilk maliyet), %22,5lik oranla üretim miktarı, %11,3'lük oranla direkt işçilik giderleridir.

Tablo 46. Maliyet Unsurlarının Üretim Maliyetindeki Payına Göre Dağılım

Maliyet Unsurlarının Üretim Maliyetiniz İçindeki Payı Sizde Nasıldır?		f	%	% Geçerli	% Yığılım
Direkt İlk Madde ve Malzeme	%0 -%20	5	7,0	7,0	7,0
	%21-%40	15	21,1	21,1	28,2
	%41-%60	36	50,7	50,7	78,9
	%61 ve üzeri	15	21,1	21,1	100,0
Direkt İşçilik Giderleri	%0-%20	13	18,3	18,3	18,3
	%21-%40	47	66,2	66,2	84,5
	%41-%60	8	11,3	11,3	95,8
	%61 ve üzeri	3	4,2	4,2	100,0
Genel Üretim Giderleri	%0-%20	35	49,3	49,3	49,3
	%21-%40	32	45,1	45,1	94,4
	%41-%60	2	2,8	2,8	97,2
	%61 ve üzeri	2	2,8	2,8	100,0
Toplam		71	100,0	100,0	

İşletmelerin maliyetlerini oluşturan direkt ilk madde ve malzeme, direkt işçilik giderleri ve genel üretim giderleri incelendiğinde; maliyet unsurları içerisinde en yüksek paya direkt ilk madde ve malzeme ve en düşük paya genel üretim giderlerinin sahip olduğu görülmüştür. Ankete katılan işletmelerin mamul üretiminde en çok katlandıkları maliyet direkt ilk madde ve malzeme giderleri olduğu gözlenmiştir.

Tablo 47. Kullanılan Stok Yöntemine Göre Dağılım

Hangi Stok Değerleme Yöntemini Kullanıyorsunuz?	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>%</i> _{Geçerli}	<i>%</i> _{Yığılımı}
Fiili Maliyet Yöntemi	9	12,7	12,7	12,7
Ortalama Maliyet Yöntemi	36	50,7	50,7	63,4
Fifo Yöntemi	15	21,1	21,1	84,5
Lifo Yöntemi	1	1,4	1,4	85,9
Standart Maliyet Yöntemi	6	8,5	8,5	94,4
Diğer	4	5,6	5,6	100,0
Toplam	71	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %12,7'si fiili maliyet yöntemini kullanmakta, %50,7'si ortalama maliyet yöntemini kullanmakta, %21,1'i fifo yöntemini kullanmakta, %1,4'ü lifo yöntemini kullanmakta, %8,5'i standart maliyet yöntemini kullanmakta, %5,6'sı diğer yöntemleri kullanmaktadır. Bu sonuçlara göre katılımcıların çoğunluğu stok yöntemi olarak ortalama maliyet yöntemini kullanmaktadır.

5. SONUÇ

Maliyet, insan ihtiyaçlarının giderilmesi için üretilen mamul ya da hizmetlerin doğrudan doğruya yahut dolaylı olarak yapılan masrafların parasal değeridir. Maliyet muhasebesi ise; üretilen mamul ya da hizmetlerin maliyetini oluşturan maliyet türleri, maliyet yerleri ve ilgili oldukları mamul veya hizmet cinsi bakımından belirlenmesi ve izlenmesine olanak sağlayan bir hesap sistemidir.

Etkin bir maliyet muhasebesi kullanan üretim işletmeleri; üretilen mamulün maliyetini tam ve doğru bir şekilde hesaplayabileceklerdir. Bununla birlikte etkin bir maliyet muhasebesi kullanan üretim işletmeleri gider takibi yapabilecek, alınacak özel kararlara dayanak oluşturabilecek ve işletmelerin geleceği konusunda doğru bir planlama yapabileceklerdir.

İşletmelerde maliyet muhasebe sistemlerinin oluşturulabilmesi için öncelikle, yapılarına göre seçecekleri maliyet yöntem ve yaklaşımlarının doğru belirlenmiş olması gerekir. İşletmeler maliyet sistemlerini oluştururken; hangi giderlerin üretim maliyetine yükleneceğini, ne zaman yükleneceğini ve nasıl yükleneceği sorularına cevap vermiş olmaları gerekir.

Günümüzde işletmeler arasında yaşanan kıyasıya rekabet ortamında işletmelerin karlılık oranını arttırması için; mamulün fiyatını arttırmak yerine, mamulün maliyetini düşürmeleri ve mamul maliyetini oluşturan giderleri azaltmayı sağlayacak maliyet sistemlerini oluşturmaları gerekmektedir.

İşletmelerin en önemli amaçlarının başında mevcut pazarda hakimiyet kurmak ve yeni pazarlara açılmak gelmektedir. İşletmelerin bu amaçları gerçekleştirebilmesi için; mamul kalitesinin yanı sıra, mamul üretim maliyetlerini azaltarak fiyat avantajı sağlaması gerekmektedir. Doğru ve etkin muhasebe sistemini kullanan işletmeler gider kontrollerini yapma fırsatı yakalayacakları için; mamul üretim maliyetini azaltabilir, doğru mamul fiyatı hesaplayabilir, ürettiği mamul yapısına göre stok kontrollerini doğru yapabilir ve geleceğe yönelik doğru planlama yapabilir.

Bu kapsam da Balıkesir Sanayi Odasına kayıtlı üretim işletmelerinde maliyet muhasebesi uygulamalarının kullanılma düzeyi araştırılmıştır. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak anket tekniği uygulanmıştır. Balıkesir Sanayi Odasına kayıtlı 844 adet üretim işletmesinden rastgele seçilen 356 üretim işletmesine e-mail yoluyla anket gönderilmiş ve bunlardan 96 üretim işletmesi ankete yanıt vermiştir. Bu verilerden elde edilen analizlere göre;

- İşletmelerin %74'ü maliyet muhasebesi kullanırken %26'sı hala maliyet muhasebe sistemlerini kullanmamaktadır. İşletmelerin maliyet çalışması yapmadan mamul ya da hizmet üretmesi rekabet ortamında ileriki dönemlerde ayakta kalmasını zorlaştıracaktır.
- İşletmelerde genellikle maliyet muhasebesinden sorumlu kişiler lisan mezunu olup 6-10 yıl arasında mesleki deneyime sahip kişilerdir.
- Maliyet muhasebesi sistemlerini kullanan işletmelerin maliyet raporlarını etkin bir şekilde yönetim kararlarında kullanmadıkları gözlenmiştir.
- İşletmelerin büyük çoğunluğunda bütçe çalışmasının yapıldığı gözlenmiştir.
- İşletmelerin büyük çoğunluğu mamul üretim sürecinde giderleri muhasebeleştirirken direkt ve endirekt gider ayrımı yaptığı gözlenmiştir.
- İşletmelerin büyük çoğunluğu 7/A maliyet hesaplarını kullanmaktadırlar. Bu bakımdan ankete katılan işletmelerin orta ve büyük ölçekli işletmeler olduğu söylenebilir.
- Maliyetler genellikle 3 aylık dönemlerde incelenmektedir.
- İşletmelerin çoğunluğunda birleşik ve yan mamul üretimi yapılmamaktadır.

- İşletmelerin çoğunluğunda fire maliyetini dönem sonunda belirlemekte ve çıktı mamul sayısına göre oranlanarak dağıtılmaktadır.
- İşletmeler genellikle mamulün fiyatının belirlenmesinde ticari maliyet, kar ve rekabet ortamındaki piyasa fiyatına dikkat etmektedirler. Bu açıdan bakıldığında; işletmeler gider takibi yaparak ticari maliyetini azalttıklarında hem kar oranlarını yükseltebilecekler hem de rekabet ortamındaki piyasa fiyatını rahatça belirleyebileceklerdir.
- İşletmelerin çoğunluğu ürettikleri her mamulün karlılığını ayrı ayrı hesaplamaktadırlar. İşletmelerin daha çok sipariş maliyet yöntemini kullandıkları ve müşteri istekli üretim yaptıkları sonucuna varılabilmektedir.
- İşletmelerin çoğunluğunun kapsamına göre maliyetleme sistemlerinden; tam maliyet yöntemini kullandığı, saptanma zamanına göre maliyet yöntemlerinden; fiili maliyet yöntemini kullandığı ve üretim biçimine göre ise; sipariş maliyet yöntemini kullandığı analiz edilmiştir.
- İşletmeler giderlerin sabit ve değişken olarak ayrılmasında daha çok muhasebe yöntemini kullanmaktadırlar.
- İşletmeler genel üretim giderlerinin maliyetlere yüklenmesinde daha çok ilk maliyet (direkt işçilik ve direkt hammadde giderleri) anahtarlarını kullanmaktadır.
- Maliyet unsurları arasında en önemli payı direkt hammadde ve malzeme giderleri almaktadır.
- İşletmelerin büyük çoğunluğunda ortalama maliyet yöntemi kullanılmaktadır. İşletmeler aldıkları her ticari malla mamul fiyatını tekrar hesaplamaktadırlar.

6. YARARLANILAN KAYNAKLAR

- ABDİOĞLU, Hasan. (2012). *Maliyet Muhasebesi*. Bursa: Dora Yayınevi.
- AKDOĞAN, Nalan. (2000). *Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Maliyet Muhasebesi Uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- AKDOĞAN, Nalan, Erdin Gündüz, Adnan Sevim. (2012). *Maliyet Muhasebesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ALTUĞ, Osman. (2001). *Maliyet Muhasebesi*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- BAKMAY, Fulya Özkan. (2008). *Tam Zamanında Üretim Sisteminin Üretim Maliyetleri – Maliyet Muhasebesi Üzerindeki Etkileri Teknik Masura Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş.'de Bir Uygulama*. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Mersin.
- BURSAL, Nasuhi, Yücel Ercan. (2000). *Maliyet Muhasebesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ÇALDAĞ, Yurdakul. (2004). *Yönetim ve Maliyet Muhasebesi Uygulamaları*. Ankara: TÜRMOB Yayınları.
- ÇETİN, Bahaettin. (1997). *Giysilik Koyun Derisi İşleyen İşletmelerde, Tekdüzen Hesap Sistemine Göre Maliyet Muhasebesi ve Biga Yöresinden Örnek Uygulama*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale.
- ÇETİNER, Ertuğrul. (2001). *Üretimde Maliyet*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- DOĞAN, Faruk. (2011). *Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Gider ve Maliyet Hesaplarına Eleştirel Yaklaşım*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı: 2. Aralık 2011. s. 131-152.
- ELİTAŞ, Cemal. (2010). *Maliyet Muhasebesi*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı: 12. Ocak 2010. s. 4
- ERDOĞAN, Necmettin, Metin Saban. (2010). *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi*. İstanbul: Beta Basımevi.
- ERDOĞAN, Necmettin. (2002). *Maliyet Muhasebesi (Tekdüzen Muhasebe Sistemine Göre Giderlerin Maliyete Dönüşümü)*. İzmir: Barış Yayınevi.
- GARRİSON, Ray H., Eric W. Noreen. (2000). *Managerial Accounting*. The McGraw – Hill Companies, Inc.,
- GÖÇMEN, Aysel. (2007). *Türkiye’de Kobi’lerin Maliyet Muhasebesi Uygulamalarına Yönelik Bir Araştırma*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

- GÜNEY MARMARA KALKINMA AJANSI. Balıkesir Bölge Tanıtımı. URL: <http://www.gmka.org.tr/balikesir_bolge_tanitimi> [Erişim Tarihi: 04.01.2016].
- GÜNEY MARMARA KALKINMA AJANSI. 2010 – 2013 Bölge Planı. URL: <http://www.gmka.org.tr/uploads/downloads/dosya/bolge_plani_7.pdf> [Erişim Tarihi: 04.01.2016].
- GÜNEY MARMARA KALKINMA AJANSI. Tarım ve Hayvancılık. URL: <http://www.gmka.org.tr/balikesir_bolge_tanitimi> [Erişim Tarihi: 04.01.2016].
- GÜNEY MARMARA KALKINMA AJANSI. Maden Sektörü. URL: <http://www.gmka.org.tr/balikesir_bolge_tanitimi> [Erişim Tarihi: 04.01.2016].
- GÜNGÖRMÜŞ, Ali Haydar. (2007). *İşletmelerde Maliyet Sisteminin Oluşturulması*. İzmir Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Odası Dayanışma Dergisi. Sayı: 95. Şubat 2007. s. 112.
- GÜRDAL, Kadir. (2007). *Maliyet Yönetiminde Güncel Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- GÜZELDERE, Tülay Aner. (2007). *Üretim İşletmelerinde Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yaklaşımı ve Bir Uygulama*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. İstanbul.
- HACIRÜSTEMOĞLU, Rüstem. (2000). *Maliyet Muhasebesi*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- KARASAR, Niyazi. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Akademik Yayıncılık.
- KAYGUSUZ, Sait Y., Şükrü Dokur. (2009). *Maliyet Muhasebesi*. Bursa: Dora Yayınevi.
- LAZOL, İbrahim. (2004). *Maliyet Muhasebesi*. Bursa: Ekin Kitapevi.
- ÖZBEK, Ayşe Seden. (2005). *Sentetik Çuval Üretimi Yapan Bir Firmada Maliyet Muhasebesinin İşleyişi ve Maliyet Oluşumu*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- ÖZŞEN, Hüdaverdi. (2008). *Balıkesir'in Sosyo – Ekonomik Yapısı. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya.
- ÖZKAN, Azzem. (2006). *Sanayi İşletmelerinde Uygulanan Maliyet Muhasebesi Politikalarının Araştırılması: Kayseri Örneği*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi. Sayı: 25. Ocak 2006. s.107

SÖNMEZ, Ersan. (2007). Tam Zamanında Üretim Sisteminde Maliyet Muhasebesi Sisteminin Yapısı ve İşleyişi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı:2. Aralık 2007. s. 71.

T.C. BALIKESİR VALİLİĞİ. (2016). Coğrafi Konum. URL: <<http://www.balikesir.gov.tr/tr-tr/cografi-konum>> [Erişim Tarihi: 04.01.2016].

T.C. BALIKESİR VALİLİĞİ. (2016). Tarım ve Hayvancılık. URL: <<http://www.balikesir.gov.tr/tr-tr/tarim-ve-hayvancilik>> [Erişim Tarihi: 04.01.2016].

T.C. BALIKESİR VALİLİĞİ. (2016). Turizm Sektörü. URL: <<http://www.balikesir.gov.tr/tr-tr/saglik-turizmi>> [Erişim Tarihi: 04.01.2016].

T.C. BALIKESİR VALİLİĞİ. (2016). Maden Sektörü. URL: <<http://www.balikesir.gov.tr/tr-tr/madencilik>> [Erişim Tarihi: 06.02.2016].

T.C. BALIKESİR İLİ MADEN VE ENERJİ KAYNAKLARI. (2016). Maden Sektörü. URL: <http://www.mta.gov.tr/v2.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Balikesir_Madenler.pdf> [Erişim Tarihi: 06.02.2016].

T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2016). Sanayi Sektörü. URL: <<http://www.tarsusticaretborsasi.com/DOSYALAR/pdf/81%20IL%20SANAYI%20DURUM%20RAPORU.pdf>> [Erişim Tarihi: 06.02.2016].

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU. 2014 Yılı Nüfus Artış Hızı ve Yoğunluğu. URL: <<https://cse.google.com/cse?q=n%FCfus+art%FD%FE+oranalr%FD&cx=015200851248949254112%3Aqaug18judny&ie=ISO-8859-9&lang=tr#gsc.tab=0&gsc.q=n%3%BCfus%20art%C4%B1%C5%9F%20oranalr%C4%B1&gsc.page=1>>. [Erişim Tarihi: 06.02.2016].

T.C. ULAŞTIRMA BAKANLIĞI, 2009–2013 STRATEJİK PLANI URL:<http://www.ubak.gov.tr/BLSM_WIYS/UBAK/tr/dokuman_sag_menu/20131115_124648_204_1_64.pdf> [Erişim Tarihi: 06.02.2016].

UYAR, Süleyman. (2008). *Denizli’de Faaliyet Gösteren Üretim İşletmeleri’nde Maliyet Muhasebesi Uygulamaları. Muhasebe ve Finansman Dergisi. Sayı: 38. Nisan 2008. s.132*

VAR, Tarık. (2007). *Kar Amaçlı Olmayan İmalata Yönelik İşletmelerde Optimum Maliyet Muhasebesi Yönetiminin Tespiti: Türk Deniz Kuvvetleri İçin Bir Model. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. İstanbul.*

YÜKÇÜ, Süleyman. (2007). *Yönetim Açısından Maliyet Muhasebesi. İzmir: Nokta Basımevi.*

YÜKÇÜ, Süleyman, M. Yılmaz İçerli. (2007). *Direkt Malzemeye Dayalı Maliyet Hesaplama Sistemi. Muhasebe ve Finansman Dergisi. Sayı: 34. Nisan 2007. s. 66.*

7. EK: ANKET FORMU

Maliyet Muhasebesi Kullanım Düzeyinin Araştırılması

Sayın Yönetici,
Bu çalışma, "Balıkesir Sanayi Odasına Kayıtlı Üretim İşletmelerinde Maliyet Muhasebesinin Kullanım Düzeyini Araştırmak" için yapılmaktadır. Vereceğiniz cevaplar yüksek lisans tez çalışmasının uygulama kısmını oluşturmaktadır ve sonuçlar eğitim amaçlı kullanılacak olup şirketlerin bilgileri gizli tutulacaktır. Ankette yer alan soruları eksiksiz ve doğru cevaplamanızı rica eder, saygılarımı sunarım.

Sema Bülte
Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi
E-mail: sema_bulte@hotmail.com

Soru 1
Adınız Soyadınız

Soru 2
Şirketteki görev ve unvanınız nedir?

Soru 3
İşletmeniz hangi sektörde faaliyet göstermektedir?

- Tekstil, Giyim ve Deri
- Gıda
- Madencilik ve Taşocakçılığı
- Demir - Çelik, Metal, Cam
- Orman Ürünleri, Mobilya
- Enerji, İnşaat
- Kağıt ve Basım
- Kimya, Kauçuk, Petrol, Lastik ve Plastik
- Toprağa Dayalı Sanayi
- Gübre, Yem, İçki ve Tütün
- Diğer:

Soru 4

İşletmeniz kaç yılında kurulmuştur?

- 1985 ve öncesinde
- 1986 - 1990
- 1991 - 1995
- 1996 - 2000
- 2001 - 2005
- 2006 ve sonrasında

Soru 5

İşletmeniz hangi mülkiyet içerisinde yer almaktadır?

- Kamu
- Özel
- Yabancı Sermayeli
- Yabancı Ortaklı

Soru 6

İşletmeniz hangi hukuki yapı içerisinde yer almaktadır?

- Adi Şirket
- Kollektif Şirket
- Komandit Şirket
- Limited Şirket
- Anonim Şirket

Soru 7

İşletmenizde kaç kişi çalışmaktadır?

- 1 - 50
- 51 - 100
- 101 - 150
- 151 - 200
- 201 ve daha fazla

Soru 8

İşletmeniz aşağıdaki bölümlerden hangisine sahiptir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Genel Muhasebe
- Maliyet Muhasebesi
- Yönetim Muhasebesi
- Finansman
- Bütçeleme

Soru 9

İşletmenizde maliyet muhasebesinden sorumlu kişi bulunmakta mıdır?

- Evet
- Hayır

Soru 10 (9. soruya cevabınız evet ise cevaplandırınız)

İşletmenizde maliyet muhasebesinden sorumlu kişinin öğrenim durumu nedir?

- Lise
- Meslek Yüksek Okulu
- Lisans
- Yüksek Lisans
- Doktora
- Diğer:

Soru 11 (9. soruya cevabınız evet ise cevaplandırınız)

İşletmenizde maliyet muhasebesinden sorumlu kişinin mesleki kıdemi nedir?

- 5 ve 5 yıldan az
- 6 - 10 yıl
- 11 - 15 yıl
- 16 - 20 yıl
- 21 yıl ve daha fazla

Soru 12

İşletmenizde hangi muhasebe programı kullanılmaktadır?

Soru 13

Yönetim kararlarınızda maliyet muhasebesinin önemi nedir?

- Yararlanmıyoruz
- Çok az yararlanıyoruz
- Belirli ölçüde yararlanıyoruz
- Çok yararlanıyoruz
- Çok fazla yararlanıyoruz

Soru 14

İşletmenizde bütçe çalışması yapıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

Soru 15

Giderleri muhasebeleştirirken direkt - endirekt olarak ayırıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

Soru 16

Maliyet hesapları seçeneğinden hangisini kullanıyorsunuz?

- 7 / A Seçeneği
- 7 / B Seçeneği

Soru 17

Mamul maliyetlemede hangi hesap dönemini kullanıyorsunuz?

- Aylık
- 3 Aylık
- 6 Aylık
- Yıllık

Soru 18

Maliyet muhasebesi bağlantı hesaplarını (700 ve 701) kullanıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

Soru 19

Maliyet muhasebesi yansıtma hesaplarını kullanıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

Soru 20

Maliyet ve yönetim muhasebesinin amaçlarına göre 8 no'lu hesap grubunu kullanıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

Soru 21

Yukarıdaki soruya cevabınız evet ise kullanım amacınız nedir?

- Gider yerlerini izlemek için
- Giderleri çeşitlerine göre izlemek için

Soru 22

Birleşik ve yan mamul üretimi yapıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

Soru 23

Yukarıdaki soruya cevabınız evet ise birleşik mamul maliyetlerinin dağıtımında hangi yöntemi kullanıyorsunuz?

- Üretim miktarını esas alan yöntem
- Birleşik maliyetleri dağıtmaksızın brüt karı hesaplama yöntemi
- Satış değerini esas alan yöntem
- Tahmini net gerçekleşebilir değer yöntemi

Soru 24

Fire maliyeti aşağıdakilerden hangisi ile yapılmaktadır?

- Fire üretim sonunda belirleniyor ve mamule verilmektedir
- Fire üretim başında veya üretim sırasında belirleniyor ve fire maliyeti, hem tamamlanan mamule hem de dönem sonu yarı mamul stokuna verilmektedir
- Fire maliyeti zarar yazılıyor

Soru 25

Mamul fiyatlama politikası olarak aşağıdakilerden hangisini kullanmaktasınız?

- Rekabet ortamındaki piyasa fiyatı
- Ticari maliyet + kar
- Sanayi maliyeti + kar
- Müşteri talebine göre belirlenen özel fiyat
- Değişken maliyetler + belirli bir oran
- Diğer:

Soru 26

İşletmede kullanılan karlılık analizi yöntemi hangisidir?

- Her mamulün karlılığını ayrı ayrı hesaplama
- Hem mamulün hem de bölümün karlılığını ayrı ayrı hesaplama
- Her bölümün karlılığını ayrı ayrı hesaplama
- İşletmede karlılık analizi yapılmamaktadır
- Diğer:

Soru 27

İşletmenizde aşağıdaki modern maliyetleme yöntemlerinden hangisi kullanıyorsunuz?

- Faaliyet Tabanlı Maliyetleme
- Tam Zamanında Üretim
- Hedef Maliyetleme
- Kaizen Maliyetleme
- Mamul Yaşam Seyri Analizi
- Değer Zinciri Analizi
- Hiçbiri

Soru 28

Kapsamına göre maliyet yöntemlerinden hangisini kullanıyorsunuz?

- Tam maliyet yöntemi
- Değişken maliyet yöntemi
- Normal maliyet yöntemi
- Direkt maliyet yöntemi

Soru 29

Saptanma zamanına göre hangi maliyet yöntemini kullanıyorsunuz?

- Fiili maliyet yöntemi
- Tahmini maliyet yöntemi
- Standart maliyet yöntemi

Soru 30

Üretim biçimine göre hangi maliyet yöntemini kullanıyorsunuz?

- Sipariş maliyet yöntemi
- Safha (evre) maliyet yöntemi
- Karma maliyet yöntemi

Soru 31

Giderlerin sabit ve değişken olarak ayrılmasında hangi yöntemi kullanıyorsunuz?

- Mühendislik yöntemi
- Muhasebe Yöntemi
- Matematiksel ve İstatiksel Teknikler (Grafik tekniği, En küçük kareler tekniği, En düşük ve en yüksek hacimler tekniği, Yan ortalamalar tekniği)
- Öğrenmenin Maliyet Davranışı Üzerine Etkisi
- Hiçbiri

Soru 32

Genel üretim maliyetlerini mamullere yüklemek için maliyet dağıtım tablosu hazırlıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

Soru 33

Yukarıdaki soruya cevabınız evet ise genel üretim giderlerinin dağıtımında hangi yöntemi kullanıyorsunuz?

- Doğrudan doğruya (basit) dağıtım yöntemi
- Kademeli dağıtım yöntemi
- Matematik dağıtım yöntemi
- Planlı dağıtım yöntemi

Soru 34

Genel üretim giderlerinin maliyetlere yüklenmesinde hangi dağıtım anahtarlarını kullanıyorsunuz?

- Direkt işçilik giderleri
- Direkt İşçilik saatleri
- Direkt hammadde giderleri
- Makina çalışma saatleri
- Üretim miktarı
- Faaliyet esasına dayalı
- İlk maliyet (Direkt hammadde + Direkt işçilik)
- Tahmini yükleme oranı
- Diğer:

Soru 35

Maliyet unsurlarının üretim maliyetiniz içindeki payı sizce nasıldır?

	% 0 - % 20	% 21 - % 40	% 41 - % 60	% 60 ve üzerinde
D.İ.M.M.	☐	☐	☐	☐
D.İ.G.	☐	☐	☐	☐
G.Ü.G	☐	☐	☐	☐

Soru 36

Hangi stok değerlendirme yöntemini kullanıyorsunuz?

- Fiili maliyet yöntemi
- Ortalama maliyet yöntemi
- İlk giren ilk çıkar (FIFO) yöntemi
- Son giren ilk çıkar (LIFO) yöntemi
- Standart maliyet yöntemi
- Diğer: